משנה · ראשונים · ברטנורא · סדר נזיקין

ברטנורא על משנה בבא בתרא

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ברטנורא על משנה בבא בתרא

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ברטנורא-על-משנה-בבא-בתרא/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ג 6
משנה ד 6
משנה ה 6
משנה ו 7
פרק ב 8
משנה א 8
משנה ב 8
משנה ג 9
משנה ד 9
משנה ה 10
משנה ו 10
משנה ז 10
משנה ח 10
משנה ט 11
משנה י 11
משנה יא 11
משנה יב 11
משנה יג 12
משנה יד 12
פרק ג 12
משנה א 12
משנה ב 13
משנה ג 14
משנה ד 15
משנה ה 16
משנה ו 16
משנה ז 17
משנה ח 18
פרק ד 18
משנה א 18
משנה ב 18
משנה ג 19
משנה ד 19
משנה ה 19
משנה ו 19
משנה ז 20
משנה ח 20
משנה ט 20
פרק ה 21
משנה א 21
משנה ב 22
משנה ג 22
משנה ד 23
משנה ה 23
משנה ו 23
משנה ז 24
משנה ח 24
משנה ט 25
משנה י 25
משנה יא 25
פרק ו 26
משנה א 26
משנה ב 26
משנה ג 27
משנה ד 27
משנה ה 27
משנה ו 28
משנה ז 28
משנה ח 28

פרק ז 29
משנה א 29
משנה ב 29
משנה ג 30
משנה ד 30
פרק ח 31
משנה א 31
משנה ב 31
משנה ג 32
משנה ד 32
משנה ה 33
משנה ו 33
משנה ז 34
משנה ח 35
פרק ט 35
משנה א 35
משנה ב 35
משנה ג 35
משנה ד 36
משנה ה 36
משנה ו 37
משנה ז 37
משנה ח 38
משנה ט 38
משנה י 38
פרק י 39
משנה א 39
משנה ב 39
משנה ג 40
משנה ד 40
משנה ה 40
משנה ו 41
משנה ז 41
משנה ח 42

פרק א

משנה א

הַשָּׁתְפִין שֶׁרָצוּ לַעֲשׂוֹת מְחִצָּה. בְּחָצֵר שֶׁאֵין בָּהּ דִּין חֲלֻקָּה מִירֵי, שֶׁאֵין בָּהּ כְּדֵי אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל אֶחָד מִן הַשֻּׁתָּפִין. לְהָכִי קָתָנֵי שֶׁרָצוּ, דְּמַשְׁמַע דַּוְקָא שְׁנֵיהֶם רוֹצִים, אֲבָל אֵין אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לְכוֹף אֶת חֲבֵרוֹ. דְּאִלּוּ בְּחָצֵר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ דִּין חֲלֻקָּה, כָּל אֶחָד יָכוֹל לְכוֹף אֶת חֲבֵרוֹ לַחֲלֹק. וְהַשְׁתָּא אַשְׁמוֹעִינַן דְּכֵיוָן שֶׁרָצוּ לַחֲלֹק וְהֶחֱזִיק כָּל אֶחָד מֵהֶם בָּרוּחַ הַמַּגִּיעַ לוֹ כְּפִי מַה שֶּׁנִּתְפַּשְּׁרוּ, בּוֹנִין אֶת הַכֹּתֶל בָּאֶמְצַע. שֶׁזֶּה נוֹתֵן מֵחֶלְקוֹ חֲצִי מָקוֹם עֲבִי הַכֹּתֶל וְכֵן זֶה:

גָּוִיל. אֲבָנִים שֶׁאֵינָם מְשֻׁפּוֹת וּמְתֻקָּנוֹת:

גָּזִית. אֲבָנִים מְשֻׁפּוֹת וּמְגֹרָרוֹת בְּמִגְרָה:

כְּפִיסִין. אֲרִיחַ. שֶׁהוּא חֲצִי לְבֵנָה, וְהוּא טֶפַח וּמֶחֱצָה. וְהַלְּבֵנָה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים:

הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. הַכֹּל לַאֲתוֹיֵי אַתְרָא דִּנְהִיגֵי לַעֲשׂוֹת מְחִצָּה בְּלוּבְלֵי גְּפָנִים וְעַנְפֵי עֵצִים, שֶׁעוֹשִׂים כְּפִי הַמִּנְהָג. וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא הַמְּחִצָּה עֲבָה שֶׁלֹּא יוּכַל אֶחָד מֵהֶם לְהַבִּיט בְּשֶׁל חֲבֵרוֹ, דְּהֶזֵּק רְאִיָּה שְׁמִיהּ הֶזֵּק. וְגַבֵּהּ הַכֹּתֶל וְהַמְּחִצָּה אֵין פָּחוּת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת:

זֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. שֶׁכֹּתֶל הַגָּוִיל צָרִיךְ טֶפַח יוֹתֵר מִכֹּתֶל הַגָּזִית, בִּשְׁבִיל רָאשֵׁי הָאֲבָנִים שֶׁבּוֹלְטוֹת לַחוּץ שֶׁאֵינָן חֲלָקוֹת:

וּבִכְפִיסִים זֶה נוֹתֵן טְפָחַיִם. שֶׁעֲבִי כֹּתֶל הַכְּפִיסִים טֶפַח יוֹתֵר מֵעֲבִי כֹּתֶל הַלְּבֵנִים, לְפִי שֶׁמֵּשִׂים אֲרִיחַ מִכָּאן וַאֲרִיחַ מִכָּאן, שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְטֶפַח בָּאֶמְצַע שֶׁנּוֹתֵן שָׁם טִיט לְחַבְּרָן. וְכֹתֶל הֶעָשׂוּי מִלְּבֵנִים נוֹתֵן לִבְנָה שְׁלֵמָה לְעֲבִי הַכֹּתֶל, שֶׁהִיא שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְאֵין צָרִיךְ טִיט בָּאֶמְצַע:

הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם. הָא קָמַשְׁמַע לָן דְּאַף עַל גַּב דְּנָפְלוּ הָאֲבָנִים לִרְשׁוּתָא דְּחַד מִנַּיְהוּ, אִי נַמִּי דְּקָדֵים חַד וּפָנְיִנְהוּ לִרְשׁוּתֵיהּ, מַהוּ דְּתֵימָא לֶהֱוֵי אִידָךְ הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה, קָא מַשְׁמַע לָן:

משנה ב

וְכֵן בְּנִנְּה. הָכִי קָאָמַר, וְכֵן בְּגִנָּה סְתָם כִּמְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְגִדֵּר הוּא, וּמְחַיְּבִים אוֹתוֹ שֶׁלָּקַח מָקוֹם שָׁם לְגַדֵּר:

אֲבָל בְּבִקְעָה. סְתָם, הֲרֵי הוּא כִּמְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְגַדֵּר, וְאֵין מְחַיְּבִים אוֹתוֹ. אֶלָּא אִם רָצָה חֲבֵרוֹ לְגַדֵּר, כּוֹנֵס בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ:

וְעוֹשֶׂה לוֹ חֲזִית. סִימָן, לְהָכִר שֶׁהַכֹּתֶל שֶׁלּוֹ. וְהַסִּימָן מְפֹרָשׁ בַּגְּמָרָא, שֶׁטָּח רֹאשׁ הַכֹּתֶל אַמָּה בְּסִיד לְצַד חֲבֵרוֹ. וְלֹא לַצַּד שֶׁלּוֹ, שֶׁמָּא יָטוּחַ גַּם חֲבֵרוֹ מִן הַצַּד שֶׁלּוֹ, וְיֹאמַר שֶׁהַכֹּתֶל

שֶׁל שְׁנֵיהֶם הוּא. אֲבָל כְּשֶׁטָּח לְצַד חֲבֵרוֹ וְאֵינוֹ טָח לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ, הֲוֵי סִימָן שֶׁהַכֹּתֶל שֶׁלּוֹ. וְאִם יְקַלְּפֵנּוּ חֲבֵרוֹ, קְלוּפָּהּ מֵידָע יְדִיעַ:

וְעוֹשִׂין חֲזִית מִכָּאן וּמִכָּאן. לְהוֹדִיעַ שְׁשְׁנֵיהֶם עָשׂוּ אוֹתוֹ:

משנה ג

אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ. דְּהָא לֹא אַהֲנֵי לֵיהּ מִידֵי, שֶׁעֲדַיִן קַרְקַע שֶׁלּוֹ פְּתוּחָה. אֲבָל אִם גָּדַר אֶת הָרְבִיעִית, דְּהַשְׁתָּא וַדַּאי אַהֲנֵי לֵיהּ, מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְשַׁלֵּם מַחֲצִית דְּמֵי קָנִים בְּזוֹל. אֲבָל לֹא חֲצִי יְצִיאוֹתָיו, דְּאָמַר לֵיהּ לְדִידִי סַגִּי לִי בִּמְחִצָּה שֶׁל קָנִים וְאִי אָפְשִׁי בִּיצִיאָה שֶׁל גֶּדֶר אֲבָנִים:

מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל. מַחֲצִית יְצִיאוֹתָיו כְּפִי מַה שֶּׁגָּדַר. וְהַיְנוּ דְּאִיכָּא בֵּין תַּנָּא קַמָּא לְרַבִּי יוֹסֵי. וְהָלְכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם הַנִּקָּף הוּא שֶׁגָּדַר רוּחַ רְבִיעִית, דְּגַלֵּי דַּעְתֵּיהּ דְּנִיחָא לֵיהּ בְּמַה שֶּׁגָּדַר חֲבֵרוֹ, שֶׁמְּגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל וּמְשַׁלֵּם לַחֲבֵרוֹ חֲצִי יְצִיאוֹתָיו:

משנה ד

כֹּתֶל חָצֵר. שֶׁל שְׁתָּפִין:

עַד אַרְבַּע אַמּוֹת. דְּבָהֳכִי סַגִּי לֵיהּ לְהֶזֵּק רְאִיָּה:

בְּחֻזְקַת שֶׁנָּתַן. כְּשֶׁזֶּה תּוֹבְעוֹ חֲצִי הַיְצִיאָה וְזֶה אוֹמֵר כְּבָר נָתַתִּי חֶלְקִי, נֶאֱמָן, עַד שֶׁיָּבִיא הַתּוֹבֵעַ עֵדִים שֶׁתְּבָעוֹ וְלֹא נָתַן. דְּמִשְׁפָּט זֶה גָּלוּי לַכֹּל שֶׁחוֹבָה עָלָיו לְסַיְּעוֹ, וְלֹא הָיָה זֶה בּוֹנֶהוּ מֻשָּׁלָּו אֶלָּא הָיָה מְבִיאוֹ לְבֵית דִּין:

סָמַךְ לוֹ כֹּתֶל אַחֵר. לְאַחַר שֶׁבָּנָה הָאֶחָד לְמַעְלָה מֵאַרְבַּע אַמּוֹת הָרְבֵּה וְלֹא רָצָה לְסַיְּעוֹ בְּהַגְבָּהָתוֹ, סָמַךְ הַשֵּׁנִי כֹּתֶל אַחֵר כְּנֶגֶד כֹּתֶל זֶה כְּדֵי לְסַכֵּךְ וְלָתֵת תִּקְרָה מִכֹּתֶל לְכֹתֶל, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן עָלָיו עֲדַיִן הַתִּקְרָה: **מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל**. דְּגַלֵּי דַּעְתֵּיהּ דְּנִיחָא לֵיהּ בַּהַגְבָּהָה דְּהַאִיךְ:

בְּחֻזְקַת שֶׁלֹּא נָתַן. אִם בָּא הָרִאשׁוֹן וּתְבָעוֹ לַדִּין לְאַחַר שֶׁסָּמַךְ אֶת כָּתְלוֹ לְכֹתֶל רִאשׁוֹן, וְאוֹמֵר לוֹ תֵּן חֶלְקְךָ בְּמַה שֶּׁהִגְבַּהְתִּי אוֹתוֹ, וְזֶה אוֹמֵר נָתַתִּי חֶלְקִי, אֵינוֹ נֶאֱמָן אֶלָּא בְּעֵדִים. שֶׁאֵין מִשְׁפָּט זֶה גָּלוּי, וְעַד שֶׁחִיְּבוּהוּ בֵּית דִּין אֵינוֹ עָשׂוּי לִתֵּן:

משנה ה

כּוֹפִין אוֹתוֹ. אֶת בֶּן הֶחָצֵר שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְסַיֵּעַ לִבְנֵי הֶחָצֵר:

לִבְנוֹת. לְחָצֵר בֵּית שַׁעַר לִהְיוֹת שׁוֹמֵר הַפֶּתַח יוֹשֵׁב שָׁם בַּצֵּל וּמַרְחִיק אֶת בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים מִלְּהַצִּיץ בֶּחָצֵר:

וְדָלֶת. לְשַׁעַר הֶחָצֵר:

לֹא כָל הַחֲצֵרוֹת רְאוּיוֹת לְבֵית שָׁעַר. חָצֵר שֶׁאֵינָהּ סְמוּכָה לִרְשׁוּת הָרַבִּים אֵינָהּ רְאוּיָה לְבֵית שַׁעַר. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. דַּאֲפִלּוּ שֶׁאֵינָהּ סְמוּכָה לִרְשׁוּת הָרַבִּים זִמְנִין דְּדַחֲקֵי רַבִּים וְעָיְלוּ וְאָתוּ:

לֹא כָל הָעֲיָרוֹת רְאוּיוֹת לְחוֹמָה. עִיר שֶׁאֵינָהּ סְמוּכָה לְגֻבּוּל הָאוֹיְבִים אֵינָהּ צְרִיכָה לְחוֹמָה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. דַּאֲפִלּוּ אֵינָהּ סְמוּכָה לִגְבוּל הָאוֹיְבִים צְרִיכָה לְחוֹמָה, דְּזִמְנִין דְּמִקְרוּ וְאָתוּ גְּיָסוֹת:

וְיֵהָא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר. לְשֵׁאת עִמָּהֶם בָּעֹל:

שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. וְהָאִידְנָא דְּנַיְדֵי, נָהוּג עָלְמָא שְׁלֹשִׁים יוֹם:

משנה ו

אֵין חוֹלְקִין אֶת הֶחָצֵר. אֵין אֶחָד מִן הַשֻּׁתָּפִין יָכוֹל לָכוֹף אֶת חֲבֵרוֹ לַחְלֹק הֶחָצֵר עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל אֶחָד מִן הַשֻּׁתָּפִין חוּץ מִן הַפְּתָחִים, שֶׁכָּל בֵּית שֶׁבֶּחָצֵר צָרִיךְ שֶׁיְּהֵיֶה לִפְנֵי פְּתָחוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת לְפָרֵק מַשָּׂאוֹ מֵעַל חֲמוֹרוֹ, וְחוּץ מֵאוֹתָן אַרְבַּע אַמּוֹת צָרִיךְ שֶׁיְּהֵיֶה בֶּחָצֵר אַרְבַּע אַמּוֹת אֲחֵרוֹת לְכָל אֶחָד מִן הַשֻּׁתָּפִין לִשְׁאָר תַּשְׁמִישִׁים, וְאָז יִהְיֶה בֶּחָצֵר דִּין חֲלֻקָּה:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר תִּשְׁעָה חֲצָאֵי קַבִּין. מָר כִּי אַתְרֵיהּ וּמָר כִּי אַתְרֵיהּ. וְלֹא פְּלִיגִי. בְּאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה הָיְתָה עוֹשָׂה תְּבוּאָה שֶׁדֶּה בַּת תִּשְׁעָה חֲצָאֵי קַבִּין כְּשֶׂדֶה בַּת תִּשְׁעָה קַבִּין בְּאַתְרַיְהוּ דְּרַבָּנָן:

בֵּית רֹבַע. מָקוֹם לִזְרֹעַ בּוֹ רֹבַע הַקַּב. וּפְסַק הֲלָכָה, אֵין דִּין חֲלֻקָּה בְּקַרְקָעוֹת הָעוֹמְדוֹת לַחֲרִישָׁה וְלִזְרִיעָה אֶלָּא אִם כֵּן יִשָּׁאֵר לְכָל אֶחָד מִן הַשֻּׁתָּפִים קַרְקַע כְּדֵי עֲבוֹדַת יוֹם אֶחָד בַּחֲרִישָׁה [אוֹ בִּזְרִיעָה] וְכֵיוֹצֵא בָהֶן:

מוֹרָן וּטְרַקְלִין. מֵינֵי פְּלָטִין הֵן:

כְּדֵי לָזֶה וּכְדֵי לָזֶה. כִּדְמְפָרֵשׁ וְאֵזִיל שֶׁלְּאַחַר שֶׁיַּחֲלֹקוּ וְיִטֹּל כָּל אֶחָד חֶלְקוֹ יִהְיֶה בְּחֵלֶק כָּל אֶחָד מֵהֶם מָקוֹם רָאוּי שֶׁיִּקָּרֵא טְרַקְלִין אוֹ מוֹרָן, שֶׁיִּשָּׁאֵר בִּקְצָתוֹ הַשֵּׁם שֶׁהָיָה בְּכֻלּוֹ:

בִּזְמַן שֶׁאֵין שְׁנֵיהֶם רוֹצִין. אֵין יָכוֹל הָאֶחָד לָכוֹף אֶת חֲבֵרוֹ לַחְלֹק עַל כָּרְחוֹ. אֲבָל יָכוֹל לְכוֹפוֹ לְעָנְיַן גּוֹד אוֹ אֻגּוֹד, כְּלוֹמַר, קְנֵה חֶלְקִי אוֹ מְכֹר לִי חֶלְקְךָ בְּמַה שֶּׁהוּא שָׁוֶה:

וְכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ. תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים:

לֹא יַחֲלֹקוּ. וְדַוְקָא כְּשֶׁהֵם בְּכֶרֶךְ אֶחָד. אֲבָל בִּכְרָכִים הַרְבֵּה כָּל סֵפֶר בִּפְנֵי עַצְמוֹ, אִם רָצוּ חוֹלְקִים:

פרק ב

משנה א

לֹא יַחְפֹּר. בּוֹר. עָגֹל:

שִׁיחַ. אֹרֶךְ וְקָצָר:

מְעָרָה. מְקוֹרָה בְּקֶרוּי:

נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין. חֲפִירָה מְרֻבַּעַת וּמֵי גְּשָׁמִים מִתְקַבְּצִים בָּהּ. עֲשׂוּיָה לְכַבֵּס בְּגָדִים:

אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִכָּתְלוֹ. מִכֹּתֶל בּוֹרוֹ קָאָמַר. וְכֹתֶל הַבּוֹר אֵין עָבְיוֹ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים. נִמְצָא מֵחֲלַל בּוֹרוֹ לַחֲלַל בּוֹר שֶׁל חֲבֵרוֹ שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְאָסוּר לְאָדָם לִסְמֹךְ אֶחָד מִן הַנְּזָקִים לְסוֹף הַמֻּצָּר שֶׁלּוֹ בְּשָׁוֶה אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק הַשִּׁעוּר הָרָאוּי, וַאֲפִלּוּ עַל פִּי שֶׁאֵין לַחֲבֵרוֹ שָׁם כֹּתֶל, שֶׁמָּא יִמָּלֵךְ חֲבֵרוֹ וְיִבְנֶה בְּצַד הַמֻּצָּר שֶׁלּוֹ וְנִמְצָא זֶה מַזִּיקוֹ:

וְסָד בְּסִיד. אֶת כָּתְלֵי חֲפִירָתוֹ:

הַגֶּפֶת. פְּסֹלֶת הַזֵּיתִים לְאַחַר שֶׁנֶּעֱצְרוּ בְּבֵית הַבַּד:

הַסְּלָעִים. אֲבָנִים שֶׁהָאוּר יוֹצֵא מֵהֶן. שֶׁכָּל אֵלּוּ קָשִׁים לַחוֹמָה וּמְרַפִּין אֶת הַכֹּתֶל. וְלֹא בְּכֹתֶל דִּבּוֹר קָאֵי הַשְׁתָּא:

זֶרָעִים. קָשִׁים לַכֹּתֶל, שֶׁמַּחְלִידִים אֶת הַקַּרְקַע וּמַעֲלִין עָפָר תִּחוֹתַי:

וְאֶת הַמַּחֲרֶשֶׁת. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין זְרָעִים, כְּגוֹן שֶׁחוֹרֵשׁ לְאֵילָנוֹת, קָשֶׁה לַכֹּתֶל:

מֵי רַגְלַיִם. מְמַסְמְסִים אֶת הַלְּבֵנִים שֶׁהֵם שֶׁל טִיט יָבֵשׁ. לְכָךְ הַמַּטִּיל מַיִם סָמוּךְ לְכֹתֶל עָשׂוּי מִלְּבֵנִים צָרִיךְ לְהַרְחִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. וּבְכֹתֶל שֶׁל אֲבָנִים מַרְחִיק טֶפַח. וְשֶׁל אֶבֶן קָשָׁה כְּגוֹן צוּנְמָא, אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַרְחִיק כְּלָל:

הָרֵחַיִם. קָשִׁים לַכֹּתֶל, שֶׁמְּנַדְּדִים אֶת הַקַּרְקַע בְּגַלְגּוּל חֲבִיטָתָן:

מִן הַשֶּׁכֶב. הִיא הָרֵחַיִם הַתַּחְתּוֹנָה:

הָרֶכֶב. הִיא הָעֶלְיוֹנָה הָרוֹכֶבֶת עַל זוֹ. וְהִיא קְצָרָה טֶפַח מִן הַתַּחְתּוֹנָה:

שְׁלֹשָׁה מִן הַכְּלָיָא. בָּסִיס שֶׁבּוֹנִים מִטִּיט וַאֲבָנִים שֶׁמּוֹשִׁיבִים הַתַּנּוּר עָלָיו, וְהוּא רָחָב מִלְמַטָּה וְצַר מִלְמַעְלָה, וְשִׁפָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל כְּלָיָא שֶׁעָלֶיהָ הַתַּנּוּר יוֹשֵׁב הִיא כְּמִדַּת הַתַּנּוּר. וְצָרִיךְ שֶׁיַּרְחִיק בָּסִיס זֶה מִן הַכֹּתֶל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים מִתַּחְתִּיתוֹ, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִשְּׁפָתוֹ הָעֶלְיוֹנָה, לְפִי שֶׁהֶבֶל הַתַּנּוּר מַזִּיק לַכֹּתֶל:

משנה ב

גֹּבַהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. חָלָל מִפִּי הַתַּנּוּר עַד הַתִּקְרָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאחַז הָאוּר בַּתִּקְרָה:

עַד שֶׁיְּהֵא תַּחְתָּיו מַעֲזִיבָה. טִיחַ שֶׁל טִיט שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, שֶׁלֹּא תִּבְעַר תִּקְרָה תַּחְתּוֹנָה שֶׁל עֲלִיָּה. וְעַל גַּבָּיו גֹּבַהּ אַרְבַּע אַמּוֹת:

וּבַכִּירָה. שֶׁשּׁוֹפְתִין קְדֵרָה עַל חֲלָלָהּ וְאֵין עוֹשִׂין בְּתוֹכָהּ הֶסֵּק גָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין לַתַּנּוּר:
וְאִם הִזִּיק. אַחַר שֶׁהָיוּ שָׁם כָּל הַשִּׁעוּרִים הַלָּלוּ:
מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק. וְאַף עַל פִּי כֵן מְעַכְּבִין עָלָיו בְּכָל הַשִּׁעוּרִים הַלָּלוּ, שֶׁמָּא יַדְלִיק בָּתֵּיהֶם וְאֵין לוֹ מַה לְשַׁלֵּם. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

משנה ג

בְּיַיִן הִתִּירוּ. שֶׁהֶעֱשָׁן הַיּוֹצֵא מִן הַחֲנוּת שֶׁל נַחְתּוֹמִין וְשֶׁל צַבָּעִין אֵינוֹ קָשֶׁה לַיַּיִן, שֶׁהַחֹם מַשְׁבִּיחַ לַיַּיִן שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבְמָקוֹם שֶׁיְּדוּעַ שֶׁהַחֹם מַזִּיק לַיַּיִן, אַף תַּחַת אוֹצָר שֶׁל יַיִן לֹא יִפְתַּח חֲנוּת שֶׁל צַבָּעִים וְשֶׁל נַחְתּוֹמִין:
חֲנוּת שֶׁבֶּחָצֵר. אֶחָד מִבְּנֵי חָצֵר שֶׁבָּא לִפְתֹּחַ חֲנוּת בֶּחָצֵר, בְּנֵי הֶחָצֵר מְעַכְּבִין עָלָיו:
וְלֹא מְקוֹל הַתִּינוֹקוֹת. שֶׁל בֵּית רַבָּן. וְאַף עַל גַּב דְּקוֹל הַבָּא מֵחֲמַת אֲחֵרִים הוּא, לֹא מָצֵי מָחֵי, מִשּׁוּם יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר. וְאִם אֵינוֹ מְלַמֵּד הַתִּינוֹקוֹת תּוֹרָה, אֶלָּא אֻמָּנוּת אוֹ חֶשְׁבּוֹן אוֹ תִּשְׁבֹּרֶת, מָצֵי מָחֵי וְלוֹמַר לוֹ אֵינִי יָכוֹל לִישֵׁן מִפְּנֵי הַתִּינוֹקוֹת שֶׁנִּכְנָסִים וְיוֹצְאִים:

משנה ד

מִי שֶׁהָיָה כָּתוּל סָמוּךְ לְכֹתֶל חֲבֵרוֹ. כְּמִין גַּא"ם. וּבָא לַעֲשׂוֹת כֹּתֶל שֵׁנִי כְּנֶגֶד כֹּתֶל חֲבֵרוֹ עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה הַשִּׁלְשָׁה כְּתָלִים כְּמִין בֵּי"ת, הֲרֵי חֲבֵרוֹ מְעַכֵּב עָלָיו עַד שֶׁיַּרְחִיק מִכְּנֶגְדּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַמָּקוֹם בֵּין שְׁנֵי הַכְּתָלִים רָחָב וְיוּכְלוּ לָדוּשׁ בּוֹ רַבִּים, שֶׁדְּרִיסַת הָרֶגֶל בַּקַּרְקַע הַסָּמוּךְ לַכֹּתֶל מְחַזֶּקֶת יְסוֹדוֹת הַכְּתָלִים וּמַעֲמִידָה אוֹתָם. וְדָוְקָא בְּכֹתֶל גִּנָּה אוֹ בְּכֹתֶל חָצֵר שֶׁבְּעִיר חֲדָשָׁה דְּלֹא דָּשׁוּ בָּהּ רַבִּים וְלֹא נִתְחַזֵּק הַקַּרְקַע כָּל צָרְכּוֹ עַל יְדֵי דְּרִיסַת הָרֶגֶל. אֲבָל בְּכֹתֶל חָצֵר שֶׁבְּעִיר יְשָׁנָה סוֹמֵךְ וְאֵין צָרִיךְ לְהַרְחִיק. וְכֵן אִם לֹא הָיָה בְּכֹתֶל חֲבֵרוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת אוֹ יוֹתֵר אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַרְחִיק, שֶׁכֹּתֶל שֶׁהוּא פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת אֵינוֹ צָרִיךְ חִזּוּק:
וּבַחֲלוֹנוֹת מִלְמַעְלָן וּמִלְמַטָּן וּמִכְּנֶגְדָּן אַרְבַּע אַמּוֹת. הָיְתָה לוֹ חַלּוֹן לְמַעְלָה בְּכָתְלוֹ וּבָנָה חֲבֵרוֹ כֹּתֶל כְּנֶגֶד הַחַלּוֹן מִלְּמַטָּה, אִם נִשְׁאַר מֵרֹאשׁ הַכֹּתֶל שֶׁבָּנָה עַד הַחַלּוֹן פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת בַּגֹּבַהּ, הֲרֵי זֶה כּוֹפֵהוּ לְמַעֵט הַכֹּתֶל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲמֹד עַל רֹאשׁ הַכֹּתֶל וְיַשְׁקִיף בְּעַד הַחַלּוֹן:
מִלְּמַטָּן. הָיְתָה הַחַלּוֹן לְמַטָּה בַּכֹּתֶל, כּוֹפֶה אֶת חֲבֵרוֹ לְהַגְבִּיהַּ הַכֹּתֶל שֶׁבָּנָה כְּנֶגְדּוֹ בְּגֹבַהּ אַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַחַלּוֹן כְּדֵי שֶׁלֹּא יַבִּיט בּוֹ:
וּמִכְּנֶגֶד. דְּצָרִיךְ לְהַרְחִיק הַכֹּתֶל מִן הַחַלּוֹן אַרְבַּע אַמּוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יַאֲפִיל אוֹרוֹ:

משנה ה

מַרְחִיקִין אֶת הַסֶּלַע. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שׁוֹבָךְ שֶׁל יוֹנִים בַּחֲצֵרוֹ סָמוּךְ לְכֹתֶל שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, וּבָא חֲבֵרוֹ לְהַעֲמִיד סֶלַע אֶצֶל הַכֹּתֶל, צָרִיךְ לְהַרְחִיק הַסֶּלַע מִן הַשּׁוֹבָךְ אַרְבַּע אַמּוֹת:

כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּקְפֹּץ הַנְּמִיָּה. הִיא חִיָּה קְטַנָּה, מִן הַסֶּלַע לַשּׁוֹבָךְ, וְתַהֲרֹג אֶת הַיּוֹנִים:

מַזְחִילָה. הוּא צִנּוֹר גָּדוֹל הַמֻּנָּח עַל אֹרֶךְ הַכֹּתֶל וּמֵימֵי הַגַּג זָבִים לְתוֹכוֹ. וְאִם כָּתְלוֹ מְהַלֵּךְ עַל פְּנֵי חֲצַר חֲבֵרוֹ וּמַזְחִילָה עָלָיו, צָרִיךְ לְהַרְחִיק מִמֶּנָּה אִם בָּא לִבְנוֹת כֹּתֶל בְּצִדָּהּ:

אַרְבַּע אַמּוֹת כְּדֵי שֶׁיְּהֵא זוֹקֵף שָׁם סֶלַע. לַעֲלוֹת וּלְתַקֵּן מַזְחִילָתוֹ לְנַקּוֹתָהּ מֵעָפָר וּמִצְרוֹרוֹת הַנּוֹפְלִים בָּהּ וּמְעַכְּבִים אֶת קִלּוּחַ הַמַּיִם:

מַרְחִיקִים אֶת הַשּׁוֹבָךְ מִן הָעִיר. שֶׁהַיּוֹנִים מַפְסִידִים זֶרַע‍וֹנֵי הַגַּגּוֹת:

אֶלָּא אִם כֵּן יֶשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה. שֶׁלֹּא יַפְסִידוּ הַיּוֹנִים בִּשְׂדֵה חֲבֵרוֹ:

בֵּית אַרְבַּעַת כּוֹרִין. בֵּית כּוֹר לְכָל רוּחַ, וְהַכּוֹר שִׁלְשִׁים סְאִין. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

מְלֹא שֶׁגֶר הַיּוֹנִים. מְרוּצַת פְּרִיחָתָן בְּפַעַם אַחַת:

וְאִם לְקָחוֹ. כְּמוֹת שֶׁהוּא עִם הַקַּרְקַע, אֲפִלּוּ אֵין לוֹ כָּל סְבִיבָיו אֶלָּא בֵּית רֹבַע הַקַּב:

הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ. שֶׁהֲרֵי הֶחְזִיק בּוֹ הָרִאשׁוֹן כָּךְ:

משנה ו

נִפּוּל. גּוֹזֶל:

הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה. שֶׁל שׁוֹבָךְ:

בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבָכוֹת. בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים לִשְׁנֵיהֶם:

משנה ז

מַרְחִיקִין אֶת הָאֵילָן מִן הָעִיר. לְפִי שֶׁנּוֹי הוּא לָעִיר כְּשֶׁיֵּשׁ מֶרְחָב פָּנוּי לְפָנֶיהָ:

חָרוּב וְשִׁקְמָה. עַנְפֵיהֶן מְרֻבִּים:

אֵילָן סָרָק. גְּנַאי הוּא לָעִיר:

וְנוֹתֵן דָּמִים. מִי שֶׁהָעִיר שְׁלוֹ:

סָפֵק וְכוּ' קוֹצֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דָּמִים. דְּכֵיוָן דְּדִינָא הָוֵי דְּבֵין זֶה קֹדֶם וּבֵין זֶה קֹדֶם קוֹצֵץ, לְאַחַר שֶׁקָּצַץ אָמְרִינַן לֵיהּ לְבַעַל הָאִילָן אַיְתֵי רְאָיָה שֶׁהָאִילָן קֹדֶם וּשְׁקֹל:

משנה ח

גֹּרֶן קְבוּעַ. גֹּרֶן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּרֵי גָּדוֹל שֶׁזּוֹרִים אוֹתוֹ בְּרַחַת, קְרוּי גֹּרֶן קָבוּעַ. וְשֶׁאֵין הַכְּרֵי גָּדוֹל וְאֵין בּוֹ לְזָרוֹת הַמֹּץ בְּרַחַת אֶלָּא הָרוּחַ מְנַשֶּׁבֶת בַּכְּרֵי וְהַמֹּץ נִדָּף מֵאֵלָיו, קְרוּי גֹּרֶן שֶׁאֵינוֹ קָבוּעַ:

חֲמִשִּׁים אַמָּה. מִפְּנֵי הַמֹּץ שֶׁמַּזִּיק אֶת בְּנֵי הָעִיר. כְּשֶׁהוּא זוֹרֶה:

וּמְנִירוֹ. שֶׁל חֲבֵרוֹ. נִיר, הִיא חֲרִישָׁה שֶׁחוֹרְשִׁים בֵּימוֹת הַקַּיִץ כְּדֵי שֶׁיְּמוּתוּ שָׁרְשֵׁי הַקּוֹצִים וְהָעֲשָׂבִים:

כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק. מַה טַּעַם קָאָמַר, מַה טַּעַם מַרְחִיק מִנְּטִיעוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ וּמִנִּירוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק הַמֹּץ לִנְטִיעוֹתָיו וּלְנִירוֹ, שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה זֶבֶל וּמְקַלְקֵל הַנִּיר וּמְיַבֵּשׁ הַנְּטִיעוֹת:

משנה ט

אֶת הַנְּבֵלוֹת וְאֶת הַקְּבָרוֹת. מִשּׁוּם רֵיחַ רַע:

הַבֹּרְסְקִי. מָקוֹם עִבּוּד הָעוֹרוֹת:

אֲלָא לְמִזְרַח הָעִיר. שֶׁאֵין רוּחַ מִזְרָחִית קָשָׁה אֶלָּא אִם כֵּן בָּאָה לְפַרְעָנוּת. אֲבָל כְּשֶׁהִיא בָּאָה כְּדַרְכָּהּ הִיא חַמָּה וּמְנַשֶּׁבֶת בְּנַחַת, לְפִיכָךְ אֵינָהּ מְבִיאָה הֶרֵיחַ לָעִיר:

חוּץ מִמַּעֲרָבָהּ. לְכָל רוּחַ הוּא עוֹשֶׂה וּמַרְחִיק חֲמִשִּׁים אַמָּה, חוּץ מֵרוּחַ מַעֲרָבִית שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה כָּל עִקָּר, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְפַּלְּלִים לְאוֹתָהּ הָרוּחַ, שֶׁשְּׁכִינָה בַּמַּעֲרָב. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

משנה י

הַמִּשְׁרָה. מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרִים בּוֹ פִּשְׁתָּן. וּמַפְסִיד אֶת הַיְרָקוֹת הַסְּמוּכוֹת לוֹ:

וְאֶת הַכְּרַשִּׁין. כַּרְתִּי בְּלָשׁוֹן תַּלְמוּד. וְהֵם מַזִּיקִין לַבְּצָלִים הַסְּמוּכִים לָהֶם:

וְאֶת הַחַרְדָּל מִן הַדְּבוֹרִים. שֶׁהוּא מַפְסִיד הַדְּבַשׁ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ חָרִיף וְחַד:

רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר בַּחַרְדָּל. שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ עַד שֶׁאַתָּה אוֹמֵר לִי הַרְחֵק חַרְדָּלְךָ מִן דְּבוֹרַי, הַרְחֵק דְּבוֹרֶיךָ מֵחַרְדָּלִי, מִפְּנֵי שֶׁבָּאוֹת וְאוֹכְלוֹת פִּרְחֵי חַרְדָּלִי. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

משנה יא

וּבְחָרוּב וּבְשִׁקְמָה. שְׁרָשֵׁיהֶן מְרֻבִּין:

בֵּין מִלְמַעְלָה. שֶׁהָאֶחָד מֵהֶן מִלְמַעְלָה בְּגֹבַהּ שִׁפּוּעַ הַר וְהַשֵּׁנִי בְּשִׁפּוּלוֹ:

בֵּין מִן הַצַּד. בְּקַרְקַע שָׁוָה:

וְנוֹתֵן דָּמִים. דְּכֵיוָן דְּבִרְשׁוּת נָטַע, שֶׁאֵינוֹ מַזִּיק עַד זְמַן גָּדוֹל, לֹא חִיְּבוּהוּ חֲכָמִים לָקוֹץ בְּלֹא דָּמִים בִּשְׁבִיל הֶזֵּקָא דְּיָחִיד:

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר וְכוּ'. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

משנה יב

סָמוּךְ לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ. בֵּין שְׂדֵה לְבָן בֵּין שְׂדֵה אִילָן:

אֲלָא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. כְּדֵי עֲבוֹדַת הַכֶּרֶם. שֶׁכְּשֶׁיַּחֲרֹשׁ אֶת אִילָנוֹתָיו לֹא יְהֵא צָרִיךְ לְהַכְנִיס מַחֲרֵשְׁתּוֹ לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְהֵנִי מִלֵּי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכֵיוֹצֵא בָּהּ שֶׁמַּחֲרֵשְׁתָן אֲרֻכָּה. אֲבָל בְּבָבֶל וּבִשְׁאָר אֲרָצוֹת שֶׁמַּחֲרֵשְׁתָן קְצָרָה, בְּהַרְחָקַת שְׁתֵּי אַמּוֹת

סַגִּי. וְדָוְקָא בִּגְפָנִים לִגְפָנִים וְאִילָנוֹת לְאִילָנוֹת הוּא דְּסַגִּי בִּשְׁתֵּי אַמּוֹת, אֲבָל הַבָּא לִטַּע שְׂדֵה אִילָן סָמוּךְ לַגְּפָנִים, אֲפִלּוּ בְּבָבֶל וְכֵיוֹצֵא בָּהּ צָרִיךְ לְהַרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת:

מַעֲמִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. בַּעַל הַשָּׂדֶה שֶׁיָּצְאוּ שָׁרְשֵׁי אִילָנוֹת חֲבֵרוֹ לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ, קוֹצְצָן בְּעֹמֶק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

וְהָעֲצִים שֶׁלּוֹ. שֶׁל בַּעַל הַשָּׂדֶה. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה הַמָּקוֹם שֶׁחוֹפֵר רָחוֹק מֵאִילָן חֲבֵרוֹ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה אוֹ יוֹתֵר. אֲבָל פָּחוֹת מִכֵּן, הָעֵצִים לְבַעַל הָאִילָן. דְּעַד שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִנַּק יָנְקֵי, טְפֵי לָא יָנְקֵי:

משנה יג

קוֹצֵץ. הָעֲנָפִים עַד גֹּבַהּ מִלֹּא מַרְדֵּעַ, שֶׁלֹּא יַעַכְּבוּהוּ מִלְּהוֹלִיךְ מַחֲרַשְׁתּוֹ שָׁם:

מַרְדֵּעַ. מַלְמַד הַבָּקָר:

הֶחָרוּב וְהַשִּׁקְמָה. שֶׁצִּלָּן מְרֻבֶּה וְקָשֶׁה לִשְׂדֵה:

כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקֹלֶת. קוֹצֵץ כָּל מַה שֶּׁנּוֹטֶה לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ. מִשְׁקֹלֶת, חוּט שֶׁבּוֹנֵי הַחוֹמָה תּוֹלִים בָּהּ מִשְׁקֹלֶת שֶׁל אֶבֶר:

וְאִם בֵּית הַשְּׁלָחִין הִיא. אֶרֶץ צְמֵאָה לְמַיִם:

כָּל הָאִילָן כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקֹלֶת. אֲפִלּוּ אֵינוֹ חָרוּב וְשִׁקְמָה, קוֹצֵץ כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקֹלֶת. שֶׁהַצֵּל רַע לְבֵית הַשְּׁלָחִין:

אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר כו'. אַרִישָׁא קַאי, דְּאָמַר תַּנָּא קַמָּא קוֹצֵץ מִלֹּא מַרְדֵּעַ וַאֲפִלּוּ הִיא אִילָן סָרָק, חוּץ מֵחָרוּב וְשִׁקְמָה, וְאָמַר לֵיהּ אַבָּא שָׁאוּל כָּל אִילָן סָרָק שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת קוֹצֵץ כְּנֶגֶד הַמִּשְׁקֹלֶת. וְאֵין הֲלָכָה כְּאַבָּא שָׁאוּל:

משנה יד

אִילָן הַנּוֹטֶה לִרְשׁוּת הָרַבִּים. קוֹצֵץ אֶת הָעֲנָפִים כְּדֵי שֶׁיְּהֵא הַגָּמָל עוֹבֵר וְרוֹכְבוֹ:

גָּמָל טָעוּן פִּשְׁתָּן. וְאֵין צָרִיךְ לְקֹץ כְּדֵי גָּמָל וְרוֹכְבוֹ, דְּרוֹכֵב גָּחֹן וְחָלִיף תּוּתֵיהּ:

מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה. שֶׁמָּא יַאֲהִילוּ הָעֲנָפִים עַל כַּזַּיִת מִן הַמֵּת וְכֵיוֹצֵא בָּהּ וְיִטַּמְּא הָאָדָם הָעוֹבֵר שָׁם. וַהֲלָכָה כַּתַּנָּא קַמָּא בִּלְבַד:

פרק ג

משנה א

חֶזְקַת הַבָּתִּים. מִי שֶׁאָבַד שְׁטָרוֹ וְהֵבִיא עֵדִים שֶׁהֶחֱזִיק שָׁלֹשׁ שָׁנִים בְּכָל הָנָךְ דִּכְתִיבִי בְּמַתְנִיתִין, נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁהֵם לְקוּחִים בְּיָדוֹ, וְלֹא אָמְרִינַן לֵיהּ אַיְתִי שְׁטָר מְכִירָה שֶׁמְּכָרוּהָ לְךָ, דְּעַד תְּלַת שְׁנִים מִזְדַּהַר אֱינִישׁ בִּשְׁטָרֵיהּ, טְפֵי מִתְּלַת שָׁנִים לָא מִזְדַּהַר, וְאָמְרִינַן

לִכְשֶׁנִּגְדּוֹ, אִם אִיתָא דְּלֹא זַבְנַתָּהּ הָיָה לְךָ לִמְחוֹת וְלוֹמַר בִּפְנֵי שְׁנַיִם דְּעוּ שֶׁפְּלוֹנִי אָכִיל לָהּ לְאַרְעָאי בְּגַזְלָנוּתָא, וְהָיָה הַדָּבָר מַגִּיעַ לְאָזְנָיו וְהָיָה נִזְהָר בִּשְׁטָרוֹ, דַּחֲבֶרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ, וְחַבְרָא דַּחֲבֶרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ, וּמִדְּלֹא מָחִית אַתְּ הוּא דְּאַפְסַדְתְּ:

שׁוֹבְכוֹת. שֶׁמְּגַדְּלִים בָּהֶם יוֹנִים:

בֵּית הַבַּדִּים. שֶׁעוֹצְרִים בָּהֶם זֵיתִים לַעֲשׂוֹת שֶׁמֶן:

בֵּית הַשְּׁלָחִין. מִתּוֹךְ שֶׁמַּעְיָן בְּתוֹכוֹ שֶׁמַּשְׁקִין אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ תָּמִיד, עוֹשֶׂה פֵּרוֹת תָּדִיר. וְכָל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה פֵּרוֹת תָּדִיר חֶזְקָתוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים מִיּוֹם לְיוֹם:

וְהָעֲבָדִים. וְאַף עַל גַּב דְּקַיְימָא לָן הַגּוֹדְרוֹת אֵין לָהֶם חֶזְקָה, כְּלוֹמַר הַצֹּאן, מִלְּשׁוֹן גְּדֵרוֹת צֹאן, אֵין לָהֶם חֶזְקָה, וְהוּא הַדִּין לְכָל בַּעֲלֵי חַיִּים, הַיְנוּ חֶזְקָה לְאַלְתַּר הוּא דְּאֵין לָהֶם, שֶׁאִם הָיוּ הַצֹּאן וְהָעֶבֶד יְדוּעִים שֶׁהֵם שֶׁל אָדָם אֶחָד וְנִכְנְסוּ בְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם אַחֵר וְטָעַן זֶה שֶׁנִּכְנְסוּ בְּבֵיתוֹ לְקוּחִים הֵם בְּיָדִי וַהֲרֵי אֲנִי מֻחְזָק בָּהֶם, אֵין זוֹ חֶזְקָה, שֶׁכֵּן דַּרְכָּם לֶלֶכֶת מִבַּיִת לְבַיִת. אֲבָל אִם הֶחֱזִיק הָעֶבֶד שָׁלֹשׁ שָׁנִים הַוְיָא חֶזְקָה וְאֵין צָרִיךְ לִשְׁטַר מְכִירָה:

שְׂדֵה הַבַּעַל. הַמִּסְתַּפֶּקֶת מִמֵּי גְּשָׁמִים, אֵינהּ עוֹשָׂה פֵּרוֹת אֶלָּא פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה:

חֶזְקָתָהּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים. וְאֵינָהּ צְרִיכָה מִיּוֹם לְיוֹם:

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וְכוּ'. שֶׁיֵּשׁ תְּבוּאָה גְּדֵלָה לִשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, כְּגוֹן שְׁעוֹרִים וְשִׁבֹּלֶת שׁוּעָל וַעֲדָשִׁים, וְנִמְצָא אוֹכֵל שָׁלֹשׁ תְּבוּאוֹת בִּשְׁמֹנָה עָשָׂר חֹדֶשׁ:

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר. יֵשׁ דָּבָר שֶׁגְּדֵל לִשְׁלֹשִׁים יוֹם, כְּגוֹן שַׂחַת וִירָקוֹת. לְפִיכָךְ אִם אָכְלָה אַרְבָּעָה עָשָׂר חֹדֶשׁ הַוְיָא חֶזְקָה. וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר, דְּבַאֲכִילַת שַׂחַת וִירָקוֹת לֹא הַוְיָא חֶזְקָה, אֶלָּא בַּאֲכִילַת תְּבוּאָה וּפֵרוֹת גְּמוּרִים:

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים. שֶׁצָּרִיךְ שְׁמֹנָה עָשָׂר חֹדֶשׁ לִשְׂדֵה הַבַּעַל:

בִּשְׂדֵה הַלָּבָן. שֶׁכָּל פֵּרוֹתֶיהָ נִלְקָטִין בְּפֶרֶק אֶחָד, לְפִיכָךְ צָרִיךְ שָׁלֹשׁ שָׁנִים:

אֲבָל בִּשְׂדֵה הָאִילָן. שֶׁפֵּרוֹתֶיהָ נִלְקָטִים לִפְרָקִים, עֲנָבִים בְּפֶרֶק אֶחָד, וְזֵיתִים בְּפֶרֶק אֶחָד, וּתְאֵנִים בְּפֶרֶק אֶחָד:

כָּנַס אֶת תְּבוּאָתוֹ. יַיִן שֶׁל גְּפָנִים:

מָסַק אֶת זֵיתָיו וְכָנַס אֶת קֵיצוֹ. לִקֵּט תְּאֵנִים וְיִבְּשָׁן וְהִכְנִיסָן לְבֵיתוֹ, הֲרֵי זוֹ חֶזְקָה כְּאִלּוּ הֵן שָׁלֹשׁ שָׁנִים. וְאֵין הֲלָכָה לֹא כְּרַבִּי עֲקִיבָא וְלֹא כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל:

משנה ב

שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לַחֶזְקָה. שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חֲלוּקוֹת זוֹ מִזּוֹ לְעִנְיַן חֶזְקָה, שֶׁאִם הֶחֱזִיק בְּאֶחָד מֵאֵלּוּ הָאֲרָצוֹת וְהָיָה בַּעַל הַקַּרְקַע בְּאַחֶרֶת, אֵין חֶזְקָתוֹ חֶזְקָה, לְפִי שֶׁאֵין שְׁיָרוֹת מְצוּיוֹת מִזּוֹ לָזוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן שָׁעַת חֵרוּם וּמִלְחָמָה, כְּשָׁעַת חֵרוּם דָּמֵי, וְאִם הָיָה בַּעַל

הַקַּרְקַע מוֹחֶה לֹא הָיָה מִי שֶׁיּוֹדִיעַ לְזֶה הַמַּחֲזִיק, לְפִיכָךְ הָיָה רָאוּי לְזֶה הַמַּחֲזִיק לִזְהֵר בִּשְׁטָרוֹ, וְכֵיוָן שֶׁלֹּא נִזְהַר הִפְסִיד:

עַד שֶׁיְּהֵא עִמּוֹ בַּמְּדִינָה. שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם בִּיהוּדָה אוֹ שְׁנֵיהֶם בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וְאַף עַל פִּי שֶׁזֶּה בָּעִיר אַחַת וְזֶה בָּעִיר אַחֶרֶת, דְּכֵיוָן דִּשְׁיָרוֹת מְצוּיוֹת הָיָה לוֹ לִמְחוֹת, וְכֵיוָן דְּלֹא מִחָה הִפְסִיד:

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְכוּ'. קָסָבַר רַבִּי יְהוּדָה טַעֲמָא דַּחֲזָקָה לַאו מִשּׁוּם דְּעַד תִּלַּת שְׁנִין מִזְדַּהַר אֵינָשׁ בִּשְׁטָרֵיהּ, טְפֵי לֹא מִזְדַּהַר, אֶלָּא טַעֲמָא דַּחֲזָקָה לְדִידֵיהּ, מִשּׁוּם דְּלֹא שָׁבִיק אֵינִישׁ דְּאָכְלֵי אַרְעָא דִּידֵיהּ אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת וְשָׁתֵיק, וְהַאי דְּהִרְחִיקוּ תִּלַּת שְׁנִין כְּדֵי שֶׁאִם הָיָה בְּאַסְפַּמְיָא וְכוּ', אֲבָל אִם הָיָה עִמּוֹ בָּעִיר, לְאַלְתַּר הָוֵי חֲזָקָה. וּבִשְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת הַלָּלוּ שֶׁאֵין שְׁיָרוֹת מְצוּיוֹת, בְּתִלַּת שְׁנִין מִיהָא הָוֵי חֲזָקָה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ג

כָּל חֲזָקָה שֶׁאֵין עִמָּהּ טַעֲנָה. שֶׁיִּטְעֹן לָמָּה מַחֲזִיק בְּשֶׁל חֲבֵרוֹ, אֵינָהּ חֲזָקָה:

וְהַבָּא מֵחֲמַת יְרֻשָּׁה. שֶׁהֶחֱזִיק בָּהּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים מִכֹּחַ יְרֻשַּׁת אָבִיו, שֶׁהָיְתָה שֶׁל אָבִיו בְּיוֹם מוֹתוֹ:

אֵין צָרִיךְ טַעֲנָה. לְבָרֵר אֵיךְ בָּאָה לְיַד אָבִיו. וּמִיהוּ רְאָיָה בָּעֵי שֶׁרָאוּ אָבִיו דָּר בּוֹ יוֹם אֶחָד:

הָאַמְנִים. שֶׁמְּתַקְּנִים כֵּלִים.

אֵין לָהֶם חֲזָקָה. אִם הֵם מֻחְזָקִים בְּכֵלִים שֶׁל אֲחֵרִים אֵין יְכוֹלִים לִטְעֹן לְקוּחִים הֵם בְּיָדִי, וַאֲפִלּוּ הֵם כֵּלִים שֶׁאֵין עֲשׂוּיִין לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׂכִּיר. וְהָנֵי מִלֵּי כְּשֶׁהַכֵּלִי מְצוּי בְּפָנֵינוּ בְּיַד הָאָמָן. אֲבָל אִם לֹא נִמְצָא הַכֵּלִי בְּפָנֵינוּ בְּיַד הָאָמָן אֶלָּא שֶׁבָּא אֶחָד מִן הַשּׁוּק וְטָעַן לְאָמָן כְּלִי יֵשׁ לִי אֶצְלְךָ שֶׁנָּתַתִּי לְךָ לְתַקֵּן, הַחֲזִירֵהוּ לִי, וְטָעַן הָאָמָן אֱמֶת שֶׁהוּא אֶצְלִי אֲבָל אַתָּה מָכַרְתָּ לִי, נֶאֱמָן הָאָמָן בִּשְׁבוּעָה, בְּמִגּוֹ דְּאִי בָּעֵי אָמַר לֹא הָיָה דְּבָרִים מֵעוֹלָם אוֹ הֶחֱזַרְתִּי לְךָ. וְכֵן טָעַן הָאָמָן כָּךְ פָּסַקְתָּ לִי בִּשְׂכַר תִּקּוּנוֹ, וְהַלָּה אוֹמֵר לֹא פָּסַקְתִּי אֶלָּא פָּחוֹת. אִם הַכֵּלִי מָצוּי בְּפָנֵינוּ בְּיַד הָאָמָן בַּעַל הַכֵּלִי נֶאֱמָן. וְאִם אֵין הַכֵּלִי מָצוּי בְּפָנֵינוּ בְּיַד הָאָמָן הֲרֵי הָאָמָן נֶאֱמָן בִּשְׁבוּעָה וַאֲפִלּוּ מָסַר לוֹ בְּעֵדִים, בְּמִגּוֹ דְּאִי בָּעֵי אָמַר הֶחֱזַרְתִּיו לְךָ.

וְהַשֻּׁתָּפִים. שֶׁיֵּשׁ לָהֶן קַרְקַע בְּשֻׁתָּפוּת וְאָכַל אֶחָד מֵהֶן שָׁלֹשׁ שָׁנִים כָּל הַפֵּרוֹת, אֵינָהּ חֲזָקָה. וְהָנֵי מִלֵּי, דְּאֵין בַּקַּרְקַע דִּין חֲלֻקָּה. אֲבָל אִם יֵשׁ בַּקַּרְקַע דִּין חֲלֻקָּה וַאֲכָלָהּ אֶחָד מֵהֶן שָׁלֹשׁ שָׁנִים, הָוֵי חֲזָקָה:

וְהָאֲרִיסִים. שֶׁיּוֹרְדִים לַקַּרְקַע לְמֶחֱצָה לִשְׁלִישׁ וְלִרְבִיעַ, וְאָכַל כָּל הַפֵּרוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים, אֵינָהּ חֲזָקָה. וְדַוְקָא בַּאֲרִיסֵי בָּתֵּי אָבוֹת, שֶׁהוּא כְּמוֹ אַפּוֹטְרוֹפּוֹס עַל הַבֵּן, אֲבָל הָאָרִיס שֶׁהוֹרִידוֹ בַּעַל הַקַּרְקַע עַצְמוֹ וְאָכַל כָּל הַפֵּרוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים, יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה:

וְאֵין לָאִישׁ חֲזָקָה בִּנְכְסֵי אִשְׁתּוֹ. וַאֲפִלּוּ כָּתַב לָהּ בְּעוֹדָהּ אֲרוּסָה דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ וְלֹא בְּפֵרוֹתֵיהֶן, דְּהַשְׁתָּא אֵינוֹ אוֹכֵל פֵּרוֹת מִן הַדִּין, וְאַחַר כָּךְ הֵבִיא רְאָיָה שֶׁאָכַל פֵּרוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים, לֹא הַוְיָא חֲזָקָה, דְּאוֹרְחָא דְּאִתְתָּא לְהָנִיחַ לְבַעְלָהּ שֶׁיֹּאכַל פֵּרוֹת נְכָסֶיהָ בֵּין כַּדִּין בֵּין שֶׁלֹּא כַּדִּין:

וְאֵין לָאִשָּׁה חֲזָקָה בִּנְכְסֵי בַעְלָהּ. וַאֲפִלּוּ יִחֵד לָהּ קַרְקַע לְמְזוֹנוֹתֶיהָ וְאָכְלָה פֵּרוֹת מִקַּרְקַע אַחֶרֶת שֶׁל בַּעְלָהּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים, אֲפִלּוּ הָכִי לֹא הַוְיָא חֲזָקָה, שֶׁדֶּרֶךְ הָאִישׁ לְהָנִיחַ לְאִשְׁתּוֹ שֶׁתֹּאכַל בִּנְכָסָיו אֲפִלּוּ בְּדָבָר שֶׁאֵין לָהּ בּוֹ זְכוּת:

וְלֹא לָאָב בִּנְכְסֵי הַבֵּן וְלֹא לַבֵּן וְכוּ'. לְפִי שֶׁהֵם כְּאַפּוֹטְרוֹפְּסִים זֶה עַל זֶה:

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים. דְּאֵינָהּ חֲזָקָה:

בְּמַחֲזִיק. בַּחֲזָקָה שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ עֵרְעוּר, שֶׁחֲבֵרוֹ טוֹעֵן גְּזוּלָה הִיא בְּיָדְךָ:

אֲבָל הַנּוֹתֵן מַתָּנָה. בְּפָנֵינוּ, וְאָמַר לְמְקַבֵּל הַמַּתָּנָה לֵךְ חֲזֵק וּקְנֵה, כָּל הַנְּךָ דְּאָמְרִינַן לְעֵיל בְּמַתְנִיתִין דְּאֵין לָהֶם חֲזָקָה, מִשֶּׁהֶחֱזִיקוּ כִּשְׁאָר מְקַבְּלֵי מַתָּנָה, קָנוּ, וְאֵין הַנּוֹתֵן יְכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ. וְהָאִשָּׁה שֶׁנָּתְנָה אוֹ שֶׁמָּכְרָה לְבַעְלָהּ נְכָסֵי מְלוֹג שֶׁלָּהּ, מִשֶּׁהֶחֱזִיק בָּהֶן הַבַּעַל קָנָה, וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לוֹמַר נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעֲלִי. דְּדַוְקָא בִּנְכָסֵי צֹאן בָּרָזֶל אוֹ בְּקַרְקַע שֶׁיִּחֵד לָהּ בַּעְלָהּ בִּכְתֻבָּתָהּ אָמְרִינַן שֶׁאֵין מִכְרָהּ מֶכֶר וְאֵין מַתְּנָתָהּ מַתָּנָה מִפְּנֵי שֶׁיְּכוֹלָה לוֹמַר נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעֲלִי, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לְבַעְלָהּ שַׂיָּכוּת בָּהֶן. אֲבָל בִּנְכְסֵי מְלוֹג שֶׁאֵין לְבַעְלָהּ בְּעִקָּרָן שׁוּם שַׂיָּכוּת, אֵינָהּ יְכוֹלָה לוֹמַר נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעֲלִי. וְכֵן הָאִישׁ שֶׁמָּכַר לְאִשְׁתּוֹ מִנְּכָסָיו, אִם הַמָּעוֹת שֶׁקִּנְתָה בָּהֶן הָאִשָּׁה אוֹתָן נְכָסִים לֹא הָיוּ טְמוּנִים אֶצְלָהּ, הַמֶּכֶר קַיָּם, וְיִהְיוּ אוֹתָן הַנְּכָסִים לְאִשָּׁה וְהַבַּעַל אוֹכֵל פֵּרוֹת. וְאִם הָיוּ אוֹתָן מָעוֹת טְמוּנִים אֶצְלָהּ, הַמֶּכֶר בָּטֵל, דְּאָמַר, לְגָלוּיֵי זוּזֵי שְׁהָיוּ טְמוּנִים אֶצְלָהּ אָמַרְתִּי שֶׁאֲנִי מוֹכֵר לָהּ:

וְהָאַחִין שֶׁחָלְקוּ. וְהֶחֱזִיק כָּל אֶחָד מֵהֶן בְּחֶלְקוֹ, אֵין יְכוֹלִים לַחֲזֹר:

וְהַמַּחֲזִיק בִּנְכְסֵי הַגֵּר. שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים, וְכָל הַקּוֹדֵם לְהַחֲזִיק בִּנְכָסָיו זָכָה:

נָעַל. שֶׁעָשָׂה דֶּלֶת:

וְגָדַר. אוֹ שֶׁעָשָׂה חוֹמָה:

וּפָרַץ. אוֹ שֶׁפָּרַץ בָּהּ פִּרְצָה:

משנה ד

מְשַׁלְּשִׁין בֵּינֵיהֶם. כָּל כַּת יִתֵּן הַשְּׁלִישׁ. שֶׁהֲרֵי הֵן שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים:

שְׁלֹשָׁה אַחִים. לְכָל שָׁנָה אָח אֶחָד וְאַחֵר עִם הָאָח, שֶׁאוֹתוֹ אַחֵר מֵעִיד עִם כֻּלָּן:

הֲרֵי כָּאן שָׁלֹשׁ עֵדֵיוֹת. דְּמַאי דְּמַסְהֵיד הַאי לֹא מַסְהֵיד הַאי, וּלְכָךְ עֵדוּתָן כְּשֵׁרָה:

וְהֵן עֲדוּת אַחַת. לְעִנְיַן הֶזְמָה, שֶׁאִם הוּזְמוּ מְשַׁלְּשִׁין בֵּינֵיהֶן, וְאֵין נַעֲשִׂים זוֹמְמִין עַד שֶׁיּוּזְמוּ כֻּלָּן:

משנה ה

שְׁיֵּשׁ לָהֶם חֲזָקָה. אִם הֶחֱזִיק בְּקַרְקַע חֲבֵרוֹ לְעִנְיַן זֶה שָׁלֹשׁ שָׁנִים הַוְיָא חֲזָקָה:

הָיָה מַעֲמִיד בְּהֶמְתּוֹ בָּחָצֵר. הַאי תַּנָּא בַּחֲצַר הַשֻּׁתָּפִים קָא מַיְירֵי, דְּלֹא קָפֵדֵי אַהֲדָדֵי אַהַעֲמָדַת בְּהֵמָה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ, וּמִשּׁוּם הָכִי לֹא הַוְיָא חֲזָקָה אֲפִלּוּ כִּי הֶחֱזִיק לְהַאי מִלְּתָא שָׁלֹשׁ שָׁנִים:

אֲבָל אִם עָשָׂה מְחִצָּה וְכוּ'. דְּבְכִי הַאי גַּוְנָא וַדַּאי קָפֵדֵי, אִי שָׁתִיק לָהּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְלֹא מִחָה, וַדַּאי הַוְיָא חֲזָקָה. וְרַבֵּינוּ מֹשֶׁה בַּר מַיְמוֹנִי פֵּרֵשׁ, דִּבְשֻׁתָּף דְּקָפֵיד אַעֲשִׂיַּת מְחִצָּה, אִם עָשָׂה שֻׁתָּפוֹ מְחִצָּה וְלֹא מִחָה לְאַלְתַּר הַוְיָא חֲזָקָה. אֲבָל אֵינָשׁ דְּעָלְמָא אַף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה מְחִצָּה וְלֹא מִחָה לֹא הַוְיָא חֲזָקָה עַד לְאַחַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים:

משנה ו

הַמַּרְזֵב. צִנּוֹר קָטָן שֶׁנּוֹתְנִים אוֹתוֹ בְּסוֹף צִנּוֹר הַגָּדוֹל הַהוֹלֵךְ עַל פְּנֵי כָּל הַגַּג:

אֵין לוֹ חֲזָקָה וְיֵשׁ לְמָקוֹמוֹ חֲזָקָה. אִם הָיָה שָׁם מַרְזֵב וּבָא בַּעַל הֶחָצֵר לְעָקְרוֹ לְנַמְרֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁפְכוּ מֵי הַגַּג לְתוֹךְ חֲצֵרוֹ, אֵינוֹ יָכוֹל, שֶׁכְּבָר יֶשׁ לוֹ חֲזָקָה לָזֶה שֶׁיִּהְיוּ מֵימֵי גַּגּוֹ שׁוֹפְכִים דֶּרֶךְ אוֹתוֹ מַרְזֵב. אֲבָל אִם בָּא לְהָפְכוֹ, שֶׁהָיָה מֻנָּח לְרוּחַ דְּרוֹמִי וּבָא לָתֵת אוֹתוֹ לְרוּחַ צְפוֹנִי, אֵין בַּעַל הַמַּרְזֵב יָכוֹל לְעַכֵּב עָלָיו, דְּלַאו מִידֵי אַפְסָדֵיהּ, וְאֵין לוֹ חֲזָקָה שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד עוֹמֵד בְּרוּחַ זוֹ:

מַרְזֵב. מָקוֹם שֶׁהַטִּפָּה שֶׁל גְּשָׁמִים זָבָה מִמֶּנּוּ. מָר, טִפָּה. כְּמוֹ הֵן גּוֹיִם כְּמַר מִדְּלִי (ישעיה מ):

מַזְחִילָה. צִנּוֹר גָּדוֹל הַמַּחֲזִיק כָּל אֹרֶךְ הַגַּג. וְהָוֵי מִלְּתָא דְּקִבְיעוּתָא, לְכָךְ יֶשׁ לוֹ חֲזָקָה:

סֻלָּם הַמִּצְרִי. קָטָן וְאֵינוֹ קָבוּעַ, וְלֹא קָפֵיד עֲלֵיהּ אִם נוֹתֵן אוֹתוֹ לְתוֹךְ חֲצַר חֲבֵרוֹ כְּדֵי לַעֲלוֹת בּוֹ לְגַגּוֹ וּלְשׁוֹבְכוֹ, לְכָךְ אֵין לוֹ חֲזָקָה:

חַלּוֹן הַמִּצְרִית. חַלּוֹן קָטָן שֶׁאֵין רֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם נִכְנָס בּוֹ:

אֵין לוֹ חֲזָקָה. וְאִי בָּעֵי בַּעַל הֶחָצֵר לִבְנוֹת כְּנֶגֶד הַחַלּוֹן וּלְסָתְמוֹ, לֹא מָצֵי בַּעַל הַחַלּוֹן לוֹמַר כְּבָר הֶחֱזַקְתִּי בּוֹ וְאֵינְךָ יָכוֹל לְסָתְמוֹ, דְּאָמַר לֵיהּ הֵיאַךְ, לֹא נִתְפַּיַּסְתִּי אֶלָּא לְפִי שֶׁלֹּא הָיָה לִי בּוֹ חֶזֶק. וַאֲפִלּוּ הָכִי אִי הֲוָה בָּעֵי מֵעִקָּרָא כְּשֶׁפָּתְחוֹ הָוֵי מָצֵי מְעַכֵּב עָלָיו שֶׁלֹּא יִפְתְּחֶנּוּ, וַאֲפִלּוּ הָיָה גְּבוֹהַּ יוֹתֵר מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, דְּמָצֵי אָמַר לֵיהּ שָׁמָּא תְּשִׂים סַפְסָל סָמוּךְ לַחַלּוֹן וְתַבִּיט בִּי, וְאַחַר שֶׁהִנִּיחוֹ נַמִּי וּפָתַח, אֵין לוֹ חֲזָקָה:

וְלַצּוֹרִית יֶשׁ לוֹ חֲזָקָה. חֲלוֹן שֶׁרֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם נִכְנָס בּוֹ, וְאֲפִלּוּ הוּא לְמַעְלָה מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. אוֹ חֲלוֹן הֶעָשׂוּי לְאוֹרָה, וַאֲפִלּוּ הוּא קָטָן מְאֹד. אוֹ חֲלוֹן שֶׁהוּא לְמַטָּה מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. כָּל אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה חֲלוֹנוֹת הַלָּלוּ אִם הִנִּיחוֹ וּפָתַח, יֶשׁ לוֹ חֲזָקָה וְשׁוּב אֵין יָכוֹל לִבְנוֹת כְּנֶגְדּוֹ וּלְסָתְמוֹ, דְּיֵשׁ חֲזָקָה לְזָקְקִין. חוּץ מֵעָשָׁן וְאָבָק וּבֵית הַכִּסֵּא כְּלוֹמַר רֵיחַ רַע, שֶׁאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה אֵין לָהֶם חֲזָקָה אֲפִלּוּ הֶחֱזִיק בָּהֶם כַּמָּה שָׁנִים. אֲבָל הֶזֵּק רְאִיָּה יֶשׁ לָהּ חֲזָקָה. וְלֹא בָּעֵי חֲזָקָה לְזָקְקִין שָׁלֹשׁ שָׁנִים, אֶלָּא מִכִּי קָאֵי נְזָקָא כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לוֹמַר לַנָּזִק כְּבָר יָדַעְתָּ בַּנֶּזֶק וְלֹא מָחִית, הַוְיָא חֲזָקָה:

מַלְבֵּן. בִּנְיָן מְבֻחוּץ כְּעֵין מַשְׁקוֹף מִלְמַעְלָה וְאַסְקוּפָה מִלְּמַטָּה:

זִיז. עֵץ אוֹ אֶבֶן הַיּוֹצֵא מִכְּתְלוֹ לַאֲוִיר חָצֵר חֲבֵרוֹ, אִם יֶשׁ בּוֹ טֶפַח אוֹ יוֹתֵר, יֶשׁ לוֹ חֲזָקָה וְאֵין יָכוֹל בַּעַל הֶחָצֵר לִבְנוֹת כְּנֶגְדּוֹ לִסְתֹּם הַזִּיז, מֵאַחַר שֶׁהֶחֱזִיק בּוֹ:

וְיָכוֹל לִמְחוֹת בּוֹ. כְּשֶׁבָּא בַּעַל הַכֹּתֶל לְהוֹצִיא הַזִּיז שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טֶפַח אוֹ יוֹתֵר, יָכוֹל בַּעַל הֶחָצֵר לִמְחוֹת בּוֹ שֶׁלֹּא יוֹצִיאֶנּוּ:

פָּחוֹת מִטֶּפַח. לֹא הָוֵי מִידֵי דְּקָבִיעוּתָא, לְכָךְ לֹא הָוֵי חֲזָקָה וְיָכוֹל לִבְנוֹת כְּנֶגְדּוֹ וּלְסָתְמוֹ, וּכְשֶׁבָּא בַּעַל הַכֹּתֶל לְהוֹצִיאוֹ לְכַתְּחִלָּה, אֵין בַּעַל הֶחָצֵר יָכוֹל לְעַכֵּב עָלָיו:

משנה ז

לַחֲצַר הַשֻּׁתָּפִים. לְחָצֵר שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֻׁתָּפוּת בָּהּ, וְכָל שֶׁכֵּן לַחֲצַר חֲבֵרוֹ. מִשּׁוּם הֶזֵּק רְאִיָּה:

לָקַח בַּיִת בְּחָצֵר אַחֶרֶת. הַסְמוּכָה לְחָצֵר זוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּהּ שֻׁתָּפוּת. לֹא יִפְתַּח לוֹ פֶּתַח לְחָצֵר זוֹ. שֶׁמַּרְבֶּה עָלֶיהָ דְּרִיסַת הָרֶגֶל מִדַּיָּרֵי אוֹתוֹ בַּיִת:

בּוֹנֶה חֶדֶר לִפְנִים מִבֵּיתוֹ. שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף כְּלוּם אֶלָּא חוֹלֵק בֵּיתוֹ לִשְׁנַיִם. דִּבְלָאוֹ הָכִי יָכוֹל לְמַלְאוֹת בֵּיתוֹ דִּיּוּרִין אִם יִרְצֶה:

פָּתַח כְּנֶגֶד פֶּתַח. דְּאָמַר קְרָא (במדבר כד) וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו. מָה רָאָה, רָאָה שֶׁלֹּא הָיוּ פְּתָחֵיהֶן מְכֻוָּנִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה:

קָטָן לֹא יַעֲשֶׂנּוּ גָּדוֹל. דְּאָמַר לֵיהּ בְּפִתְחָא זוּטָא מָצִינָא לְאַצְטַנּוּעֵי מִנָּךְ, בְּפִתְחָא רַבָּא לֹא מָצִינָא לְאַצְטַנּוּעֵי מִנָּךְ:

אֶחָד לֹא יַעֲשֶׂנּוּ שְׁנַיִם. דְּאָמַר לֵיהּ בְּחַד פִּתְחָא מָצִינָא לְאַצְטַנּוּעֵי, בִּתְרֵי פִּתְחֵי לֹא מָצִינָא לְאַצְטַנּוּעֵי:

אֲבָל פּוֹתֵחַ הוּא לִרְשׁוּת הָרַבִּים. דְּאָמַר לֵיהּ, סוֹף סוֹף קָא בָּעֵית לְאַצְטַנּוּעֵי מִבְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים:

משנה ח

אֵין עוֹשִׂין חָלָל תַּחַת רְשׁוּת הָרַבִּים. אֲפִלּוּ קָבִיל עֲלֵיהּ כָּל הֶזֵּקָא דְּאָתֵי מֵהָתָם. שֶׁאֵין בְּנֵי אָדָם רוֹצִים [לְזוֹק וְלִירֵד לַדִּין] לְדוּן עַל עֵסֶק מָמוֹנָם:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַתִּיר. וּבִלְבַד שֶׁיְּכַסֶּנּוּ בְּחוֹזֶק כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עֲגָלָה מְהַלֶּכֶת עָלָיו טְעוּנָה אֲבָנִים. וְלֹא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא לְיָמִים יִתְקַלְקֵל הַכִּסּוּי. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

זִיזִין. רְהִיטִים קְטַנִּים:

גְּזֵזְטְרָאוֹת. קוֹרוֹת גְּדוֹלוֹת. שֶׁמָּא יִכָּשְׁלוּ בָּהֶן בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים:

כּוֹנֵס לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ. שֶׁמַּכְנִיס בַּקַּרְקַע שֶׁלּוֹ כְּשִׁעוּר הוֹצָאַת הַזִּיזִין וּמוֹצִיא:

הֲרֵי זוֹ בְחֶזְקָתָהּ. דְּטוֹעֲנִין לַלּוֹקֵחַ וְאָמְרִינַן שֶׁמָּא זֶה שֶׁמְּכָרָהּ לוֹ כָּנַס בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ:

פרק ד

משנה א

הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת. הַיָּצִיעַ. כְּמִין חֶדֶר שֶׁעוֹשִׂין סְבִיבוֹת כָּתְלֵי הַבַּיִת מִבַּחוּץ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּמִּקְדָּשׁ, דִּכְתִיב (מלכים א ו) וְהַיָּצִיעַ הַתַּחְתּוֹנָה. וְיֵשׁ שֶׁעוֹשִׂין אוֹתָהּ בָּעֲבִי הַכֹּתֶל. וְאַף עַל פִּי שֶׁפְּתוּחַ לַבַּיִת וְתַשְׁמִישׁוֹ בְּתוֹכוֹ, אֲפִלּוּ הָכִי אֵינוֹ מָכוּר. וְהוּא דַּהֲוֵי אַרְבַּע אַמּוֹת. אֲבָל אִי לֹא הֲוֵי אַרְבַּע אַמּוֹת, לֹא חָשִׁיב, וְנִמְכָּר עִם הַבַּיִת:

וְלֹא אֶת הַחֶדֶר שֶׁלְּפָנִים. מִן הַבַּיִת. וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא פָּתוּחַ לַבַּיִת וּדְרִיסָתוֹ עָלָיו:

בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַעֲקֶה גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה. חָשׁוּב בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְלֹא בָּטֵל לְגַבֵּי בַּיִת:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר וְכוּ'. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ב

בּוֹר. חֲפִירָה בַּקַּרְקַע:

דּוּת. בִּנְיָן שֶׁל אֲבָנִים עַל גַּבֵּי קַרְקַע עֲשׂוּי כְּעֵין בּוֹר:

אַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב לוֹ עֲמָקָא וְרוּמְא. לֹא קָנָה בּוֹר וְדוּת, הוֹאִיל וְתַשְׁמִישָׁן חָלוּק מִן הַבַּיִת, שֶׁאֵין עֲשׂוּיִין אֶלָּא לִשְׁאֹב מַיִם. עַד שֶׁיִּכְתֹּב לוֹ מֵאַרְעִית תְּהוֹמָא עַד רוּם רְקִיעָא:

וְצָרִיךְ. הַמּוֹכֵר:

לַקַּח לוֹ דָּרָךְ. מִן הַלּוֹקֵחַ, לֵילֵךְ לְבוֹר וְדוּת. דְּמוֹכֵר בְּעֵין יָפָה הוּא מוֹכֵר וְלֹא שִׁיֵּר לְעַצְמוֹ כְּלוּם:

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינוֹ צָרִיךְ. דְּסַבְרֵי מוֹכֵר בְּעֵין רָעָה הוּא מוֹכֵר, וּכְשֶׁמָּכַר הַבַּיִת שִׁיֵּר לְעַצְמוֹ דֶּרֶךְ שֶׁיֵּלֵךְ לַבּוֹר וְלַדּוּת:

בִּזְמַן שֶׁאָמַר חוּץ מֵאֵלּוּ. חוּץ מִבּוֹר וְדוּת, דְּתְנַאי שֶׁלֹּא לְצָרֵךְ הוּא וּלְאַטְפוּיֵי דֶּרֶךְ קָאָתֵי:

מִכָּרָן לְאַחֵר. מָכַר הַבּוֹר וְדוּת לְאַחֵר, וְשִׁיֵּר הַבַּיִת לְעַצְמוֹ:

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֵין הַלּוֹקֵחַ צָרִיךְ לִקַּח מִמֶּנּוּ דָּרָךְ. דְּמוֹכֵר בְּעַיִן יָפָה מוֹכֵר, וּכְשֶׁמָּכַר לוֹ הַבּוֹר וְהַדְּוִת, דֶּרֶךְ נַמִּי מָכַר לוֹ. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

משנה ג

הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת. סְתָם:

מָכַר אֶת הַדָּלֶת. שֶׁכָּל תַּשְׁמִישֵׁי הַבַּיִת הַקְּבוּעִים בּוֹ בְּכְלָל הַבַּיִת הֵם:

אֲבָל לֹא אֶת הַמַּפְתֵּחַ. דְּמִידֵי דְּמִטַּלְטֵל הוּא:

הַמַּכְתֶּשֶׁת. הַקְּבוּעָה בַּקַּרְקַע:

הָאִצְטְרֶבֶל. עִגּוּל שֶׁל עֵץ שֶׁעָלָיו מַעֲמִידִים הָרֵחַיִם. וְקָבוּעַ הוּא:

הַקֶּלֶת. אֲפַרְכֶּסֶת שֶׁעוֹשִׂים סָבִיב לָרֵחַיִם לְקַבֵּל הַקֶּמַח הַנִּטְחָן שֶׁלֹּא יִפֹּל לָאָרֶץ. וּמִטַּלְטֵל הוּא:

וְלֹא אֶת הַתָּנּוּר וְלֹא אֶת הַכִּירַיִם. דְּמִטַּלְטְלִים הֵם. וְאִית סְפָרִים דְּגָרְסִי, מָכַר תַּנּוּר מָכַר כִּירַיִם. וּמַיְרֵי בִּקְבוּעִים וּמְחֻבָּרִים בַּקַּרְקַע:

הֲרֵי כֻלָּם מְכוּרִים. כָּל הָנֵי תַּשְׁמִישֵׁי דְּבֵיתָא. אֲבָל שְׁאָר מָאנֵי תַּשְׁמִישְׁתֵּיהּ אֵינָם מְכוּרִים, אֲפִלּוּ אָמַר וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ, לֹא רִבָּה אֶלָּא תַּשְׁמִישֵׁי הַמְיֻחָדִים לַבַּיִת כְּגוֹן מַפְתֵּחַ וְקֶלֶת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן:

משנה ד

מָכַר אֶת הַבָּתִּים. הַפְּתוּחִים לֶחָצֵר:

וּבוֹרוֹת שִׁיחִים וּמְעָרוֹת. שֶׁבְּתוֹךְ הַבָּתִּים. וְאַף עַל גַּב דְּהַמּוֹכֵר בַּיִת לֹא מָכַר בּוֹר שִׂיחַ וּמְעָרָה, לְגַבֵּי חָצֵר מִיהָא בְּטֵלִים הֵן:

בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ. אֲפִלּוּ אָמַר כָּל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ, לֹא מָכַר אֶת הַמֶּרְחָץ וְכוּ'. דְּאֵינָן בִּכְלָל חָצֵר:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר וְכוּ'. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

משנה ה

מָכַר אֶת הַיָּם. הָאֱבֶן שֶׁנּוֹתְנִים בְּתוֹכָהּ הַזֵּיתִים בִּשְׁעַת טְחִינָתָן:

הַמַּמָּל. הָרֶכֶב הָעֶלְיוֹנָה שֶׁבָּהּ מְפָרְכִים הַזֵּיתִים:

הַבְּתוּלוֹת. כְּלוּנְסוֹת שֶׁל אֶרֶז שֶׁמַּעֲמִידִין בָּהֶם קוֹרוֹת בֵּית הַבַּד:

עֲכִירִין. נְסָרִים כְּבֵדִים שֶׁנּוֹתְנִים עַל הָאַמְתָּחוֹת שֶׁשָּׂמִים בָּהֶם הַזֵּיתִים הַכְּתוּשִׁים כְּדֵי לְכָבְשָׁן:

הַגַּלְגַּל. שֶׁמְּגַלְגֵּל הָאֱבֶן וּמַכְבִּיד עַל הַזֵּיתִים הַכְּתוּשִׁים לְהוֹצִיא שַׁמְנָן:

משנה ו

הַנְּסָרִים. לוּחוֹת שֶׁמְּשִׂימִין עֲלֵיהֶם הַבְּגָדִים:

הַסַּפְסָלִים. שֶׁיּוֹשְׁבִים עֲלֵיהֶם. וְיֵשׁ גּוֹרְסִים סְפָלִים, שֶׁנּוֹתְנִים בָּהֶם מַיִם לְרָחְצָן:
וְיִלָּאוֹת. מְסָךְ כְּנֶגֶד הַפֶּתַח. פֵּרוּשׁ אַחֵר, אֲלוּנְטִית שֶׁמִּסְתַּפְּגִין בָּהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים סְנָר שֶׁמְּכַסִּין בּוֹ הָעֲרָוָה כְּשֶׁיּוֹשְׁבִין בַּמֶּרְחָץ:
מְגֵרוֹת שֶׁל מַיִם. בְּרֵכוֹת הַשּׁוֹפְכוֹת מַיִם לַמֶּרְחָץ:
אוֹצָרוֹת שֶׁל עֵצִים. שֶׁמְּחַמְּמִין בּוֹ הַמֶּרְחָץ:

משנה ז

מָכַר בָּתִּים. וְכָל שֶׁכֵּן חֲצֵרוֹת שֶׁהֵן עִקַּר הָעִיר:
בֵּית הַשְּׁלָחִין. גִּנּוֹת וּפַרְדֵּסִין הַשַּׁיָּכִין לָעִיר:
אֲבָל לֹא הַמִּטַּלְטְלִין. מָאנֵי תַּשְׁמִישְׁתָּא, כְּגוֹן מַפְּתֵחַ וְקֶלֶת וְכֵיּוֹצֵא בָּהֶן. וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא מָכַר חִטֵּי וּשְׂעֹרֵי:
חֲרֵי כַלָּן מְכוּרִים. אֲפִלּוּ עֲבָדִים וּבְהֵמוֹת דְּמִטַּלְטְלֵי דְּנַיְדֵי נִינְהוּ. וְכָל שֶׁכֵּן חִטֵּי וּשְׂעֹרֵי דַּהֲווּ מִטַּלְטְלֵי דְּלֹא נַיְדֵי:
הַסַּנְטֵר. הָעֻבְּד הַמְמֻנֶּה לִשְׁמֹר הָעִיר. וְאֵין הֲלָכָה כְּרִבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:

משנה ח

הָאֲבָנִים שֶׁהֵם לְצָרְכָּהּ. לַעֲשׂוֹת גָּדֵר:
וְאֶת הַקָּנִים. שֶׁקּוֹשְׁרִים בָּהֶם הַגְּפָנִים:
וְאֶת מְחִצַּת הַקָּנִים. קָנִים הָרְבֵּה גְּדֵלִים בְּקֶלַח אֶחָד, כְּשֶׁהִיא פְּחוּתָה מִבֵּית רֹבַע אָז הִיא בְּטֵלָה לְגַבֵּי הַשָּׂדֶה:
שׁוֹמֵרָה. סֻכַּת שׁוֹמְרִים הַמְחֻבֶּרֶת לַקַּרְקַע בְּטִיט:
וְאֶת הֶחָרוּב. בְּבַחֲרוּתוֹ שֶׁעֲדַיִן לֹא הֵרְכִּב. דִּכְשֶׁמַּזְקִין מִתְגַּבֵּר וּמַרְכִּיבִין אוֹתוֹ וְיֵשׁ לוֹ שֵׁם בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְלֹא בָּטֵיל לְגַבֵּי שָׂדֶה:
וְאֶת בְּתוּלַת הַשִּׁקְמָה. בְּבַחֲרוּתָהּ קֹדֶם שֶׁחָתְכוּ עֲנָפֶיהָ. דִּכְשֶׁמַּזְקִין קוֹצְצִים הָעֲנָפִים וּגְדֵלִין הַרְבֵּה בְּמָקוֹמָן וְקִרְוִי סַדָּן שִׁקְמָה:

משנה ט

לֹא מָכַר אֶת מְחִצַּת הַקָּנִים וְכוּ'. שֶׁכָּל אֵלֶּה חֲשׁוּבִים כְּשָׂדֶה בִּפְנֵי עַצְמָן:
לֹא מָכַר אֶת הַבּוֹר. אַף עַל פִּי שֶׁמָּכַר לוֹ הַשָּׂדֶה אֵין אֵלּוּ מְכוּרִין:
וְצָרִיךְ הַמּוֹכֵר לִקַּח לוֹ דֶּרֶךְ מִן הַלּוֹקֵחַ. לְבֹא לַבּוֹר וְלַגַּת. דְּמוֹכֵר בְּעַיִן יָפֶה מוֹכֵר כְּדְפָרִישְׁנָא לְעֵיל:
נָתַן אֶת כֻּלָּן. וַאֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר מוֹכֵר בְּעַיִן רָעָה מוֹכֵר וְצָרִיךְ הַלּוֹקֵחַ לִקַּח לוֹ דֶּרֶךְ הֵיכָא דְּמָכַר לוֹ אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ וְשִׁיֵּר הַשָּׂדֶה לְעַצְמוֹ, דְּוָקָא בְּמוֹכֵר אָמְרִינַן הָכִי, מִשּׁוּם דַּהֲוָה לֵיהּ

לַלּוֹקֵחַ לְאַתְנוּיֵי וּלְפֵרוּשֵׁי, וְכֵיוָן דְּלֹא אַתְנֵי אִיהוּ הוּא דְּאַפְסִיד, אֲבָל גַּבֵּי נוֹתֵן שֶׁמְּקַבֵּל הַמַּתָּנָה מִתְבַּיֵּישׁ לוֹמַר לַנּוֹתֵן פָּרֵשׁ לִי מַה שֶּׁאַתָּה נוֹתֵן לִי, לֹא אָמְרִינַן מִדְּלֹא פֵּרֵשׁ אִיהוּ הוּא דְּאַפְסִיד, אֶלָּא אָמְרִינַן בְּעַיִן יָפָה נָתַן וְאֵין צָרִיךְ מְקַבֵּל הַמַּתָּנָה לִקַּח לוֹ דֶּרֶךְ. וְכֵן נַמִּי כָּל הָנֵי דְּאָמְרִינַן לְעֵיל לֹא מָכַר לְפִי שֶׁאֵינָן בִּכְלָל שָׂדֶה, וַאֲפִלּוּ הָנֵי דְּאֵינָן בִּכְלָל כָּל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ כְּגוֹן חָרוּב וְסַדָּן הַשִּׁקְמָה וּבוֹר וָגַת, אִם נָתַן הַשָּׂדֶה מַתָּנָה, נָתַן אֶת כֻּלָּן, מִשּׁוּם דְּבָעַיִן יָפָה יוֹתֵר מִדַּאי הוּא נוֹתֵן:

זָכוּ בַּשָּׂדֶה זָכוּ בְּכֻלָּן. אֲפִלּוּ בּוֹר וָגַת וְשׁוֹבָךְ שֶׁבַּשָּׂדֶה. מִפְּנֵי שֶׁכָּל אֶחָד זוֹכֶה בְּשֶׁלּוֹ וּמִסְתַּלֵּק מֵחֲבֵרוֹ מִכֹּל וָכֹל:

הֶחֱזִיק בְּכֻלָּם. וְאַף עַל גַּב דְּחָרוּב וְשִׁקְמָה לֹא בְּטִילִי לְגַבֵּי שָׂדֶה, הֲווּ כִּשְׁתֵּי שָׂדוֹת וְאֵין מֵצַר בֵּינֵיהֶן, דְּאִם הֶחֱזִיק בְּאַחַת מֵהֶן קָנָה חֲבֶרְתָּהּ:

הִקְדִּישׁ אֶת כֻּלָּם. דְּמַקְדִּישׁ בְּעַיִן יָפָה מַקְדִּישׁ:

לֹא הִקְדִּישׁ אֶלָּא אֶת הֶחָרוּב. מִכָּל הָנָךְ דְּאָמְרִינַן בְּמַתְנִיתִין גַּבֵּי מָכַר לֹא מָכַר, גַּבֵּי הֶקְדֵּשׁ נַמִּי לֹא הִקְדִּישׁ, דְּדַעַת מַקְדִּישׁ כְּדַעַת מוֹכֵר, לְבַד מֵחָרוּב הַמֻּרְכָּב וְסַדָּן הַשִּׁקְמָה, דְּאַף עַל גַּב דְּבָעַיִן יָפָה לֹא מָכַר, בְּהֶקְדֵּשׁ קַדְּשֵׁי. וְטַעְמָא, הוֹאִיל וּמִשְׁדֶּה הֶקְדֵּשׁ קָא יָנְקִי:

פרק ה

משנה א

הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה. סְתָם:

מָכַר אֶת הַתֹּרֶן. עֵץ גָּבוֹהַּ שֶׁתּוֹלִין עָלָיו אֶת הַנֵּס. וְהַנֵּס הוּא כְּמִין וִילוֹן שֶׁתּוֹלִין בַּתֹּרֶן לְנֶגֶד הָרוּחַ:

עוֹגִין. בַּרְזֶל שֶׁקּוֹשְׁרִין אוֹתוֹ בַּחֶבֶל וְזוֹרְקִין אוֹתוֹ בְּעֹמֶק הַמַּיִם לְעַכֵּב וּלְעַגֵּן הַסְּפִינָה:

מַנְהִיגִים. אֵלּוּ הַמְּשׁוֹטוֹת שֶׁבָּהֶם מוֹלִיכִין הַסְּפִינָה לַמָּקוֹם שֶׁרוֹצִים:

מַרְצוּפִין. אַמְתָּחוֹת שֶׁנּוֹתְנִים בָּהֶם הַסְּחוֹרָה:

אֲנַתְיקִי. הַפְּרַקְמַטְיָא שֶׁבְּתוֹךְ הַסְּפִינָה. וְכָל הָנֵי דְּחָשִׁיב הָכָא דְּבְמֻכָּר לֹא מָכַר, אִם נָתַן וְהִקְדִּישׁ אֶת הַסְּפִינָה לֹא הָווּ הָנָךְ בִּכְלָל הַמַּתָּנָה וְהַהֶקְדֵּשׁ. וְלֹא דְּמֵי לְבוֹר וְדוּת וְגַת דְּפִרְקִין דְּלְעֵיל דְּכֻלְּהוּ מְקַרְקְעֵי נִינְהוּ וּבְטִלֵי לְגַבֵּי שָׂדֶה לְעִנְיַן הֶקְדֵּשׁ וּמַתָּנָה, אֲבָל הָנָךְ לֹא בָּטְלֵי כְּלָל:

פְּרָדוֹת. בְּהֵמוֹת הַמּוֹשְׁכוֹת אֶת הַקָּרוֹן. וְהוּא שֶׁאֵין אֲדוּקִים בּוֹ בִּשְׁעַת הַמְּכִירָה. וְאֵית דְּמָפְרְשֵׁי פְּרָדוֹת, עֲצִים הַנִּפְרָדִים מִן הָעֲגָלָה שֶׁמּוֹשְׁכִים אֶת הָעֲגָלָה בָּהֶם. וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיוּ קְשׁוּרִים בָּהּ בִּשְׁעַת הַמְּכִירָה:

צֶמֶד. הוּא הָעֹל שֶׁצּוֹמֵד וּמְחַבֵּר אֶת הַשְּׁוָרִים יַחַד:

אֵין הַדָּמִים רְאָיָה. וְהָא דְּאָמַר דִּשְׁתּוּת קָנָה וּמַחֲזִיר אוֹנָאָה יוֹתֵר מִשְּׁתּוּת בָּטֵל מִקָּח, הָנֵי מִלֵּי בִּכְדֵי שֶׁהַדַּעַת טוֹעָה, דְּסָבוּר הַלּוֹקֵחַ שֶׁשָּׁוֶה כָּךְ, וְהָוֵי מִקָּח טָעוּת, אֲבָל בִּכְדֵי שֶׁאֵין הַדַּעַת טוֹעָה, כְּגוֹן דְּקָנָה צֶמֶד שֶׁשָּׁוֶה זוּז בְּמָאתַיִם, אָמְרִינַן בְּמַתָּנָה נָתְנָם לוֹ וְאֵין כָּאן בִּטּוּל מִקָּח. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ב

לֹא מָכַר אֶת כֵּלָיו. בְּכֵלִים הָעֲשׂוּיִים לְרָכִיבָה כְּגוֹן אֻכָּף וּמִרְדַּעַת, כֵּלֵי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי דְּקָנָה אֲפִלּוּ אֵינָם עָלָיו בִּשְׁעַת מְכִירָה. כִּי פְּלִיגִי בִּכְלִים שֶׁל מַשְׂאוֹי, כְּגוֹן שַׂק וְדִיסְקְיָא, תַּנָּא קַמָּא סָבַר לֹא מָכַר הַכֵּלִים שֶׁל מַשְׂאוֹי שֶׁעָלָיו, וְנַחוּם הַמָּדִי סָבַר מָכַר הַכֵּלִים שֶׁל מַשְׂאוֹי שֶׁעָלָיו. וַהֲלָכָה כַּתַּנָּא קַמָּא, וְלֹא קָנָה הַכֵּלִים שֶׁל מַשְׂאוֹי וַאֲפִלּוּ הָיוּ עָלָיו בִּשְׁעַת מְכִירָה:

חֲמוֹרְךָ זֶה. מַשְׁמַע כְּמוֹת שֶׁהוּא עִם כֵּלָיו:

חֲמוֹרְךָ הוּא. הָוֵי כְּשׁוֹאֵל לוֹ חֲמוֹרְךָ הוּא, מִכֹּר אוֹתוֹ לִי. וְהָוֵי כְּמוֹכֵר חֲמוֹר סְתָם, וְאֵין כֵּלָיו מְכוּרִים וַאֲפִלּוּ הֵן עָלָיו בִּשְׁעַת מְכִירָה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ג

הַמּוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר מָכַר אֶת הַסְּיָח. בְּנוֹ שֶׁל חֲמוֹר. וּבַגְּמָרָא מוֹקֵי לָהּ כְּגוֹן שֶׁאָמַר לוֹ חֲמוֹר מֵינִיקָה אֲנִי מוֹכֵר לְךָ. דַּחֲלֵב הָאֵתוֹן לְמַאי מַהֲנֵי, אֶלָּא וַדַּאי הִיא וּבְנָהּ קָאָמַר לֵיהּ. וְסֵיפָא דְּאָמַר פָּרָה מֵינִיקָה אֲנִי מוֹכֵר לְךָ לֹא קָנָה אֶת בְּנָהּ, דְּפָרָה לְחָלָבָהּ עוֹמֶדֶת, וּפָרָה וַחֲלָבָהּ קָאָמַר לֵיהּ:

מָכַר אַשְׁפָּה. מָקוֹם גְּבוֹהַּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים אוֹ יוֹתֵר, אוֹ עָמֹק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים אוֹ יוֹתֵר, שֶׁרְגִיל לְהָנִיחַ שָׁם זֶבֶל בְּהֵמוֹתָיו:

מָכַר בּוֹר מָכַר מֵימָיו. מַתְנִיתִין יְחִידָאָה הִיא, וּפְלִיגֵי רַבָּנָן עָלָהּ וְאָמְרֵי מָכַר בּוֹר לֹא מָכַר מֵימָיו. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

הַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹת שׁוֹבָךְ. מַה שֶּׁיְּלָדוּ הַיּוֹנִים כָּל הַשָּׁנָה:

מַפְרִיחַ. הַלּוֹקֵחַ:

בְּרֵכָה רִאשׁוֹנָה. וַיְנִיחֶנָּה לַמּוֹכֵר. וְכָל שְׁנֵי וְלָדוֹת קְרוּיִין בְּרֵכָה. וּמַנִּיחָן עִם אִמָּם כְּדֵי לְהָיוֹת לְצַוָּתָא לְאִמָּם שֶׁלֹּא יִבְרְחוּ:

פֵּרוֹת כַּוָּרֶת. דְּבוֹרִים הַנּוֹלָדִים מִן הַכַּוֶּרֶת זֹאת הַשָּׁנָה. נוֹטֵל הַלּוֹקֵחַ שְׁלֹשָׁה נְחִילִים, שְׁלֹשָׁה חֲבוּרוֹת מְוֻלָּדוֹת הַדְּבוֹרִים הָרִאשׁוֹנִים הַיּוֹצְאִים מִן הַכַּוֶּרֶת, וּמַכְנִיסָן לְתוֹךְ הַכַּוֶּרֶת שֶׁלּוֹ. שֶׁהָרִאשׁוֹנִים הֵם חֲשׁוּבִים, וְאַחֲרוֹן אַחֲרוֹן גָּרוּעַ. וּמִשָּׁם וְאֵילַךְ מְסָרַס, כְּלוֹמַר נוֹטֵל אַחַת וּמַנִּיחַ אַחַת לַמּוֹכֵר, כְּדֵי שֶׁיִּגְדְּלוּ וְיִתְחַבְּרוּ עִם הָאֲבוֹת כְּדֵי שֶׁתִּתְיַשֵּׁב הַכַּוֶּרֶת. וְכֵן לְעוֹלָם:

חַלּוֹת דְּבַשׁ. הַדְּבַשׁ עִם הַשַּׁעֲוָה יַחַד מְעֹרָבִים עֲשׂוּי חַלּוֹת חַלּוֹת:
מַנִּיחַ שְׁתֵּי חַלּוֹת. שֶׁמִּתְפַּרְנְסִים הַדְּבוֹרִים מֵהֶם כָּל יְמוֹת הַגְּשָׁמִים:
גְּרוֹפְיוֹת. עֲנָפִים. וְחוֹזֵר וְצוֹמֵחַ:

משנה ד

הַקּוֹנֶה שְׁנֵי אִילָנוֹת. סְתָמָא, לֹא קָנָה קַרְקַע כְּלָל סְבִיבוֹתָיו:
הַגְּדִילוּ. הִרְחִיבוּ הָעֲנָפִים:
לֹא יִשַּׁפֶּה. לֹא יְכִרֹת אוֹתָם בַּעַל הַקַּרְקַע אַף עַל פִּי שֶׁהַצֵּל שֶׁלָּהֶם מַזִּיק לַקַּרְקַע שֶׁלּוֹ, דְּכֵיוָן דְּאֵין לוֹ קַרְקַע לְבַעַל הָאִילָנוֹת הֲרֵי בַּעַל הַקַּרְקַע שֹׁעֵבֵד לוֹ קַרְקָעוֹ לְכָל צָרְכָּן כָּל זְמַן שֶׁהֵם קַיָּמִים:
גָּזַע. כָּל שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הָאָרֶץ שֶׁרוֹאֶה פְּנֵי חַמָּה:
שָׁרְשִׁין. כָּל שֶׁהֵן לְמַטָּה מִן הָאָרֶץ:
שֶׁלּוֹ. שֶׁל בַּעַל הָאִילָן. וְלֹא שֶׁיַּנִּיחֻנּוּ שָׁם וְיִגְדַּל, דְּחָיְשִׁינַן שֶׁמָּא תַּגְבִּיהַּ הַקַּרְקַע עַד שֶׁיִּתְכַּסֶּה הָאִילָן הַיּוֹצֵא מִן הַגָּזַע מִקְצָתוֹ בַּקַּרְקַע וְיֵרְאוּ כִּשְׁלֹשָׁה אִילָנוֹת, וְיֹאמַר לוֹ הַלּוֹקֵחַ שְׁלֹשָׁה אִילָנוֹת מָכַרְתָּ לִי וְיֵשׁ לִי קַרְקַע, אֶלָּא יְקַץ אוֹתוֹ וְיִשְׁרָפֶנּוּ:
וְאִם מֵתוּ. שֶׁיָּבֵשׁ הָאִילָן:
אֵין לוֹ קַרְקַע. שֶׁיּוּכַל לִטַּע אַחֵר בִּמְקוֹמוֹ:
קָנָה קַרְקַע. דַּחֲשִׁיבֵי שְׂדֵה הָאִילָן, וְקָנָה בַּקַּרְקַע שֶׁיֵּשׁ בֵּין אִילָן לְאִילָן, וְתַחְתֶּיהֶן וְחוּצָה לָהֶן כְּמִלֹּא אוֹרֶה וְסַלּוֹ, כְּדֵי שֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד מְלַקֵּט הַפֵּרוֹת עִם הַסַּל שֶׁלּוֹ. וְהָנֵי מִילֵּי, כְּשֶׁיֵּשׁ בֵּין אִילָן לְאִילָן לֹא פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְלֹא יוֹתֵר עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, אָז קָנָה בַּקַּרְקַע שֶׁבֵּין אִילָן לְאִילָן וְתַחְתֶּיהֶן וְחוּצָה לָהֶן כִּדְאָמְרָן. אֲבָל אִם יֵשׁ בֵּין אִילָן לְאִילָן פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת אוֹ יוֹתֵר מִשֵּׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, לֹא קָנָה קַרְקַע:

משנה ה

לֹא מָכַר אֶת הָרַגְלַיִם. בַּתּוֹסֶפְתָּא תַּנְיָא, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּמְקוֹם שֶׁלֹּא נָהֲגוּ, אֲבָל בִּמְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה:
מָכַר אֶת הַקָּנֶה. אֶת הָרֹאשׁ. וְנִקְרֵאת עַל שֵׁם הַקָּנֶה שֶׁלָּהּ:

משנה ו

אַרְבַּע מִדּוֹת. דִּינִים חֲלוּקִים זֶה מִזֶּה:
מָכַר לוֹ חִטִּים יָפוֹת. הִתְנָה עִמּוֹ שֶׁיִּתֵּן לוֹ חִטִּין יָפוֹת וְנִמְצְאוּ רָעוֹת, הֲוֵי כְּאוֹנָאָה, וּלְכָךְ יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ, מִי שֶׁנִּתְאַנָּה בִּלְבַד, דְּהוּא לוֹקֵחַ, אֲבָל מוֹכֵר אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ וַאֲפִלּוּ הוּקְרוּ הַחִטִּין הַרְבֵּה:

אֵין אָחָד מֵהֶן יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. וַאֲפִלּוּ הוּקְרוּ אוֹ הוּזְלוּ. וְלֹא מָצֵי לוֹקֵחַ לְמֵימַר אֲנִי לְיָפוֹת נִתְכַּוַּנְתִּי וְהַאי דַּאֲמַרְתְּ רָעוֹת מִשּׁוּם דְּרַע רַע יֹאמַר הַקּוֹנֶה. וְכֵן אִפְּכָא לֹא מָצֵי מוֹכֵר לְמֵימַר אֲנִי לְרָעוֹת נִתְכַּוַּנְתִּי וְהַאי דַּאֲמַרְתְּ יָפוֹת דְּדֶרֶךְ הַמּוֹכֵר לוֹמַר לָרַע טוֹב:

שְׂחַמְתִּית. אֲדָמָה. וְכָל חוּם (בראשית ל) מְתַרְגְּמִינַן שָׂחוּם:

וְנִמְצֵאת לְבָנָה. וְאִיכָּא דְּנִיחָא לֵיהּ בְּהַאי וְאִיכָּא דְּנִיחָא לֵיהּ בְּהַאי. וְכָל כְּהַאי גַּוְנָא הָוֵי מִקַּח טָעוּת לִשְׁנֵיהֶם וּשְׁנֵיהֶם יְכוֹלִים לַחֲזוֹר. דְּאִלּוּ בְּיָפוֹת וְנִמְצְאוּ רָעוֹת כֻּלֵּי עָלְמָא נִיחָא לְהוּ בְּיָפוֹת:

יַיִן וְנִמְצָא חֹמֶץ. אִיכָּא דְּנִיחָא לֵיהּ בְּחַמְרָא וְאִיכָּא דְּנִיחָא לֵיהּ בְּחַלְּא:

משנה ז

מָשַׁךְ. מֵרְשׁוּת הָרַבִּים בְּסִמְטָא אוֹ בְּחָצֵר שֶׁל שְׁנֵיהֶם, קָנָה. אֲבָל מְשִׁיכָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים לֹא מַהֲנְיָא:

אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא מָדַד. וּכְגוֹן שֶׁפָּסַק לוֹ מִתְּחִלָּה הַדָּמִים בְּכָךְ וְכָךְ יִתֵּן לוֹ הַמִּדָּה. אֲבָל לֹא פָּסַק לוֹ הַדָּמִים, אֲפִלּוּ מָדַד וּמָשַׁךְ לֹא קָנָה, דִּלְמָא סָמְכָא דַּיְעָתֵיהּוּ, שֶׁהַמּוֹכֵר יָכוֹל לְהַעֲלוֹת הַדָּמִים כְּמוֹ שֶׁרוֹצֶה, וְהַקּוֹנֶה אוֹמֵר אֵינִי קוֹנֶה אֶלָּא בְּזוֹל:

מָדַד. הַמּוֹכֵר לַלּוֹקֵחַ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אֲפִלּוּ בְּכֵלָיו שֶׁל לוֹקֵחַ, לֹא קָנָה, שֶׁאֵין כֵּלָיו שֶׁל אָדָם קוֹנִים לוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. וְאִם לוֹקֵחַ עַצְמוֹ מָדַד, אֲפִלּוּ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים קָנָה בְּהַגְבָּהָה:

אִם הָיָה פִּקֵּחַ. הַלּוֹקֵחַ:

שׁוֹכֵר אֶת מְקוֹמוֹ. אִם הוּא בִּרְשׁוּת בְּעָלִים. וּמְקוֹמוֹ קוֹנֶה לוֹ. וּבְמַשָּׂאוֹת גְּדוֹלוֹת אַיְרֵי, דְּאֵין דַּרְכָּן לְהַגְבִּיהַּ, לְכָךְ קָנֵי בְּמִשִּׁיכָה:

עַד שֶׁיְּטַלְטְלֶנּוּ. הֵינוּ הַגְבָּהָה. וְאוֹרְחָא דְּמִלְּתָא נָקֵט, דְּדֶרֶךְ מַגְבִּיהַּ לְטַלְטֵל מִמָּקוֹם לְמָקוֹם:

וְאִם הָיָה מְחֻבָּר לַקַּרְקַע. בַּגְּמָרָא מוֹקֵי לַהּ כְּגוֹן שֶׁאָמַר לוֹ מוֹכֵר לַלּוֹקֵחַ לֵךְ וְיִפֶּה לִי קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא וּקְנֵי כָּל מַה שֶׁעָלֶיהָ, דְּכֵיוָן שֶׁשְּׂכָרוֹ לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה בַּקַּרְקַע שֶׁלּוֹ וְעָשָׂה בּוֹ מְלֹאכָה כָּל שֶׁהוּא, קָנָה שְׂכִירוּתוֹ, וְקָנָה נַמִּי אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁרוֹצֶה לְהַקְנוֹת לוֹ עִם הַשְּׂכִירוּת, לְפִיכָךְ אִם תְּלַשׁ כָּל שֶׁהוּא קָנָה:

משנה ח

עַד שֶׁלֹּא נִתְמַלְּאָה הַמִּדָּה לַמּוֹכֵר. בְּמִדָּה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶם מֵירֵי, וְהַמַּשְׁאִיל הִשְׁאִילָהּ לִשְׁנֵיהֶם, וַהֲרֵי הִיא שְׁאוּלָה לַמּוֹכֵר עַד שֶׁיְּמַלְּאֶנָּה, וּמִשָּׁם וָאֵילַךְ הִיא שְׁאוּלָה לַלּוֹקֵחַ. לְפִיכָךְ עַד שֶׁלֹּא נִתְמַלְּאָה הַמִּדָּה, שֶׁהַכְּלִי שָׁאוּל לַמּוֹכֵר, לֹא קָנָה לוֹקֵחַ, וּמִשֶּׁנִּתְמַלְּאָה הַמִּדָּה, שֶׁהַכְּלִי שָׁאוּל לַלּוֹקֵחַ, קָנָה לוֹקֵחַ, שֶׁקָּנוּ לוֹ כֵּלָיו. וּבְסִמְטָא מֵירֵי אוֹ בִּרְשׁוּת הַלּוֹקֵחַ:

הָיָה סַרְסוּר בֵּינֵיהֶם וְנִשְׁבְּרָה הֶחָבִית. וְהָיְתָה הֶחָבִית שֶׁלּוֹ:

נִשְׁבְּרָה לַסַּרְסוּר. וְלֹא אָמְרִינַן שְׁלוּחוֹ שֶׁל לוֹקֵחַ הוּא וְנִשְׁבְּרָה לַלּוֹקֵחַ:
וְחַיָּב לְהַטִּיף לוֹ שָׁלֹשׁ טְפִין. הַמּוֹכֵר לַלּוֹקֵחַ, מִן הַנִּדְבָּק בְּדָפְנֵי הַמִּדָּה לְאַחַר שֶׁעֵרָה הַיַּיִן וְהַשֶּׁמֶן:
הֶרְכִּינָהּ וּמְצָאָהּ. הִטָּה אֶת הַמִּדָּה עַל צִדָּהּ לְאַחַר שֶׁעֵרָה הַשֶּׁמֶן וְהַיַּיִן וְהִטִּיף שָׁלֹשׁ טִפִּין, וְנִתְאַסֵּף מִצַּת הַמִּדָּה לְשׁוּלֵי הַכְּלִי אֶל מָקוֹם אֶחָד:
הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹכֵר. שֶׁהֲרֵי נִתְיָאֵשׁ הַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ:
וְהַחֲנָנִי אֵינוֹ חַיָּב לְהַטִּיף שָׁלֹשׁ טִפִּין. לְפִי שֶׁהוּא טָרוּד, שֶׁמּוֹכֵר כָּל שָׁעָה:
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. לֹא אָמְרוּ שֶׁחֲנָנִי פָּטוּר מִלְּהַטִּיף שָׁלֹשׁ טִפִּין, אֶלָּא עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ט

הַשּׁוֹלֵחַ בְּנוֹ. קָטָן אֵצֶל הַחֲנָנִי וּבְיָדוֹ פֻּנְדְּיוֹן שֶׁהֵם שְׁנֵי אִסָּרִין, לְהָבִיא לוֹ בְּאִסָּר שֶׁמֶן וְאִסָּר אֶחָד יִתֵּן לוֹ, וְכֵן עָשָׂה, וְשָׁבַר הַתִּינוֹק אֶת הַצְּלוֹחִית וְנִשְׁפַּךְ הַשֶּׁמֶן וְאִבֵּד אֶת הָאִסָּר שֶׁנָּתַן לוֹ הַחֲנָנִי: **חֲנָנִי חַיָּב**. בַּשֶּׁמֶן וּבַצְּלוֹחִית וּבָאִסָּר. דִּלֹּא שָׁלַח הָאָב אֶת בְּנוֹ הַקָּטָן אֶל הַחֲנָנִי אֶלָּא לְאוֹדוּעֵי לֵיהּ שֶׁהוּא צָרִיךְ לַשֶּׁמֶן, לֹא שֶׁיִּשְׁלַח הַשֶּׁמֶן עַל יָדוֹ. וּבְגֶמָרָא פָּרֵיךְ, אַמַּאי חַיָּב הַחֲנָנִי עַל הַצְּלוֹחִית, אֲבֵדָה מִדַּעַת הִיא. שֶׁהֲרֵי הוּא עַצְמוֹ שְׁלָחָהּ בְּיַד בְּנוֹ. וּמְשָׁנֵי, כְּגוֹן שֶׁנִּטְלָהּ חֲנָנִי לְמֹד בָּהּ שֶׁמֶן לַאֲחֵרִים, הִלְכָּךְ נַעֲשָׂה גַּזְלָן עָלֶיהָ וְקָמָה לֵיהּ בִּרְשׁוּתֵיהּ עַד דְּמַהַדַּר לָהּ לְמָרָהּ, וְאַף עַל גַּב דְּאַהַדְּרָהּ לַתִּינוֹק לֹא מִפְטַר מִנַּהּ:
רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר שֶׁעַל מָנַת כֵּן שְׁלָחוֹ. כִּי הֵיכִי דְּלִשְׁדַּר לֵיהּ חֲנָנִי בְּיַד בְּנוֹ:
שֶׁהוּא פָּטוּר. מִדְּמֵי צְלוֹחִית. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה י

הַסִּיטוֹן. סוֹחֵר שֶׁקּוֹנֶה הַרְבֵּה בְּיַחַד וְחוֹזֵר וּמוֹכֵר לַחֲנָנִים מְעַט מְעַט:
מְקַנֵּחַ מִדּוֹתָיו. בִּשְׁבִיל הַיַּיִן וְהַשֶּׁמֶן שֶׁנִּקְרָשׁ בְּתוֹכָם וְהַמִּדָּה מִתְמַעֶטֶת:
וּבַעַל הַבַּיִת. שֶׁאֵינוֹ מוֹכֵר תְּדִיר כַּסִּיטוֹן, מְקַנֵּחַ פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה:
פַּעֲמַיִם בַּשַּׁבָּת. שֶׁהַחֲנָנִי אֵינוֹ חַיָּב לְהַטִּיף שָׁלֹשׁ טִפִּין כְּמוֹ שֶׁחַיָּב הַסִּיטוֹן וּבַעַל הַבַּיִת, וּמִשְׁתַּיֵּר בַּכְּלִי וְנִדְבָּק בּוֹ:
וּמְמַחֶה. מְקַנֵּחַ אַבְנֵי מִשְׁקָלוֹתָיו שֶׁשּׁוֹקֵל בָּהֶן דָּבָר לַח:
עַל כָּל מִשְׁקָל וּמִשְׁקָל. כָּל פַּעַם שֶׁשּׁוֹקֵל מְקַנֵּחַ:

משנה יא

וְחַיָּב לְהַכְרִיעַ טָפֵחַ. מִמִּשְׁקַל לִיטְרָא וְאֵילַךְ. אֲבָל פָּחוֹת מִלִּיטְרָא אֵין צָרִיךְ הֶכְרֵעַ טָפֵחַ:
הָיָה שׁוֹקֵל עַיִן בְּעַיִן. כְּגוֹן בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא נָהֲגוּ לְהַכְרִיעַ וּמַעֲמִיד קְנֵה הַמֹּאזְנַיִם בְּשָׁוֶה:

נוֹתֵן לוֹ אֶת גֵּרוּמָיו. הַכְרָעוֹתָיו. לְכָל עֲשָׂרָה לִיטְרָא מוֹסִיף לוֹ עֲשִׂירִית לִיטְרָא, שֶׁהוּא אֶחָד לְמֵאָה כְּשֶׁיִּמְכֹּר בַּלַּח. וּבַיָּבֵשׁ מוֹסִיף [חֲצִי] עֲשִׂירִית לִיטְרָא לְכָל עֲשָׂרִים לִיטְרָא:

לָמֹד בַּדַּקָּה. בְּמִדָּה קְטַנָּה:

לֹא יָמֹד בַּגַּסָּה. בְּמִדָּה גְּדוֹלָה. דַּהֲוֵי פְּסָדָא דְּלוֹקֵחַ, שֶׁאֵין נוֹתֵן לוֹ אֶלָּא הֶכְרֵעַ אֶחָד וְהָיָה צָרִיךְ לִתֵּן לוֹ הַכְרָעוֹת רַבּוֹת:

לִמְחֹק. לְהָסִיר מַה שֶּׁעוֹלֶה עַל שְׂפַת הַמִּדָּה:

לֹא יִגְדֹּשׁ. וְאַף עַל פִּי שֶׁמּוֹסִיף לוֹ בַּדָּמִים:

לֹא יִמְחֹק. וְאַף עַל פִּי שֶׁפּוֹחֵת לוֹ מִן הַדָּמִים:

פרק ו

משנה א

הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת. סְתָם, וְלֹא פֵּרֵשׁ לַאֲכִילָה אוֹ לִזְרִיעָה:

אֲפִלּוּ זֶרַע פִּשְׁתָּן. דְּרֻבָּא קוֹנִים אוֹתוֹ לִזְרִיעָה, מָצִי לְמֵימַר אֲנִי לַאֲכִילָה מְכַרְתִּיו. דְּאֵין הוֹלְכִין בְּמָמוֹן אַחַר הָרֹב:

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר וְכוּ'. בַּגְּמָרָא מוֹקֵי כְּלָהּ מַתְנִיתִין אַלִּיבָּא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וַחֲסוּרֵי מִחְסְרָא וְהָכִי קָתָנֵי, אֲפִלּוּ זֶרַע פִּשְׁתָּן אֵינוֹ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן, הָא זֶרְעוֹנֵי גִּנָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן, דִּבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. שֶׁרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, זֶרְעוֹנֵי גִּנָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן, דַּהֲוֵי מִקַּח טָעוּת, דְּוַדַּאי לִזְרִיעָה זַבְּנִינְהוּ:

משנה ב

הַמְקַבֵּל פֵּרוֹת. שֶׁקְּנָה תְּבוּאָה מֵחֲבֵרוֹ. הַלּוֹקֵחַ מְקַבֵּל עָלָיו רֹבַע טִנֹּפֶת לְכָל סְאָה, דְּדֶרֶךְ תְּבוּאָה בְּכָךְ. וְלֹא יוֹתֵר:

עֶשֶׂר מְתַלָּעוֹת. אֱכוּלוֹת מִתּוֹלְעִים. לְכָל מֵאָה, דְּהַיְנוּ אֶחָד מֵעֶשֶׂר:

קוֹסָסוֹת. יַיִן רַע. אִם הַמַּרְתֵּף שֶׁל חָבִיּוֹת גְּדוֹלוֹת מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר חָבִיּוֹת גְּדוֹלוֹת. וְאִם הַמַּרְתֵּף שֶׁל כַּדּוֹת, מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר כַּדּוֹת. וְדָוְקָא כְּשֶׁאָמַר מַרְתֵּף זֶה אֲנִי מוֹכֵר לְךָ, וּלְמִקְפָּה, כְּלוֹמַר לָשִׂים בְּתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל. אֲבָל אִם אָמַר מַרְתֵּף שֶׁל יַיִן אֲנִי מוֹכֵר לְךָ לְמִקְפָּה, צָרִיךְ לִתֵּן לוֹ יַיִן שֶׁכָּלוּ יָפֶה. שֶׁיַּיִן שֶׁל מִקְפָּה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה יָפֶה וּמִתְקַיֵּם, שֶׁאֵין מִסְתַּפְּקִים מִמֶּנּוּ אֶלָּא מְעַט מְעַט. וְאִם אָמַר סְתָם יַיִן אֲנִי מוֹכֵר לְךָ וְלֹא זָכַר לְמִקְפָּה, נוֹתֵן לוֹ יַיִן בֵּינוֹנִי הַנִּמְכָּר בַּחֲנוּת. וְאִם אָמַר מַרְתֵּף זֶה אֲנִי מוֹכֵר לְךָ וְלֹא הִזְכִּיר יַיִן, אֲפִלּוּ כֻּלּוֹ חֹמֶץ, הִגִּיעוֹ:

קַנְקַנִּים בַּשָּׂרוֹן. בְּאֶרֶץ הַמִּישׁוֹר:

מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר פִּיטַסְיָאוֹת. שֶׁאֵינָן מְבֻשָּׁלוֹת כָּל צָרְכָּן. וְהֵן שׁוֹאֲבוֹת הַיַּיִן וּמַזִּיעוֹת אוֹתוֹ:

משנה ג

אֵינוֹ חַיָּב. הַמּוֹכֵר בְּאַחֲרָיוּתוֹ. דְּבִשְׁעַת מְכִירָה יֵין הָוֶה. וְדַוְקָא שֶׁנַּעֲשָׂה חוֹמֶץ בְּכֵלָיו דְּלוֹקֵחַ, דְּאִי בְּכֵלָיו שֶׁל מוֹכֵר, מָצֵי אָמַר לֵיהּ הָא חָמְרָךְ וְהָא קַנְקַנָּךְ, וְלֹא מָצֵי מוֹכֵר אָמַר לֵיהּ לְמָּה הִשְׁהֵיתָ אוֹתוֹ בַּקַּנְקַנִּים כָּל כָּךְ, אַתְּ הוּא דְּאַפְסַדְתְּ, דְּמָצֵי הֵיאַךְ אָמַר לֵיהּ הָא מֵעִקָּרָא הוֹדַעְתִּיךְ שֶׁלֹּא הָיָה בָּדַעְתִּי לְהִסְתַּפֵּק מִן הַיַּיִן אֶלָּא מְעַט מְעַט:

וְאִם יָדוּעַ שֶׁיֵּינוֹ מַחְמִיץ. שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם. וְאֵידָךְ אָמַר לֵיהּ דְּלֹא בָּעֵי לַיַּיִן אֶלָּא לַמִּקְפֶּה וְלַשְׁהוֹתוֹ לִקַּח מִמֶּנּוּ מְעַט מְעַט:

הֲרֵי זֶה מִקַּח טָעוּת. דַּהֲוָה לֵיהּ לְאוֹדוּעֵי שֶׁאֵין יֵינוֹ מִתְקַיֵּם:

מְבֻשָּׁם. דְּרִכּוֹ לְהִתְקַיֵּם עַד עֲצֶרֶת. וּמִשּׁם וָאֵילַךְ הַחֹם מְקַלְקְלוֹ:

וְיָשָׁן. אִם מָכַר לוֹ יַיִן עַל מְנָת שֶׁהוּא יָשָׁן, נוֹתֵן לוֹ מִשֶּׁל אֶשְׁתְּקַד, מִן הַשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה הַקּוֹרֶמֶת לָזוֹ:

משנה ד

בֵּית חֲתָנוּת לְבָנוֹ. שֶׁדֶּרֶךְ אָדָם לַעֲשׂוֹת לִבְנוֹ בַּיִת כְּשֶׁנּוֹשֵׂא אִשָּׁה:

בֵּית אַלְמָנוּת לְבִתּוֹ. כְּשֶׁמֵּת בַּעְלָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ. אֲבָל בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ הִיא אֵצֶל בַּעְלָהּ, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ חָתָן לָדוּר עִם חְמִיו:

רֶפֶת בָּקָר הוּא זֶה. וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹתוֹ גָּדוֹל יוֹתֵר:

בֵּית קָטָן. הַפְּחוּת שֶׁבַּבָּתִּים הוּא שֵׁשׁ עַל שְׁמֹנָה. וְהַמּוֹכֵר מָקוֹם לַחֲבֵרוֹ סְתָם לַעֲשׂוֹת לוֹ בַּיִת צָרִיךְ שֶׁיְּהֶיֶה שֵׁשׁ עַל שְׁמֹנָה:

גָּדוֹל. וְאִם פֵּרֵשׁ לַעֲשׂוֹת לוֹ בַּיִת גָּדוֹל:

טְרַקְלִין. עֲשׂוּי לְמוֹשַׁב שָׂרִים:

רוּמּוֹ כַּחֲצִי אָרְכּוֹ וְכַחֲצִי רָחְבּוֹ. אַכְּלְהוּ קָאֵי, דְּהַיְנוּ בְּבַיִת קָטָן רוּמּוֹ שִׁבְעָה, וּבְבַיִת גָּדוֹל תִּשְׁעָה, וּטְרַקְלִין עֶשֶׂר:

רָאְיָה לַדָּבָר הֵיכָל. שֶׁהָיָה אָרְכּוֹ אַרְבָּעִים וְרָחְבּוֹ עֶשְׂרִים וְרוּמּוֹ שְׁלֹשִׁים, שֶׁהֵם חֲצִי אָרְכּוֹ וְרָחְבּוֹ:

הַכֹּל כְּבִנְיַן הֵיכָל. אִיכָּא דְּאָמְרֵי הָא דִּתְנַן לְעֵיל רוּמּוֹ כַּחֲצִי אָרְכּוֹ וְכַחֲצִי רָחְבּוֹ, רְאָיָה לַדָּבָר הֵיכָל, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל קָתָנֵי לַהּ, שֶׁרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַכֹּל כְּבִנְיַן הֵיכָל. וְאִיכָּא דְּאָמְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל פְּלִיג אַתַּנָּא קַמָּא וְאַתְּמוֹהֵי קָא מִתַּמַּהּ, וְכִי הַכֹּל בּוֹנִים כְּבִנְיַן הֵיכָל, אֵין הַדָּבָר תָּלוּי אֶלָּא בְּמִנְהַג הַמְּדִינָה:

משנה ה

בְּשָׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם נִכְנָסִים. בַּיּוֹם. וְלֹא שֶׁיִּטְרִיחֵהוּ לַעֲמֹד בַּלַּיְלָה:

זֶה עוֹשֶׂה לוֹ פּוֹתַחַת. שֶׁלֹּא יִגְנֹב בַּעַל הַבַּיִת מִמֵּי בוֹרוֹ. וּבַעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה לוֹ פּוֹתַחַת אַחֶרֶת בְּאוֹתוֹ פֶּתַח הַפָּתוּחַ לַבּוֹר, שֶׁלֹּא יוּכַל לָבֹא לִשְׁאֹב בְּלֹא דַּעַת בַּעַל הַבַּיִת, וְלֹא יָבֹא לְעוֹלָם בְּבֵיתוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אֶלָּא אִם כֵּן יֶשְׁנוֹ לְבַעַל הַבַּיִת בְּבֵיתוֹ. וּמְשׁוּם חֶשַׁד אִשְׁתּוֹ תִּקְּנוּ כֵּן:

משנה ו

מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ גִּנָּה. וְנִתְרַצָּה חִיצוֹן לָתֵת לַפְּנִימִי דֶּרֶךְ בְּאֶמְצַע שְׂדֵהוּ:

לֹא יִכָּנֵס מִתּוֹכָהּ. דְּכֵיוָן דְּמַזִּיקוֹ חֲזָק גָּדוֹל שֶׁעוֹבֵר בְּאֶמְצַע שְׂדֵהוּ, אָנַן סָהֲדֵי דְּלֹא נִתְרַצָּה לוֹ אֶלָּא לְצֹרֶךְ גִּנָּה בִּלְבַד, וְלֹא שֶׁיִּכָּנֵס לְצֹרֶךְ תַּשְׁמִישׁ אַחֵר:

וְהַחִיצוֹן זוֹרֵעַ. דְּכֵיוָן דִּבְאֶמְצַע שְׂדֵהוּ הוּא, אָנַן סָהֲדֵי דְּלֹא מָחַל לוֹ הַדֶּרֶךְ לְגַמְרֵי וְשֶׁלֹּא יוּכַל הוּא לְזָרְעָהּ:

וְזֶה וָזֶה אֵין רַשָּׁאִין לְזָרְעָהּ. דְּכֵיוָן דְּמִן הַצַּד הוּא, לְהִלּוּחַ גְּרִידָא יְחֲדוּהוּ לוֹ:

משנה ז

מִי שֶׁהָיְתָה דַּרְכּוֹ הָרַבִּים עוֹבְרִין בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ. שֶׁהֶחֱזִיקוּ רַבִּים לַעֲבֹר שָׁם לְעוֹלָם:

וְשָׁלוֹ לֹא הִגִּיעוּ. וְיֵשׁ לְרַבִּים שְׁנֵי הַדְּרָכִים. דְּקָיְמָא לָן מֵצַר שֶׁהֶחֱזִיקוּ בּוֹ רַבִּים אָסוּר לְקַלְקְלוֹ:

דֶּרֶךְ הַיָּחִיד. הַמּוֹכֵר לַחֲבֵרוֹ דֶּרֶךְ תּוֹךְ שָׂדֵהוּ צָרִיךְ לִתֵּן לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת:

דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ אֵין לוֹ שִׁעוּר. שֶׁהַמֶּלֶךְ פּוֹרֵץ גָּדֵר לְפָנָיו לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ:

דֶּרֶךְ הַקֶּבֶר. שֶׁנּוֹשְׂאִין הַמֵּת לְקִבְרוֹ, אֵין לוֹ שִׁעוּר. תַּקָּנַת חֲכָמִים הִיא, מִשּׁוּם יְקָרָא דְּמֵת. וְלֹא שֶׁיְּכוֹלִים לִפְרֹץ גָּדֵר כְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ, אֶלָּא שֶׁיְּכוֹלִים הַמְלַוִּין אֶת הַמֵּת לַעֲבֹר עַל גַּבֵּי זְרָעִים וְאֵין צְרִיכִים לִנְטוֹת לְכָאן וּלְכָאן:

בֵּית אַרְבַּעַת קַבִּין. הוּא [שְׁלֹשִׁים וְשֶׁלֹשׁ אַמּוֹת וּשְׁנֵי טְפָחִים] רֹחַב בְּאֹרֶךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה. וּמְקוֹם הַמַּעֲמָד הוּא שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים שִׁבְעָה מַעֲמָדוֹת שִׁבְעָה מוֹשָׁבוֹת כְּשֶׁהָיוּ חוֹזְרִין מִלְּקַבֵּר הַמֵּת, כְּנֶגֶד שִׁבְעָה הֲבָלִים שֶׁבְּתְחִלַּת סֵפֶר קֹהֶלֶת:

משנה ח

הַמְקַבֵּל מֵחֲבֵרוֹ. בְּקַבָּלַת שֶׂיִּחְפֹּר לוֹ קֶבֶר:

אַרְבַּע אַמּוֹת. רֹחַב, וְשֵׁשׁ בָּאֹרֶךְ:

שְׁמֹנָה כּוּכִין. שְׁמֹנָה קְבָרִים:

שְׁלֹשָׁה מִכָּאן שְׁלֹשָׁה מִכָּאן. לִשְׁנֵי צְדָדִין שֶׁל אֹרֶךְ הַמְּעָרָה. וּשְׁנַיִם כְּנֶגֶד הַנִּכְנָס לַמְּעָרָה. וְכָל קֶבֶר וְקֶבֶר אַרְבַּע אַמּוֹת אֹרֶךְ וְרֹחַב שִׁשָּׁה טְפָחִים וְרוּם שִׁבְעָה. נִמְצָא בֵּין כָּל קֶבֶר וְקֶבֶר שֶׁמִּן הַצְּדָדִים אַמָּה וּמֶחֱצָה. וּבֵין הַשְּׁנַיִם שֶׁמִּכְּנֶגֶד שְׁתֵּי אַמּוֹת:

הַכֹּל לְפִי הַסָּלַע. אִם הַמָּקוֹם קָשֶׁה אֵין הַמְקַבֵּל חַיָּב לַחְפֹּר אֶלָּא שֵׁשׁ אַמּוֹת בָּאָרֶךְ וְאַרְבַּע בָּרֹחַב כְּדִבְרֵי תַּנָּא קַמָּא. וְאִם הַמָּקוֹם רַךְ וְתִחוֹחַ חַיָּב הַמְקַבֵּל לַחְפֹּר שֵׁשׁ עַל שְׁמֹנֶה כְּדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. וַהֲלָכָה כְּתַנָּא קַמָּא:

פרק ז

משנה א

הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ בֵּית כּוֹר עָפָר. מִדַּת בֵּית כּוֹר הוּא חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים אֶלֶף אַמָּה. שֶׁחֲצַר הַמִּשְׁכָּן הָיְתָה בֵּית סָאתַיִם, וְהָיְתָה מֵאָה עַל חֲמִשִּׁים, וְכוֹר שִׁלֹּשִׁים סְאִין:

עָפָר. הָרְאוּי לְזָרִיעָה מַשְׁמַע. אֲבָל אִם אָמַר בֵּית כּוֹר סְתָם, אוֹ בֵּית כּוֹר קַרְקַע, אֲפִלּוּ הָיָה כֻּלּוֹ סְלָעִים הִגִּיעוֹ, דְּשֶׁמָּא לִבְנוֹת בַּיִת אוֹ לְמִשְׁטַח בֵּיהּ פֵּרוֹת בָּעֵי לֵיהּ:

נְקָעִים. בְּקָעִים עֲמֻקִּים אוֹ סְלָעִים גְּבוֹהִים עֲשָׂרָה. וּכְגוֹן שֶׁרְחָבִים אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, דַּהֲוֵי מָקוֹם חָשׁוּב:

אֵין נִמְדָּדִין עִמָּהּ. וְצָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן לוֹ בֵּית כּוֹר שָׁלֵם מִקַּרְקַע חָלָק. שֶׁאֵין אָדָם רוֹצֶה לִתֵּן מְעוֹתָיו בְּמָקוֹם אֶחָד וְיֵרְאוּ לוֹ כִּשְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת:

כְּבֵית כּוֹר. מַשְׁמַע כְּמוֹ שֶׁהִיא, בֵּין סְלָעִים בֵּין עָפָר:

משנה ב

מִדָּה בַחֶבֶל. כְּלוֹמַר בְּצִמְצוּם אֲנִי מוֹכֵר לְךָ שָׂדֶה זוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית כּוֹר עָפָר, כְּמוֹ שֶׁמּוֹדְדִים בְּמִדַּת הַחֶבֶל, לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר:

פִּחֵת כָּל שֶׁהוּא. שֶׁלֹּא הָיָה בְּאוֹתוֹ שָׂדֶה בֵּית כּוֹר שָׁלֵם, הַמַּקַּח קַיָּם, וְינַכֶּה הַמּוֹכֵר כְּפִי הַפְּחָת:

הוֹתִיר. קַרְקַע כֻּלָּשֶׁהוּ עַל בֵּית כּוֹר, יַחֲזִיר לַמּוֹכֵר הַקַּרְקַע שֶׁהוֹתִיר אוֹ דְּמֵי הַקַּרְקַע, כְּדִמְפָרֵשׁ וְאָזִיל:

אִם אָמַר לוֹ. מוֹכֵר לַלּוֹקֵחַ, בֵּית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר, בְּכָךְ וְכָךְ דָּמִים, וְלֹא אָמַר לוֹ מִדָּה בַּחֶבֶל:

אֲפִלּוּ פִּחֵת אוֹ הוֹתִיר רֹבַע קַב. לְכָל סְאָה, דְּהַיְינוּ שִׁלֹּשִׁים וְרֹבִיעִיּוֹת לְבֵית כּוֹר, הִגִּיעוֹ. וּמִדְּתָנֵי תַּנָּא אֲפִלּוּ פִּחֵת רֹבַע לַסְּאָה, וְלֹא תָּנֵי אֲפִלּוּ פִּחֵת שִׁבְעָה קַבִּין וּמֶחֱצָה לְכוֹר, שָׁמְעִינַן מִנַּהּ דַּאֲפִלּוּ בִּמְכִירָה מֻעֶטֶת, כְּגוֹן בֵּית סְאָה אֲנִי מוֹכֵר לְךָ הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר, אִם פִּחֵת רֹבַע אוֹ הוֹסִיף רֹבַע, הִגִּיעוֹ. וְאִם אָמַר בֵּית כּוֹר סְתָם, סְתָמָא נַמִּי כְּהֵן חָסֵר הֵן יָתֵר דָּמִי:

יוֹתֵר מִכָּאן. יוֹתֵר מֵרֹבַע לְכָל סְאָה אִם הוֹתִיר, יַעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן, יַחְשֹׁב כַּמָּה הוֹתִיר עַל בֵּית כּוֹר וְכַמָּה שָׁוִין לְפִי חֶשְׁבּוֹן שֶׁמָּכַר אֶת בֵּית כּוֹר:

וְלָמָּה אָמְרוּ יַחֲזִיר לוֹ מָעוֹת. שֶׁמִּן הַדִּין אֵין לְהַחֲזִיר לוֹ אֶלָּא קַרְקַע שֶׁהֲרֵי לֹא קָנָה הַלּוֹקֵחַ אֶלָּא בֵּית כּוֹר בִּלְבַד. וְלֹא תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁיִּתֵּן לוֹ מָעוֹת כְּנֶגֶד זֶה הַיֶּתֶר, אֶלָּא לְיַפּוֹת כֹּחוֹ שֶׁל מוֹכֵר, שֶׁלֹּא יַפְסִיד אוֹתוֹ קַרְקַע מֵעֵט דִּלֹּא חָזַי לֵיהּ לְמִידִי:

שֶׁאִם שִׁיֵּר. בְּבֵית כּוֹר שָׂדֶה בֵּית תִּשְׁעָה קַבִּין, דְּהַשְׁתָּא חָזַי לֵיהּ הַאי קַרְקַע, כִּדְאָמְרִינַן דַּף י"א, דְּבֵית תִּשְׁעָה קַבִּין חָשׁוּב לְהָיוֹת נִקְרָא שָׂדֶה, אֲז אֵין מַחֲזִיר לוֹ מָעוֹת, אֶלָּא הַמּוֹכֵר נוֹטֵל אֶת הַקַּרְקַע שֶׁלּוֹ. וְשָׁמְעִינַן מִמַּתְנִיתִין דְּשִׁבְעַת קַבִּין וּמֶחֱצָה לְכוֹר, שֶׁהוּא רֹבַע הַקֵּב לְכָל סְאָה, הָוֵי מְחִילָה. מִשִּׁבְעָה קַבִּין וּמֶחֱצָה עַד תִּשְׁעָה קַבִּין וְלֹא עַד בִּכְלָל, יַעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן. תִּשְׁעָה קַבִּין אוֹ יוֹתֵר, יַחֲזִיר קַרְקַע:

וְלֹא אָת הָרֹבַע. הָכִי קָאָמַר, הֵיכָא דַּאֲמָרַן יַעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן אוֹ יַחֲזִיר קַרְקַע, לֹא אֶת הַמּוֹתָר בִּלְבַד הוּא מַחֲזִיר, אֶלָּא גַּם כָּל הַשִּׁלְשִׁים רְבִיעִיּוֹת שֶׁל בֵּית כּוֹר הַיִּתֵּרִים הוּא מַחֲזִיר, דְּכֵיוָן דְּאִיכָּא קַרְקַע חָשׁוּב בֵּין הַכֹּל, לֹא מָחִיל מִידֵי:

משנה ג

מִדָּה בַּחֶבֶל וְכוּ'. הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת הַלָּלוּ הַסּוֹתְרִים זֶה אֶת זֶה, מִדָּה בַּחֶבֶל דְּמַשְׁמַע בְּצַמְצוּם, הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר דְּמַשְׁמַע דְּלֹא קָפֵיד עַל מְעַט פָּחוֹת אוֹ יוֹתֵר. בְּטֵל לָשׁוֹן אַחֵרוֹן שֶׁהוּא הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר, אֶת לָשׁוֹן רִאשׁוֹן שֶׁהוּא מִדָּה בַּחֶבֶל. וַאֲפִלּוּ פְּחוֹת רֹבַע לִסְאָה אוֹ הוֹתִיר רֹבַע לִסְאָה, הִגִּיעוֹ:

דִּבְרֵי בֶן נַנָּס. דְּסָבִירָא לֵיהּ תְּפוֹס לְשׁוֹן אַחֲרוֹן. וּפְלִיגִי רַבָּנָן עֲלֵיהּ, וְאָמְרִי הַלֵּךְ אַחַר פָּחוּת שֶׁבַּלְּשׁוֹנוֹת, בֵּין רִאשׁוֹן בֵּין אַחֲרוֹן. דְּמִסְפְּקָא לְהוּ אִי תְּפוֹס לְשׁוֹן רִאשׁוֹן אוֹ לְשׁוֹן אַחֲרוֹן, וְנוֹטֵל הַלּוֹקֵחַ כַּפָּחוּת שֶׁבַּשִּׁעוּרִין. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

בְּסִימָנָיו וּבְמָצָרָיו. אָמַר לוֹ בֵּית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ בְּתוֹךְ הַסִּימָנִים וְהַמְּצָרִים הָאֵלֶּה:

הָכִי גָּרְסִינַן פָּחוֹת מִשְּׁתוּת הִגִּיעוֹ עַד שְׁתוּת יְנַכֶּה. וְהָכִי פֵּרוּשָׁא, אִם פָּחֵת מִן הַבֵּית כּוֹר שְׁתוּת וְכָל שֶׁכֵּן פָּחוֹת מִשְּׁתוּת, הִגִּיעוֹ. אֲבָל יוֹתֵר עַל שְׁתוּת וּלְמַטָּה עַד שְׁתוּת וְלֹא שְׁתוּת בִּכְלָל, יְנַכֶּה:

משנה ד

מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן. רוֹאִין הַמָּקוֹם הַשָּׁמֵן שֶׁבְּשָׂדֶה זוֹ, וְנוֹטֵל אוֹתוֹ הַמּוֹכֵר, דְּיַד לוֹקֵחַ עַל הַתַּחְתּוֹנָה. וּכְנֶגְדּוֹ נוֹתֵן לַלּוֹקֵחַ מִן הַמָּקוֹם הַגָּרוּעַ כְּמוֹ שֶׁשָּׁוֶה הַמָּקוֹם הַשָּׁמֵן שֶׁנָּטַל הַמּוֹכֵר. דְּכִי קָאָמַר לֵיהּ חֲצִי שָׂדֶה אֲנִי מוֹכֵר לְךָ, כְּדֵי דְּמֵי חֲצִי שָׂדֶה קָאָמַר לֵיהּ. וְאִם הָיְתָה בַּת מֵאָה אַמָּה בְּמֵאָה דִּינָרִין, וְיֵשׁ בָּהּ שִׁלְשִׁים אַמָּה מָקוֹם שָׁמֵן שֶׁשָּׁוֶה חֲמִשִּׁים דִּינָרִין, נוֹטְלוֹ הַמּוֹכֵר, וְנוֹתֵן לַלּוֹקֵחַ שִׁבְעִים אַמָּה מִן הַגָּרוּעַ בַּחֲמִשִּׁים דִּינָרִין. וְנִפְקָא מִנַּהּ, דְּרוֹצֶה אָדָם בְּקַב עִדִּית מִשְּׁנֵי קַבִּין זְבוּרִית, וְאַף עַל פִּי שֶׁדְּמֵי שְׁנֵיהֶן שָׁוִין:

חֲצִיָּהּ שֶׁבַּדָּרוֹם אֲנִי מוֹכֵר לְךָ. אֵין שָׁמִין כָּל הַשָּׂדֶה כְּהַהִיא דְּרֵישָׁא, אֶלָּא שָׁמִין כַּמָּה שָׁוֶה חֲצִי הַשָּׂדֶה שֶׁבַּדָּרוֹם בֵּין טוֹב וּבֵין רַע, וּכְנֶגֶד מַה שֶּׁשָּׁוֶה חֲצִיָּהּ שֶׁבַּדָּרוֹם נוֹתֵן לוֹ מוֹכֵר לַלּוֹקֵחַ בְּכָל רוּחַ שֶׁיִּרְצֶה מִן הַגָּרוּעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ. דְּיֵד לוֹקֵחַ עַל הַתַּחְתּוֹנָה, וְשֶׁמָּא הָכִי קָאָמַר לֵיהּ, מַה שֶּׁשָּׁוֶה חֲצִי שֶׁבַּדָּרוֹם אֲנִי מוֹכֵר לְךָ בַּקַּרְקַע שֶׁלִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֶרְצֶה:

וּמְקַבֵּל עָלָיו. הַלּוֹקֵחַ, לָתֵת מָקוֹם בַּחֲצִי שָׂדֶה זֶה שֶׁקָּנָה לַעֲשׂוֹת גָּדֵר, וְחָרִיץ וּבֶן חָרִיץ, תַּרְוַיְהוּ אֲחוֹרֵי הַגָּדֵר מִבַּחוּץ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא חַיָּה קוֹפֶצֶת וְנִכְנֶסֶת בַּשָּׂדֶה. דְּאִי עָבִיד חָרִיץ וְלֹא עָבִיד בֶּן חָרִיץ, אַיְדֵי דַּחָרִיץ רָוֵח, נִכְנֶסֶת בְּתוֹכוֹ וְקוֹפֶצֶת לְמַעְלָה עַל שְׂפָתוֹ הַשֵּׁנִי. וְאִי עָבִיד בֶּן חָרִיץ וְלֹא עָבִיד חָרִיץ, אַיְדֵי דְּקַטְטִין קַיְמָא אַשְׂפָּתָא וְקָפְצָא. וְכַמָּה בֵּין חָרִיץ לְבֶן בֶּן חָרִיץ, טֶפַח:

פרק ח

משנה א

יֵשׁ נוֹחֲלִין. יֵשׁ קְרוֹבִים שֶׁנּוֹחֲלִין אֶת קְרוֹבֵיהֶם כְּשֶׁהֵם מֵתִים. וְאַף כְּשֶׁמֵּתִים הֵם, מַנְחִילִין לָהֶם אֶת מָמוֹנָם:

הָאָב אֶת הַבָּנִים. דִּכְתִיב (במדבר כז) אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבִתּוֹ, בְּמָקוֹם בַּת אַתָּה מַעֲבִיר נַחֲלָה מֵאָב, וְאִי אַתָּה מַעֲבִיר נַחֲלָה מִן הָאָב בְּמָקוֹם אַחִין:

וְהַבָּנִים אֶת הָאָב. דִּכְתִיב אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ, הָא יֵשׁ לוֹ בֵּן, בֵּן קוֹדֵם:

וְהָאַחִין מִן הָאָב. דִּכְתִיב (שם) מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אוֹתָהּ, וּמִשְׁפַּחַת אָב קְרוּיָה מִשְׁפָּחָה, דִּכְתִיב (שם א) לְמִשְׁפְּחוֹתָם לְבֵית אֲבוֹתָם:

הָאִישׁ אֶת אִמּוֹ. דִּכְתִיב (במדבר לו) וְכָל בַּת יוֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הֵיאַךְ בַּת יוֹרֶשֶׁת שְׁנֵי מַטּוֹת. אֶלָּא זוֹ שֶׁאֲבִיהָ מִשֵּׁבֶט אֶחָד וְאִמָּהּ מִשֵּׁבֶט אַחֵר, וִירַשְׁתָּן. וּמִדִּכְתִיב מַטּוֹת, הִקִּישׁ מַטֶּה הָאֵם לְמַטֵּה הָאָב, מַה מַּטֵּה הָאָב בֵּן קוֹדֵם לַבַּת, אַף מַטֵּה הָאֵם בֵּן קוֹדֵם לַבַּת:

וְהָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ. דִּכְתִיב שְׁאֵרוֹ, זוֹ אִשְׁתּוֹ. וְקָרִינַן הָכִי, וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלַת שְׁאֵרוֹ לוֹ, וְגוֹרְעִין וּמוֹסִיפִין וְדוֹרְשִׁין. יָכוֹל אַף הִיא תִּירָשֶׁנּוּ תַּלְמוּד לוֹמַר וְיָרַשׁ אוֹתָהּ, הוּא יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ וְאֵין הִיא יוֹרֶשֶׁת אוֹתוֹ:

משנה ב

כָּל הַקּוֹדֵם לַנַּחֲלָה יוֹצְאֵי יְרֵכוֹ קוֹדְמִין. וְאִם אֵין יוֹצְאֵי יְרֵכוֹ קַיְמִין, חֲזָרָה נַחֲלָתָן אֵצֶל הָאָב. כֵּיצַד, רְאוּבֵן שָׁמֵת, חָנוֹךְ וּפַלּוּא חֲצָרוֹן וְכַרְמִי [בָּנָיו] יוֹרְשִׁין אוֹתוֹ. וְאִם מֵת אֶחָד מִן הַבָּנִים קֹדֶם רְאוּבֵן, וְהַהוּא בֵּן הִנִּיחַ בֵּן אוֹ בַּת [אוֹ בֶּן בֵּן אוֹ בַּת בֵּן] אוֹ בֶּן בַּת אוֹ בַּת בַּת] עַד מֵאָה

דּוֹרוֹת, יִירַשׁ בְּמָקוֹם אָבִיו בְּנִכְסֵי אָבִיו רְאוּבֵן, וְיִטֹּל כְּאֶחָד מִבְּנֵי רְאוּבֵן. וְאִם אֵין לְרְאוּבֵן בָּנִים וְלֹא בְּנֵי בָנִים וְאַף לֹא בְּנוֹת בָּנִים, אָז יוֹרְשׁוֹת בְּנוֹת רְאוּבֵן אֶת רְאוּבֵן. וְאִם אֵין לְרְאוּבֵן בָּנוֹת וְלֹא בְּנֵי בָנוֹת וְלֹא בְּנוֹת בָּנוֹת עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, אָז יִירַשׁ יַעֲקֹב אֶת רְאוּבֵן בְּנוֹ. וְאִם אֵין יַעֲקֹב קַיָּם, יִירְשׁוּ אֶת רְאוּבֵן אֶחָיו בְּנֵי אָבִיו, שִׁמְעוֹן לֵוִי וִיהוּדָה [יוֹסֵף וּבִנְיָמִין] וְכוּ'. וְאִם אֵינָן קַיָּמִין, יִירְשׁוּ אֶת רְאוּבֵן בְּנֵי שִׁמְעוֹן וְלֵוִי וְכוּ'. וְאִם אֵין לָהֶם בָּנִים וְלֹא בְּנֵי בָנִים, יִירְשׁוּ בְּנוֹתֵיהֶן אוֹ בְּנֵי בְנוֹתֵיהֶן אוֹ בְּנוֹת בְּנוֹתֵיהֶן. דִּבְכָל מָקוֹם הַזָּכָר וְיוֹרְשָׁיו קוֹדְמִין לַנְּקֵבָה. וְאִם מֵתוּ אֶחָיו שֶׁל רְאוּבֵן בְּלֹא זֶרַע אוֹ שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ אָח מֵעוֹלָם, תִּירְשֶׁנּוּ אֲחוֹתוֹ דִּינָה בַּת יַעֲקֹב אוֹ בָּנָיהּ אוֹ בְּנֵי בָנֶיהָ [אוֹ בְּנוֹתֶיהָ וּבְנוֹת בְּנוֹתֶיהָ] עַד סוֹף הָעוֹלָם. וְאִם אֵין לְרְאוּבֵן אֲחוֹת וְלֹא זֶרַע אֲחוֹת, תַּחְזֹר יְרֻשָּׁתוֹ לַאֲבִי אָבִיו דְּהַיְנוּ לְיִצְחָק. וְאִם אֵין יִצְחָק קַיָּם, תַּחְזֹר יְרֻשַּׁת רְאוּבֵן לְעֵשָׂו בָּן יִצְחָק, שֶׁהוּא אֲחִי אָבִיו שֶׁל רְאוּבֵן. וְאִם אֵין עֵשָׂו קַיָּם, תַּחְזֹר יְרֻשַּׁת רְאוּבֵן לְאֶלִיפַז בֶּן עֵשָׂו אוֹ לְבָנָיו וְלִבְנֵי בָנָיו אוֹ לִבְנוֹתָיו וְלִבְנוֹת בְּנוֹתָיו עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. וְאִם אֵין אַחִים לְאָבִיו שֶׁל רְאוּבֵן וְלֹא מִבְּנֵי בָנֵיהֶן, תַּחְזֹר יְרֻשַּׁת רְאוּבֵן לַאֲחוֹת אָבִיו אוֹ לְבָנֶיהָ וְלִבְנֵי בָנֶיהָ אוֹ לִבְנוֹתֶיהָ עַל הַסֵּדֶר שֶׁאָמַרְנוּ. וְאִם אֵין לְאָבִיו שֶׁל רְאוּבֵן לֹא אַחִים וְלֹא בְּנֵי אַחִים וְלֹא אֲחוֹת וְלֹא בְּנֵי אֲחוֹת, תַּחְזֹר יְרֻשַּׁת רְאוּבֵן לְאַבְרָהָם אָבִי אֲבִי אָבִיו. וְכֵן לְעוֹלָם עַד אָדָם הָרִאשׁוֹן:

הָאָב קוֹדֵם. לְעוֹלָם לַאֲחֵי הָאָב וְלִבְנֵיהֶם, [וַאֲחֵי הָאָב קוֹדְמִים לַאֲחוֹת הָאָב], וַאֲחֵי הָאָב וַאֲחוֹת הָאָב קוֹדְמִים [לַאֲבִי הָאָב. וַאֲבִי הָאָב קוֹדֵם לַאֲחֵי אֲבִי הָאָב. וַאֲחֵי אֲבִי הָאָב וְאַף אֲחוֹתוֹ קוֹדְמִין] לַאֲבִי אֲבִי הָאָב. וְכֵן לְעוֹלָם:

משנה ג

נָטְלוּ שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים בַּנַּחֲלָה. בְּנַחֲלַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְסָבַר הַאי תַּנָּא לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ, דִּכְתִיב (במדבר כו) לִשְׁמוֹת מַטּוֹת אֲבוֹתָם יִנְחָלוּ. וּצְלָפְחָד וְחֵפֶר אֲבִיו שְׁנֵיהֶם נָטְלוּ חֵלֶק בָּאָרֶץ, שֶׁמִּיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם. וְנָטְלוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד חֵלֶק אֲבִיהֶם שֶׁהָיָה מַגִּיעַ לוֹ בָּאָרֶץ, וְחֵלֶק הַמַּגִּיעַ לוֹ מִירֻשַּׁת חֵפֶר אֲבִיו, וְחֵלֶק בְּכוֹרָתוֹ שֶׁהָיָה בְּכוֹר וְנוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. וְאַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא יָרְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בָּרְאוּי לָבֹא לְאַחַר מִיתָה, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מֻחְזֶקֶת הָיְתָה:

משנה ד

אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת בַּנַּחֲלָה. הָכִי קָאָמַר, אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת שָׁוִין בִּירֻשַּׁת נִכְסֵי הָאֵם כִּבְירֻשַּׁת נִכְסֵי הָאָב, וְאֵין הֶפְרֵשׁ בֵּין יְרֻשַּׁת נִכְסֵי הָאֵם לִירֻשַּׁת נִכְסֵי הָאָב, אֶלָּא שֶׁהַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי הָאָב וְאֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי הָאֵם:

משנה ה

לֹא אָמַר כְּלוּם. וְאֵין יָכוֹל לְסַלְקוֹ מִן הַיֶּרֶשָׁה אֶלָּא עַל יְדֵי שֶׁיִּתֵּן בְּמַתָּנָה נְכָסָיו לִשְׁאָר בָּנָיו:

עַל פִּיו. מִשּׁוּם דִּמְצַוֶּה מֵחֲמַת מִיתָה, וּשְׁכִיב מְרַע דְּבָרָיו כִּכְתוּבִים וְכִמְסוּרִים וְאֵינוֹ צָרִיךְ קִנְיָן. מִשּׁוּם הָכִי תְּנֵי עַל פִּיו:

וְהִשְׁוָה לָהֶן אֶת הַבְּכוֹר. בְּלְשׁוֹן מַתָּנָה:

דְּבָרָיו קַיָּמִין. וְאֵין כָּאן מַתָּנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ בָּאָדָם לִתֵּן מָמוֹנוֹ בְּמַתָּנָה לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה:

וְאִם אָמַר מְשׁוּם יְרֻשָּׁה. וְאִם רִבָּה לְאֶחָד וּמִעֵט לְאֶחָד בְּתוֹרַת יְרֻשָּׁה, שֶׁאָמַר פְּלוֹנִי בְּנִי יִירַשׁ שָׂדֶה בֵּית כּוֹר, וּפְלוֹנִי [בְּנִי] יִירַשׁ שָׂדֶה בֵּית לֶתֶךְ, וְעַל בְּנוֹ בְּכוֹר אָמַר שֶׁיִּירַשׁ כְּשֵׁל חֲבֵרוֹ, לֹא אָמַר כְּלוּם, מִפְּנֵי שֶׁמַּתָּנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה:

כָּתַב בֵּין בַּתְּחִלָּה וְכוּ'. תִּנְתֵּן שָׂדֶה פְּלוֹנִית לִפְלוֹנִי וְיֵירָשֶׁנָּה, זֶהוּ בַּתְּחִלָּה. יֵירָשֶׁנָּה וְתִנָּתֵן לוֹ, זוֹ הִיא בַּסּוֹף. יִירַשׁ שָׂדֶה פְּלוֹנִית וְתִנָּתֵן לוֹ וְיֵירָשֶׁנָּה, זוֹ הִיא מַתָּנָה בָּאֶמְצַע:

אִם אָמַר עַל מִי שֶׁרָאוּי לְיָרְשׁוֹ. כְּגוֹן עַל בֶּן בֵּין הַבָּנִים, וְעַל בַּת בֵּין הַבָּנוֹת, פְּלוֹנִי יִירָשֵׁנִי: **דְּבָרָיו קַיָּמִין**. דִּכְתִיב (דברים כא) וְהָיָה בְּיוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו, הַתּוֹרָה נָתְנָה רְשׁוּת לָאָב לְהַנְחִיל לַבָּנִים לְמִי שֶׁיִּרְצֶה. וּמוֹדֶה רַבִּי יוֹחָנָן דְּעַל אָח בְּמָקוֹם בַּת וְעַל בַּת בְּמָקוֹם בֵּן, לֹא אָמַר כְּלוּם, שֶׁאֵין הַבַּת רְאוּיָה לִירַשׁ בְּמָקוֹם בֵּן, וְלֹא הָאָח בְּמָקוֹם בַּת. וְכֵן מוֹדֶה רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁאִם הִשְׁוָה אֶת הַבְּכוֹר לַבָּנִים לֹא אָמַר כְּלוּם, דִּכְתִיב (שם) לֹא יוּכַל לְבַכֵּר וְכוּ'. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה:

אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ. אֵין לַחֲכָמִים נַחַת רוּחַ בְּמַעֲשָׂיו, וַאֲפִלּוּ אֵין בָּנָיו נוֹהֲגִים כַּשּׁוּרָה, דִּלְמָא נָפֵיק מִנַּיְהוּ זַרְעָא מַעֲלְיָא. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:

משנה ו

זֶה בְּנִי נֶאֱמָן. לְיוֹרְשׁוֹ וְלִפְטֹר אֶת אִשְׁתּוֹ מִן הַיִּבּוּם:

זֶה אָחִי אֵינוֹ נֶאֱמָן. לְהוֹרִישׁוֹ עִם אֶחָיו, שֶׁהֲרֵי אֵינָן מַכִּירִים אוֹתוֹ:

וְנוֹטֵל עִמּוֹ בְּחֶלְקוֹ. כְּגוֹן אִם הֵם שְׁנֵי אַחִים לְבַד הַסָּפֵק, וְיֵשׁ לָהֶם לְחַלֵּק שָׁלֹשׁ שָׂדוֹת, זֶה נוֹטֵל שָׂדֶה וּמֶחֱצָה וְזֶה נוֹטֵל שָׂדֶה וּמֶחֱצָה, וְזֶה שֶׁמֵּעִיד עַל הַסָּפֵק שֶׁהוּא אָחִיו, נוֹתֵן לוֹ חֲצִי הַשָּׂדֶה, וְהָאַחֵר אֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ כְּלוּם, דְּאָמַר לֵיהּ הָבֵא רְאָיָה וּשְׁקוֹל:

מֵת. הַסָּפֵק:

יַחְזְרוּ. אוֹתָן הַנְּכָסִים שֶׁנָּתַן לוֹ אָחִיו:

לִמְקוֹמָן. כְּלוֹמַר לְמִי שֶׁנִּתְּנָם לוֹ. אֲבָל שְׁאָר אַחִים אֵין יוֹרְשִׁים עִמּוֹ:

נָפְלוּ לוֹ. לַסָּפֵק:

נִכְסִים מִמָּקוֹם אַחֵר. בְּחַיָּיו. אוֹ קָנָה נְכָסִים וְעָכְשָׁיו מֵת:

יירשו אחיו. שֶׁל זֶה שֶׁהָיָה מֵעִיד שֶׁהוּא אָחִיו:
עמו. דְּהָא קָא מוֹדֵי לְהוּ שֶׁאֲחֵיהֶם הוּא. וְהָנֵי מִלֵּי בְּדָלָא כָּפְרוּ שְׁאָר הָאַחִין לוֹמַר וַדַּאי שֶׁאֵינוֹ אֲחִיהֶן, אֶלָּא טוֹעֲנִים שֶׁאֵינָן מַכִּירִים אוֹתוֹ. אֲבָל אִם כָּפְרוּ בּוֹ שֶׁאֵינוֹ אֲחִיהֶם, לֹא יִירָשֶׁנּוּ אֶלָּא זֶה שֶׁהֵעִיד לוֹ בִּלְבַד:
דְּיָתֵיקֵי. צַוָּאַת שְׁכִיב מְרַע. וּלְשׁוֹן דְּיָתֵיקֵי דָּא תְּהֵא לְמֵיקָם וּלְמֵהֱוֵי:
קְשׁוּרָה עַל יְרֵכוֹ. דְּלֵיכָּא לְמֵימַר אַחֵר כְּתָבָהּ וּנְתָנָהּ שָׁם, אֲפִלּוּ הָכִי הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ כְּלוּם, שֶׁהֲרֵי לֹא נָמַר לְהַקְנוֹת אֶלָּא בְּקַבָּלַת הַשָּׁטָר, וְאֵין שָׁטָר לְאַחַר מִיתָה:

משנה ז

צָרִיךְ שֶׁיִּכְתֹּב מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה. דְּמַשְׁמַע גּוּף הַקַּרְקַע יְהֵא קָנוּי לְךָ מֵהַיּוֹם, וְלֹא תֹּאכַל הַפֵּרוֹת עַד לְאַחַר מִיתָה. וְאִם לֹא כָּתַב מֵהַיּוֹם, לֹא נָתַן לוֹ כְּלוּם, דְּאֵין מַתָּנָה לְאַחַר מִיתָה:
אֵינוֹ צָרִיךְ. לִכְתֹּב מֵהַיּוֹם. דְּכֵיוָן שֶׁכָּתַב בַּשָּׁטָר בְּכָךְ וְכָךְ בְּשַׁבָּת אָמַר לָנוּ פְּלוֹנִי הֲווּ עֵלַי עֵדִים, זְמַנּוּ שֶׁל שְׁטָר מוֹכִיחַ עָלָיו שֶׁמֵּאוֹתוֹ הַיּוֹם הִתְחִילָה הַמַּתָּנָה, דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, זְמַן שֶׁנִּכְתַּב בַּשְּׁטָר לָמָּה נִכְתַּב. וְהָלְכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:
לְאַחַר מוֹתוֹ. מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה:
הָאָב אֵינוֹ יָכוֹל לְמָכֹר. בְּלֹא הַבֵּן. שֶׁהַגּוּף קָנוּי לַבֵּן:
וְהַבֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לְמָכֹר. בְּלֹא הָאָב. שֶׁהַפֵּרוֹת קְנוּיִין לָאָב:
מָכַר הָאָב. סְתָמָא, מְכוּרִים הַפֵּרוֹת לַלּוֹקֵחַ עַד שֶׁיָּמוּת הָאָב:
מָכַר הַבֵּן. בְּחַיֵּי הָאָב, אֵין לַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹת עַד שֶׁיָּמוּת הָאָב:
הָאָב. שֶׁכָּתַב נְכָסָיו לִבְנוֹ מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה:
תּוֹלֶשׁ וּמַאֲכִיל. הַפֵּרוֹת לְמִי שֶׁיִּרְצֶה בְּחַיָּיו. אֲבָל מַה שֶּׁהִנִּיחַ בְּמֻחְבָּר בִּשְׁעַת מִיתָה אַף עַל פִּי שֶׁעוֹמֵד לִתָּלֵשׁ הֲרֵי הֵן שֶׁל בְּנוֹ מְקַבֵּל הַמַּתָּנָה. אֲבָל הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לְאַחֵר, אֲפִלּוּ מַה שֶּׁהִנִּיחַ בְּמֻחְבָּר לַקַּרְקַע בִּשְׁעַת מִיתָתוֹ הֲרֵי הוּא שֶׁל יוֹרְשִׁים, שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם קְרוֹבָה אֵצֶל בְּנוֹ יוֹתֵר מֵאַחֵר:
מִתְפַּרְנְסִין. לְבוּשׁ וּכְסוּת. לְפִי שֶׁפַּרְנָסַת הַגְּדוֹלִים מְרֻבָּה מִפַּרְנָסַת הַקְּטַנִּים:
נְזוּנִים. אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. לְפִי שֶׁמְּזוֹנוֹת הַקְּטַנִּים מְרֻבִּים מִשֶּׁל גְּדוֹלִים, שֶׁאוֹכְלִים פְּעָמִים רַבּוֹת וּמְפַזְּרִים, לְפִיכָךְ הַקְּטַנִּים מְעַכְּבִים עַל הַגְּדוֹלִים מִלְּהִתְפַּרְנֵס מִתְּפוּסַת הַבַּיִת, וְהַגְּדוֹלִים מְעַכְּבִין עַל הַקְּטַנִּים מִלִּזּוֹן, אֶלָּא יִתְפַּרְנֵס וְיִזּוֹן כָּל אֶחָד מֵחֶלְקוֹ:
נָשְׂאוּ גְּדוֹלִים. וְעָשׂוּ צָרְכֵי חֻפָּה מִתְּפוּסַת הַבַּיִת לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶם:
יִשְּׂאוּ גַּם הַקְּטַנִּים. מִתְּפוּסַת הַבַּיִת:
וְאִם אָמְרוּ הַקְּטַנִּים. לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶם, הֲרֵי אָנוּ נוֹשְׂאִים כְּדֶרֶךְ שֶׁנָּשְׂאתֶם אַתֶּם בְּחַיֵּי אֲבִינוּ:

אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶם. אֶלָּא מַה שֶּׁנָּתַן לָהֶם אֲבִיהֶם בְּחַיָּיו, נָתַן:

משנה ח

הִנִּיחַ בָּנוֹת. וְלֹא בָּנִים:

שֶׁהַבָּנוֹת נְזוֹנוֹת מִן הַבָּנִים. בִּתְנָאֵי כְּתֻבָּה. וְאֵין בָּנוֹת קְטַנּוֹת נְזוֹנוֹת מִן הַגְּדוֹלוֹת. דְּבִמְקוֹם שֶׁאֵין בָּנִים יוֹרְשִׁים אֵין הַבָּנוֹת אוֹכְלוֹת בִּתְנַאי כְּתֻבָּה, אֶלָּא חוֹלְקוֹת בְּשָׁוֶה וְכָל אַחַת נְזוֹנֶת מִשֶּׁלָּהּ:

פרק ט

משנה א

מִי שֶׁמֵּת. שֶׁהַנְּכָסִים מְרֻבִּים. כְּדֵי שֶׁיְּזוֹנוּ הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת עַד שֶׁיִּבְגְּרוּ הַבָּנוֹת:

שֶׁהַנְּכָסִים מַעֲטִין. שֶׁאֵין בָּהֶם כְּשִׁעוּר זֶה:

בִּשְׁבִיל שֶׁאֲנִי זָכָר הִפְסַדְתִּי. בִּתְמִיהָה. אֶלָּא לֹא אַפְסִיד, וְנִזּוֹן כֻּלָּנוּ יַחַד. וְאֵין הֲלָכָה כְּאַדְמוֹן. וְעָשׂוּ אַלְמָנָה אֵצֶל הַבַּת בִּנְכָסִים מֻעָטִים, כְּבַת אֵצֶל הָאַחִין, מַה בַּת אֵצֶל הָאַחִין הַבַּת נְזוֹנֶת וְהַבָּנִים יִשָּׁאֲלוּ עַל הַפְּתָחִים, אַף אַלְמָנָה אֵצֶל הַבַּת הָאַלְמָנָה נְזוֹנֶת וְהַבַּת תִּשָּׁאֵל עַל הַפְּתָחִים:

משנה ב

וְטֻמְטוּם. סָפֵק זָכָר סָפֵק נְקֵבָה:

הַזְּכָרִים דּוֹחִין אוֹתוֹ אֵצֶל הַנְּקֵבוֹת. דְּאָמְרֵי לֵיהּ אֵיתֵי רְאָיָה דְּזָכָר אַתְּ וּשְׁקוֹל:

הַנְּקֵבוֹת דּוֹחוֹת אוֹתוֹ אֵצֶל הַזְּכָרִים. דְּאָמְרֵי לֵיהּ אֵיתֵי רְאָיָה דִּנְקֵבָה אַתְּ וְתִזּוֹן עִמָּנוּ:

יָלְדָה זָכָר נוֹטֵל מָנָה. וְאַף עַל גַּב דְּקַיְימָא לָן הַמְזַכֶּה לָעֻבָּר לֹא קָנָה, הָכָא בִּשְׁכִיב מְרַע שֶׁזָּכָה לִבְנוֹ קָנָה, שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם קָרוֹבָה אֵצֶל בְּנוֹ:

יָלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה. תְּאוֹמִים יַחַד:

יָלְדָה טֻמְטוּם אֵינוֹ נוֹטֵל. הַאי מַתְנִיתִין אַדַּחְיָא לַהּ, וְהִלְכָתָא שֶׁטֻּמְטוּם נוֹטֵל כַּפְּחוּת שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם:

יוֹרֵשׁ אֶת הַכֹּל. דְּלָא תֵּימָא בִּרְיָה בְּפָנֵי עַצְמָהּ הוּא וְלָאו בַּר יְרֻשָּׁה הוּא, קָמַשְׁמַע לָן:

משנה ג

הִשְׁבִּיחוּ גְּדוֹלִים אֶת הַנְּכָסִים. בְּעוֹדָן בִּתְפוּסַת הַבַּיִת:

הִשְׁבִּיחוּ לָאֶמְצַע. וְהֵנִי מִלֵּי כְּשֶׁשָּׁבְחוּ הַנְּכָסִים מֵחֲמַת נְכָסִים עַצְמָן, שֶׁלֹּא הוֹצִיאוּ מִשֶּׁלָּהֶן כְּלוּם אֶלָּא מִנִּכְסֵי אֲבִיהֶן שֶׁכָּרוּ פּוֹעֲלִים וְהִשְׁבִּיחוּ הַנְּכָסִים מֵחֲמַת עַצְמָן. אֲבָל אִם חָפְרוּ וְנָטְעוּ וְהוֹצִיאוּ מִשֶּׁלָּהֶן, מַה שֶּׁהִשְׁבִּיחוּ הִשְׁבִּיחוּ לְעַצְמָן:

וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהִשְׁבִּיחָה. בַּגְּמָרָא מוֹקְמִינַן לַהּ בְּאִשָּׁה יוֹרֶשֶׁת. כְּגוֹן שֶׁנִּשָּׂא רְאוּבֵן אֶת בַּת שִׁמְעוֹן אָחִיו, וּמֵת בְּלֹא בָנִים, וּבָנוֹת שִׁמְעוֹן אָחִיו יוֹרְשׁוֹת אוֹתוֹ, נִמְצֵאת אִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא בַּת שִׁמְעוֹן אָחִיו יוֹרֶשֶׁת אוֹתוֹ עִם שְׁאָר אַחְיוֹתֶיהָ, וְסָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא דִּבְהַהִיא הָנָאָה דְּנָפֵיק עָלַהּ קָלָא שֶׁשּׁוֹלֶטֶת וּמַשְׁבַּחַת אֲפִלּוּ כִּי אָמְרָה רְאוּ מַה הִנִּיחַ לִי בַּעְלִי וְכוּ' אֲפִלּוּ הָכִי מָחֲלָה וְרוֹצָה שֶׁיִּהְיֶה הַשֶּׁבַח לְאֶמְצַע, קַמַשְׁמַע לָן דְּהִשְׁבִּיחָה לְעַצְמָהּ:

משנה ד

שֶׁנָּפַל אֶחָד מֵהֶן לְאֶמְצַע. לַעֲבוֹדַת הַמֶּלֶךְ. שֶׁכֵּן מִנְהַג הַמֶּלֶךְ לְהַעֲמִיד מִכָּל בָּתֵּי הָעִיר אָדָם אֶחָד לְמוֹכֵס חֹדֶשׁ אֶחָד אוֹ שְׁנֵי חֳדָשִׁים:

נָפַל לָאֶמְצַע. כָּל הָרֶוַח. מִפְּנֵי שֶׁמֵּחֲמַת אֲבִיהֶם בָּאת לוֹ. אֲבָל אִם מֵחֲמַת עַצְמוֹ, מִפְּנֵי חֲרִיפוּתוֹ וַחֲשִׁיבוּתוֹ וְחָכְמָתוֹ נִלְקַח לַעֲבוֹדַת הַמֶּלֶךְ, מַה שֶּׁהִרְוִיחַ הִרְוִיחַ לְעַצְמוֹ:

חָלָה וְנִתְרַפֵּא. אִם חָלָה בְּאוֹנֶס, כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא פָּשַׁע הוּא בְּעַצְמוֹ, מִתְרַפֵּא מִן הָאֶמְצַע. אֲבָל אִם חָלָה מִצְּנִים פַּחִים וְכַיּוֹצֵא בָהֶם, דִּכְתִיב בֵּהּ (משלי כב) שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם, בְּהָא אָמְרִינַן בְּמַתְנִיתִין דְּאֵינוֹ מִתְרַפֵּא אֶלָּא מִשֶּׁל עַצְמוֹ:

שׁוּשְׁבִינוּת. דֶּרֶךְ שׁוּשְׁבִינוּת נוֹטֶל סְעוּדָה וְדוֹרוֹן לַחֻפָּה וְאוֹכֵל עִמּוֹ, וְזֶה חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה כֵּן לְזֶה גַּם כֵּן כְּשֶׁיִּשָּׂא אִשָּׁה. וְאִם שָׁלַח הָאָב שׁוּשְׁבִינוּת בְּסָתָם עַל יַד אֶחָד מִבָּנָיו וְחָזְרָה הַשּׁוּשְׁבִינוּת אַחַר כָּךְ לְאַחַר שֶׁמֵּת הָאָב, חָזְרָה לְאֶמְצַע, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּמִלְוָה, שֶׁהֲרֵי נִגְבֵּית בְּבֵית דִּין, שֶׁיָּכוֹל הַמּוֹלִיךְ שׁוּשְׁבִינוּת לַחֲבֵרוֹ לַחֲזוֹר וְלִתְבֹּעַ מִמֶּנּוּ בְּבֵית דִּין שֶׁיִּתֵּן לוֹ שׁוּשְׁבִינוּת כְּדֶרֶךְ שֶׁנָּתַן לוֹ. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ נְשׁוּאֵי הַשֵּׁנִי כְּנִשּׂוּאֵי הָרִאשׁוֹן, אִם בְּתוּלָה בְּתוּלָה, וְאִם אַלְמָנָה אַלְמָנָה, וְאִם פְּרֻהָסְיָא פְּרֻהָסְיָא, וְאִם בְּצִנְעָא בְּצִנְעָא. שֶׁיָּכוֹל הַשֵּׁנִי לוֹמַר לָרִאשׁוֹן, אֵינִי עוֹשֶׂה עִמְּךָ אֶלָּא כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשִׂיתָ עִמִּי:

אֲבָל הַשּׁוֹלֵחַ לַחֲבֵרוֹ כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן. בְּלֹא חֻפָּה. אוֹ אִי נַמִּי בְּחֻפָּה וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ לֶאֱכֹל עִמּוֹ, אֵין זוֹ שׁוּשְׁבִינוּת אֶלָּא מַתָּנָה, וְאֵינָהּ נִגְבֵּית בְּבֵית דִּין:

משנה ה

הַשּׁוֹלֵחַ סְבָלוֹנוֹת. מִנְהַג חֲתָנִים לְמָחֳרַת הַקִּדּוּשִׁין שׁוֹלְחִין לְבֵית הָאֲרוּסָה תַּכְשִׁיטִים וּמִינֵי מִגְדָּנוֹת וְכַדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן, וּפְעָמִים הוֹלֵךְ הֶחָתָן וְאוֹכֵל שָׁם:

אֵינָן נִגְבִּין. אִם מֵת הוּא אוֹ מָתָה הִיא אוֹ שָׁבָא לְגָרְשָׁהּ. דְּמֵחֲמַת חִבַּת שִׁמְחַת אֲכִילָה מָחַל. וְדַוְקָא שֶׁאָכַל בְּדִינָר, אֲבָל אִכַּל פָּחוֹת מִדִּינָר לֹא מָחַל וְגוֹבֶה הַסְּבָלוֹנוֹת:

שָׁלַח סְבָלוֹנוֹת מְרֻבִּים. וַאֲפִלּוּ מֵעֲטִים, אִם פֵּרֵשׁ עַל מְנָת שֶׁיָּבֹאוּ עִמּוֹ לְבֵית בַּעְלָהּ הֲרֵי אֵלּוּ נִגְבִּין. וְאוֹרְחָא דְּמִלְּתָא נָקֵט, שֶׁדֶּרֶךְ הַסְּבָלוֹנוֹת שֶׁשּׁוֹלְחִין כְּדֵי שֶׁיָּבֹאוּ לְבֵית בַּעְלָהּ לִהְיוֹת מְרֻבִּין, וְאוֹתָן שֶׁשּׁוֹלְחִין כְּדֵי שֶׁתִּתְקַשֵּׁט בָּהֶן בְּבֵית אֲבִיהָ דַּרְכָּן לִהְיוֹת מֵעֲטִין:

משנה ו

וְשִׁיֵּר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא. וְהוּא הַדִּין אִם שִׁיֵּר לְעַצְמוֹ מִטַּלְטְלִין, מַתְנָתוֹ מַתָּנָה, וְאִם עָמַד אֵינוֹ חוֹזֵר. וְהוּא שֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ עַל אוֹתוֹ מַתָּנָה, דְּמַתְנַת שְׁכִיב מְרַע בְּמִקְצָת בְּעֵי קִנְיָן בֵּין עָמַד בֵּין לֹא עָמַד. וְאִם לֹא קָנוּ מִיָּדוֹ לֹא קָנָה מְקַבֵּל הַמַּתָּנָה אֲפִלּוּ מֵת הַשְׁכִיב מְרַע. וְדַוְקָא כְּשֶׁבָּא לְהַקְנוֹת הַמַּתָּנָה מֵחַיִּים. אֲבָל אִם אָמַר יִתְּנוּ לְפְלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ אַחַר מוֹתוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ קִנְיָן, וַאֲפִלּוּ שִׁיֵּר לְעַצְמוֹ. וּשְׁכִיב מְרַע שֶׁבָּא לִתֵּן מַתָּנָה מֵחַיִּים, אִם לֹא שִׁיֵּר לְעַצְמוֹ כְּלוּם וְעָמַד, חוֹזֵר וַאֲפִלּוּ קָנוּ מִיָּדוֹ. וּמְצַוֶּה מֵחֲמַת מִיתָה דִּשְׁמַעְנָא לֵיהּ דְּקָאָמַר יַי לֵיהּ דְּמֵית, לְעוֹלָם חוֹזֵר, בֵּין שִׁיֵּר בֵּין לֹא שִׁיֵּר, וַאֲפִלּוּ קָנוּ מִיָּדוֹ. וְאִם מֵת, קָנָה מְקַבֵּל הַמַּתָּנָה וַאֲפִלּוּ בְּלֹא קִנְיָן:

לֹא כָתַב בָּהּ שְׁכִיב מְרַע. כַּד קָצִיר וְרָמֵי בְּעַרְסֵיהּ. וְאַף לֹא לְשׁוֹן מַתְנַת בָּרִיא, כַּד הָלַךְ עַל רַגְלוֹהִי בְּשׁוּקָא. וְלֹא שִׁיֵּר כְּלוּם:

הוּא אוֹמֵר שְׁכִיב מְרַע הָיִיתִי. וְחוֹזְרַנִי בִּי. וְהַלָּה אוֹמֵר בָּרִיא הָיִיתָ וְלֹא תַחֲזֹר:

צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁהָיָה שְׁכִיב מְרַע. דְּבָתַר הַשְׁתָּא אַזְלִינַן, דְּהַאִידָנָא בָּרִיא הוּא, וְעָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁהָיָה שְׁכִיב מְרַע בְּשָׁעַת הַמַּתָּנָה:

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים. לֹא אַזְלִינַן בָּתַר הַשְׁתָּא אֶלָּא אָמְרִינַן הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה, וּמְקַבֵּל הַמַּתָּנָה שֶׁבָּא לְהוֹצִיא מִיַּד הַנּוֹתֵן שֶׁהוּא מֻחְזָק, עָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה וְעֵדִים שֶׁבָּרִיא הָיָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ז

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֶחָד בָּרִיא וְאֶחָד מְסֻכָּן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לֵית לֵיהּ דִּבְרֵי שְׁכִיב מְרַע כִּכְתוּבִין וְכִמְסוּרִין דָּמוּ, וַאֲפִלּוּ מְצַוֶּה מֵחֲמַת מִיתָה סְבִירָא לֵיהּ דְּאֵין מַתְנָתוֹ מַתָּנָה אֶלָּא בְּקִנְיָן, כְּמַתְנַת בָּרִיא. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

כְּבִינָתִי. תַּרְגּוּם רְדִידִים כְּבִנְתָא:

תְּקַבְּרֵם אִמָּם. כְּלוֹמַר אֵין מְבִיאִין רְאָיָה מֵהֶם, שֶׁרְשָׁעִים הָיוּ, וּקְנָסָא קְנָסוּ רַבָּנָן לַבָּנִים לְקַיֵּם לַבַּת מַתְנַת אִמָּן, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה מִן הַדִּין:

אֲבָל לֹא בְּחֹל. אִם חִלֵּק הַשְׁכִיב מְרַע נְכָסָיו בְּחֹל:

קַל וָחֹמֶר בְּחֹל. וְכֵן הֲלָכָה דְּבֵין בְּחֹל בֵּין בְּשַׁבָּת דִּבְרֵי שְׁכִיב מְרַע כִּכְתִיבֵי וְכִמְסִירֵי דָּמוּ, וְאֵין צָרִיךְ קִנְיָן. וְאִם שְׁאַל שֶׁיִּקְנוּ מִיָּדוֹ, קוֹנִים מִמֶּנּוּ בֵּין בְּחֹל בֵּין בְּשַׁבָּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּטָּרֵף דַּעְתּוֹ עָלָיו:

משנה ח

יוֹרְשֵׁי הָאָב אוֹמְרִים הַבֵּן מֵת רִאשׁוֹן. וְאֵין בַּעַל חוֹב יָכוֹל לְהַפְרַע מִנְּכָסִים אֵלּוּ, שֶׁהֲרֵי לֹא זָכָה בָּהֶן הַבֵּן מֵעוֹלָם:

וּבַעֲלֵי הַחוֹב אוֹמְרִים הָאָב מֵת רִאשׁוֹן. וְנִפְלוּ הַנְּכָסִים שָׁעָה אַחַת לִפְנֵי הַבֵּן, וְהֵם מְשֻׁעְבָּדִים לִכְתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעֲלֵי חוֹב:

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים יַחֲלֹקוּ. דְּקְסָבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי שְׁטָר הָעוֹמֵד לְגֻבּוֹת כְּגָבוּי דָּמֵי, וְיוֹרְשֵׁי הָאָב וּבַעֲלֵי חוֹב תַּרְוַיְהוּ מֻחְזָקִים הֲווּ, לְפִיכָךְ יַחֲלֹקוּ:

וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים. הַנְּכָסִים בְּחֶזְקַת יוֹרְשִׁים וּכְמֻחְזָקִים דָּמוּ וּבַעַל חוֹב בָּא לְהוֹצִיא מִיָּדָם וְעָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁהָאָב מֵת תְּחִלָּה:

משנה ט

הָאִשָּׁה מֵתָה תְּחִלָּה. וְאֵין לְיוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה כְּלוּם, שֶׁהֲרֵי הַבַּעַל מֵת אַחֲרוֹן וְיָרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ:

נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן. נְכָסֵי צֹאן בָּרָזֶל בְּחֶזְקָתָן. וְלֹא פֵּרְשׁוּ בֵּית הִלֵּל אִי בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה שֶׁהָיוּ שָׁלְהּ, אִי בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל שֶׁאַחֲרָיוּתָן עָלָיו, הִלְכָךְ נְכָסֵי צֹאן בָּרָזֶל יַחֲלֹקוּ:

וּכְתֻבַּת אִשָּׁה. שֶׁהֵם מָנֶה מָאתַיִם וְתוֹסֶפֶת, נִשְׁאָרִים בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל:

וּנְכָסִים הַנִּכְנָסִים וְיוֹצְאִים עִמָּהּ. הֵם נְכָסֵי מְלוֹג. שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהִיא נִכְנֶסֶת נִכְנָסִים עִמָּהּ וּכְשֶׁהִיא יוֹצֵאת יוֹצְאִים עִמָּהּ, אִם פָּחֲתוּ פָּחֲתוּ לָהּ וְאִם הוֹתִירוּ הוֹתִירוּ לָהּ. אֵלּוּ הֵם בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה. נִמְצְאוּ יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה נוֹטְלִים כָּל נְכְסֵי מְלוֹג וְחֲצִי נְכְסֵי צֹאן בָּרָזֶל:

משנה י

נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִמּוֹ. וְאֵין לָהּ בֵּן אַחֵר אֶלָּא זֶה. יוֹרְשֵׁי הַבֵּן אוֹמְרִים הָאִשָּׁה מֵתָה תְּחִלָּה וְיָרַשׁ הַבֵּן נְכָסֶיהָ וְאָנוּ יוֹרְשִׁים הַבֵּן. וְיוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית אָבִיהָ אוֹמְרִים הַבֵּן מֵת תְּחִלָּה וְאָנוּ יוֹרְשִׁים אֶת הָאִשָּׁה:

אֵלּוּ וָאֵלּוּ מוֹדִים. בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל: **שֶׁיַּחֲלֹקוּ**. דְּכֵיוָן שֶׁשְּׁנֵיהֶם בָּאִים מִכֹּחַ יְרֻשָּׁה הָוֵי סָפֵק וְסָפֵק, וְיַחְלֹקוּ. וְלֹא דָּמֵי לְנָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ, דְּהָתָם יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי נְכָסִים, יֵשׁ שֶׁהַבַּעַל מֻחְזָק וְיֵשׁ שֶׁהָאִשָּׁה מֻחֶזֶקֶת, אֲבָל הָכָא הַכֹּל בְּחֶזְקַת הָאִשָּׁה כֵּיוָן שֶׁהָיְתָה אַלְמָנָה, וּשְׁנֵיהֶם בָּאִים מִכֹּחַ יְרֻשָּׁה לִירֹשׁ הַכֹּל, הִלְכָךְ יַחֲלֹקוּ:

מוֹדָה אֲנִי בָּזֶה. דִּלְדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל הָכָא נַמִּי אָמְרִינַן נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן, בְּחֶזְקַת יוֹרְשֶׁיהָ מִן הָאָב, שֶׁהֲרֵי בְּחַיֶּיהָ מִשֶּׁמֵּת בַּעְלָהּ אַחַר שֶׁבָּט אָבִיהָ הִיא מִתְיַחֶסֶת, וּמָמוֹנָהּ נַמִּי בְּחַיֶּיהָ הָיָה בְּחֶזְקַת שֶׁבָּט אָבִיהָ. הִלְכָךְ יוֹרְשֶׁיהָ מִן הָאָב יוֹרְשִׁים אוֹתָהּ. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

עַל הַחֲלוּקִין אָנוּ מִצְטַעֲרִין. כְּלוֹמַר, עַל מַחֲלֹקֶת דִּלְעֵיל דְּבֵית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל אָנוּ מִצְטַעֲרִים שֶׁלֹּא הִשְׁוּוּ דַּעְתָּן, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁגַּם בָּזֶה חֲלוּקִין וּבָאתָ לַחְלֹק עַל תַּנָּא קַמָּא שֶׁאוֹמֵר שֶׁהֵם שָׁוִין:

פרק י

משנה א

גֵּט פָּשׁוּט. שְׁטָר פָּשׁוּט, כְּעֵין שֶׁלָּנוּ שֶׁאֵינָן תְּפוּרִים וּמְקֻשָּׁרִין. וְכָל שְׁטָר קָרוּי גֵּט:

עֵדָיו מְתוּכוֹ. מִבִּפְנִים כְּעֵין שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים:

מְקֻשָּׁר מַאֲחוֹרָיו. כּוֹתֵב שִׁיטָה אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם וְכוֹרְכָן עַל הֶחָלָק וְתוֹפֵר, וְעַד אֶחָד חוֹתֵם עַל הַכֶּרֶךְ מִבַּחוּץ, וְחוֹזֵר וְכוֹתֵב שְׁנֵי שִׁיטִין אוֹ יוֹתֵר מִבִּפְנִים וְכוֹרְכָן עַל הֶחָלָק, וְחוֹתֵם עַד שְׁנֵי עַל הַכֶּרֶךְ מִבַּחוּץ, וְכֵן עַד שְׁלִישִׁי. וְתִקְּנוּ רַבָּנָן גֵּט מְקֻשָּׁר, מִשּׁוּם כֹּהֲנִים קַפְּדָנִים שֶׁהָיוּ כּוֹתְבִים גֵּט פִּתְאוֹם לְנָשׁוֹתֵיהֶם וּמִתְחָרְטִים וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִין לְהַחְזִירָן, וְהִתְקִינוּ לָהֶם גֵּט מְקֻשָּׁר שֶׁאֵינוֹ נוֹחַ לִכְתֹּב מְהֵרָה, שֶׁמָּא בְּתוֹךְ כָּךְ יִתְפַּיֵּס. וּכְשֵׁם שֶׁתִּקְּנוּ מְקֻשָּׁר בְּגֵט, כָּךְ תִּקְּנוּ בִּשְׁאָר שְׁטָרוֹת, שֶׁלֹּא חִלְּקוּ חֲכָמִים:

שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין. שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ כְּתִקּוּן חֲכָמִים:

שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ פָּשׁוּט. שֶׁאִם יִקְרַע הַתְּפִירוֹת וְיִפְתַּח הַשִּׁטָּר יִהְיֶה פָּשׁוּט:

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. פְּלֶגְתָּא דְּתַנָּא קַמָּא וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּאַתְרָא דִּנְהִיגִי בְּפָשׁוּט וּבִמְקֻשָּׁר, וְאָמַר לֵיהּ עֶבֶד לִי מְקֻשָּׁר, וְאָזַיל וְעָבַד לֵיהּ פָּשׁוּט, אוֹ פָּשׁוּט וְעָבַד לֵיהּ מְקֻשָּׁר, תַּנָּא קַמָּא סָבַר מִקְפַּד קָפֵיד וּפָסוּל. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר הוֹאִיל וּמִנְהַג הַמְּדִינָה בְּתַרְוַיְהוּ, לֹא קָפֵיד וְכָשֵׁר. וַהֲלָכָה כְּתַנָּא קַמָּא:

משנה ב

פָּשׁוּט שֶׁכָּתוּב בּוֹ עֵד אֶחָד. הֵכִי קָאָמַר, כְּשֵׁם שֶׁפָּשׁוּט שֶׁכָּתוּב בּוֹ עֵד אֶחָד פָּסוּל מִדְּאוֹרַיְתָא, כָּךְ מְקֻשָּׁר שֶׁכָּתוּב בּוֹ שְׁנֵי עֵדִים פָּסוּל מִדְּאוֹרַיְתָא:

אֵין לוֹ אֶלָּא עֶשְׂרִים. וְאַף עַל גַּב דְּזוּזִים מֵאָה, חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים סְלָעִים הֵם, יַד בַּעַל הַשִּׁטָּר עַל הַתַּחְתּוֹנָה. וְהָכִי מְפָרְשִׁינַן לֵיהּ לִשְׁטָרָא, מֵאָה זוּזִים גְּרוּעִים, שֶׁאֵינָם שָׁוִין אֶלָּא עֶשְׂרִים סְלָעִים:

אֵין לוֹ אֶלָּא מָנֶה. עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה סְלָעִים. דְּהָכִי מְפָרְשִׁינַן לִשְׁטָרָא, מֵאָה זוּזִין דְּאִנּוּן תְּלָתִין סְלָעִים קַלִּים וּגְרוּעִים, שֶׁהֵם עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה מִן הַטּוֹבִים:

וְנִמְחַק. שֶׁנִּמְחַק הַמִּנְיָן שֶׁנִּכְתַּב אַחֲרָיו:

וּמִלְּמַטָּה מָאתַיִם. כְּשֶׁכּוֹפֵל אֶת דְּבָרָיו בַּשִּׁטָּר:

הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַתַּחְתּוֹן. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה כָּתוּב בְּשִׁיטָה אַחֲרוֹנָה:
לָמָּה כּוֹתְבִין אֶת הָעֶלְיוֹן. הוֹאִיל וּבְסוֹף הַשִּׁטָּר חוֹזֵר וְכוֹפֵל, וְאַחֲרָיוּת מָמוֹן זֶה כָּךְ וְכָךְ קִבַּלְתִּי עָלַי:

משנה ג

כּוֹתְבִין גֵּט לָאִישׁ. וְחוֹתְמִין, וְהוּא יִגָּרֵשׁ מָתַי שֶׁיִּרְצֶה, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, שֶׁהֲרֵי הִיא מִתְגָּרֶשֶׁת בְּעַל כָּרְחָהּ:
וְשׁוֹבֵר לְאִשָּׁה. שֶׁהִיא עוֹשָׂה לְבַעֲלָהּ עַל כְּתֻבָּתָהּ, דְּחוֹב הוּא לָהּ וּזְכוּת לְבַעֲלָהּ, וְזָכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו:
וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא מַכִּירָן. שֶׁיְּהֵא הַסּוֹפֵר וְהָעֵדִים מַכִּירִין הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, בֵּין בְּגֵט בֵּין בְּשׁוֹבֵר. שֶׁאִם אֵינוֹ מַכִּירָן, שֶׁמָּא יִכְתֹּב גֵּט עַל שֵׁם אֵשֶׁת אִישׁ אַחֵר שֶׁשְּׁמוֹ כִּשְׁמוֹ וְתוֹצִיא אוֹתוֹ הַגֵּט אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת בּוֹ. וְכֵן בְּשׁוֹבֵר:
וְהַלְוָה נוֹתֵן שָׂכָר. וַאֲפִלּוּ הִיא עִסְקָא דְּפַלְגָּא מִלְוָה וּפַלְגָּא פִּקָּדוֹן, אֲפִלּוּ הָכִי מְקַבֵּל הָעִסְקָא הוּא נוֹתֵן כָּל הַשָּׂכָר לַסּוֹפֵר:

משנה ד

שְׁטָרֵי אֲרִיסוּת. הַיּוֹרֵד לְקַרְקַע לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ לְמֶחֱצָה לִשְׁלִישׁ וְלִרְבִיעַ:
קַבָּלָנוּת. בְּכָךְ וְכָךְ כּוֹרִין לְשָׂנָה, בֵּין עָשְׂתָה בֵּין לֹא עָשְׂתָה:
שְׁטָרֵי בְּרוּרִין. זֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד שֶׁיְּדוּן לוֹ וְזֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד, וְכוֹתְבִין בִּכְתָב, פְּלוֹנִי בֵּרַר דַּיָּן פְּלוֹנִי וְטַעֲנוֹתָיו כָּךְ וְכָךְ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ חוֹזְרִים וְטוֹעֲנִים:
כּוֹתְבִים שְׁנַיִם. לְכָל אֶחָד מִבַּעֲלֵי דִּינִים שְׁטָר בְּפָנֵי עַצְמוֹ שֶׁיְּהֵיוּ טַעֲנוֹתָיו סְדוּרִים בּוֹ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אֶלָּא בִּשְׁטָר אֶחָד כּוֹתְבִין טְעָנוֹת שֶׁל שְׁנֵי בַּעֲלֵי דִּינִים, וְשֶׁפְּלוֹנִי בֵּרַר פְּלוֹנִי דַּיָּן שֶׁיְּדוּן לוֹ וּפְלוֹנִי בֵּרַר פְּלוֹנִי דַּיָּן אַחֵר שֶׁיְּדוּן לוֹ:

משנה ה

וְהַשְּׁלִישׁ אֶת שְׁטָרוֹ. הַמַּלְוֶה וְהַלּוֶה מָסְרוּ הַשִּׁטָּר בְּיַד שָׁלִישׁ. שֶׁטֹּרַח הָיָה לָהֶם לִכְתֹּב שׁוֹבֵר וְסָמְכוּ עַל הַשָּׁלִישׁ:
רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יִתֵּן. דִּסְבִירָא לֵיהּ אַסְמַכְתָּא קָנְיָא. הַמַּבְטִיחַ לַחֲבֵרוֹ דָּבָר עַל מְנָת שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ דָּבָר לֶעָתִיד וְסוֹמֵךְ בְּלִבּוֹ בִּשְׁעַת הַתְּנַאי שֶׁיּוּכַל לְקַיֵּם וּכְשֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן אֵינוֹ יָכוֹל לְקַיֵּם, זוֹ קְרוּיָה אַסְמַכְתָּא, וּלְדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי קָנְיָא. וּלְעִנְיַן פְּסַק הֲלָכָה, אַסְמַכְתָּא לֹא קָנְיָא, אֶלָּא אִם כֵּן קָנוּ מִיָּדוֹ בְּבֵית דִּין חָשׁוּב, וְהִתְפִּיס זְכֻיּוֹתָיו בְּאוֹתוֹ בֵּית דִּין שֶׁמָּסַר שְׁטָרוֹתָיו וּרְאָיוֹתָיו, וְאָמַר אִי לֹא אֶתֵּינָא מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם לְבָטְלָן זְכֻיּוֹתַי. וְרַבּוֹתַי מְפָרְשִׁים שֶׁכָּל בֵּית דִּין

שֶׁבְּקִיאִים וְיוֹדְעִים בְּדִינֵי אַסְמַכְתָּא נִקְרָאִים בֵּית דִּין חָשׁוּב לְעִנְיָן זֶה. אֲבָל הָרַמְבַּ"ם אוֹמֵר שֶׁאֵין בֵּית דִּין חָשׁוּב אֶלָּא בֵּית דִּין הַסָּמוּךְ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

משנה ו

מִי שֶׁנִּמְחַק שִׁטַר חוֹבוֹ. וְיֵשׁ עֵדִים שֶׁרָאוּ כְּשֶׁנִּמְחַק מֵעַצְמוֹ אוֹ נִטַּשְׁטֵשׁ עַל יְדֵי מַיִם:
מַעֲמִיד עָלָיו עֵדִים. שֶׁיּוֹדְעִים מֵאֵימָתַי נִכְתַּב וּמֶה הָיָה כָּתוּב בּוֹ, וְהֵן עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם בִּפְנֵי בֵּית דִּין וְכוֹתְבִין לוֹ כָּל מַה שֶּׁהָיָה כָּתוּב בְּאוֹתוֹ שִׁטָר:
יַחֲלִיף. יִקְרַע אוֹתוֹ שִׁטָר וְיִכְתְּבוּ לוֹ אַחֵר כְּפִי הַחֶשְׁבּוֹן הַנִּשְׁאָר:
נִמְצָא זֶה. הַלָּוֶה צָרִיךְ לִשְׁמֹר שׁוֹבְרוֹ מִן הָעַכְבָּרִים, שֶׁאִם יֹאבַד, יִגְבֶּה הַמַּלְוֶה אֶת כָּל חוֹבוֹ:
אָמַר רַבִּי יוֹסֵי וְכֵן יָפֶה לוֹ. לַמַּלְוֶה, שֶׁיְּהֵא הַלָּוֶה צָרִיךְ לִשְׁמֹר שׁוֹבְרוֹ וִימַהֵר לְפָרַע לוֹ, וְלֹא יֵרַע כֹּחוֹ שֶׁל מַלְוֶה לִכְתֹּב שִׁטָר אַחֵר, שֶׁהָיָה זְמַן חוֹבוֹ מֻקְדָּם וְיָשׁוּב עַתָּה מְאֻחָר וְלֹא יוּכַל לִטְרֹף לְקוֹחוֹת אֶלָּא מִזְּמַן הַשִּׁטָר הַשֵּׁנִי. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי שֶׁכּוֹתְבִין שׁוֹבֵר:

משנה ז

קַח לְךָ עֲבָדִים. שֶׁיְּחַמְּמוּ לְךָ הַמֶּרְחָץ. דִּכְמוֹ שֶׁהִנִּיחָהּ אֲבִינוּ כֵּן תִּהְיֶה לְעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב דְּאִית לָן בְּפֶרֶק קַמָּא דִּבְמִידֵי דְּלֵית בָּהּ דִּין חֲלֻקָּה יָכוֹל לְמֵימַר גּוֹד אוֹ אֶגּוֹד, כְּלוֹמַר מְכֹר לִי חֶלְקְךָ אוֹ אֲנִי אֶמְכֹּר לְךָ חֶלְקִי, שֶׁאֵינִי הֶעָנִי יָכוֹל לוֹמַר אֶגּוֹד, שֶׁאֵין לוֹ בַּמֶּה לִקְנוֹת:
אֵינָן יְכוֹלִין לְהוֹצִיא שִׁטָר חוֹב זֶה עַל זֶה. דְּכָל אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לִטְעֹן זֶה הַשִּׁטָר שֶׁבְּיָדְךָ אֲנִי הֶחֱזַרְתִּי לְךָ כְּשֶׁפָּרַעְתָּ לִי הַמָּעוֹת שֶׁהִלְוִיתִיךָ:
וְלֹא אֶחָד יָכוֹל לְהוֹצִיא שִׁטָר חוֹב עֲלֵיהֶם. דְּכָל אֶחָד מֵצִי מַדְחֵי לֵיהּ לְגַבֵּי חַבְרֵיהּ:
יְשַׁלְּשׁוּ. יִכְתֹּב שֵׁם אֲבִי אָבִיו:
וְאִם הָיוּ מְשֻׁלָּשִׁים. שֶׁשְּׁמוֹתָן וּשְׁמוֹת אֲבוֹתֵיהֶן וַאֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶן שָׁוִין:
יִכְתְּבוּ סִימָן. פִּלּוֹנִי, שֶׁהוּא גִּיחוֹר אוֹ אַרְךָ אוֹ גוּץ. וְאִם הֵן שָׁוִין בַּסִּימָנִין, יִכְתְּבוּ כֹּהֵן. אִם אֶחָד כֹּהֵן וְאֶחָד יִשְׂרְאֵל:
נִמְצָא. לְלוֹוֶה אֶחָד שֵׁם שְׁנֵי שִׁטָרוֹת מִשְּׁתֵּי הַלְוָאוֹת שֶׁלָּוָה מִמֶּנּוּ:
הַקָּטָן אֵינוֹ פָּרוּעַ. דְּשִׁטָר אֶחָד בֵּין שְׁטָרוֹתָיו קָאָמַר, וְלֹא שְׁנַיִם:
לֹא יִפָּרַע מִן הָעֲרֵב. תְּחִלָּה, עַד שֶׁיִּתְבַּע אֶת הַלָּוֶה לַדִּין וְיַחֲיְבוּ אוֹתוֹ בֵּית דִּין, וְאִם אֵין לוֹ מַה לְּשַׁלֵּם אָז יִפָּרַע מִן הָעֲרֵב:
רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אִם יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה. לֹא יִפָּרַע מִן הָעֲרֵב. לַאו מִכְּלָל דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר אֲפִלּוּ אִם יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה יִפָּרַע מִן הָעֲרֵב, אֶלָּא מַתְנִיתִין חֲסוּרֵי מִחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל יְדֵי עֲרֵב לֹא יִפָּרַע מִן הָעֲרֵב, וְאִם אָמַר עַל מְנָת שֶׁאֶפָּרַע מִמִּי

שֶׁאֶרְצָה, יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁאֵין נְכָסִים לַלָּוֶה, אֲבָל יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה לֹא יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב. וְקַבְּלָן, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה יִפָּרַע מִן הַקַּבְּלָן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אֶחָד עֵרֶב וְאֶחָד קַבְּלָן, אִם יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה לֹא יִפָּרַע מֵהֶן. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. עֵרֶב, הוּא שֶׁאוֹמֵר תֵּן לוֹ וַאֲנִי עֵרֶב. קַבְּלָן, הוּא שֶׁאוֹמֵר תֵּן לוֹ וַאֲנִי נוֹתֵן לְךָ:

הֶעָרֵב לְאַשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ. וְאֵין לַבַּעַל נְכָסִים, וְצָרִיךְ הֶעָרֵב לִפְרֹעַ כְּתֻבָּתָהּ, לֹא יִפָּרַע הַכְּתֻבָּה עַד שֶׁיְּדִיֵּרְנָה הַבַּעַל תְּחִלָּה הֲנָאָה עַל דַּעַת רַבִּים, נֶדֶר שֶׁאֵין לוֹ הַתָּרָה, שֶׁלֹּא יוּכַל לְהַחֲזִיר אוֹתָהּ, דְּחַיְשִׁינַן שֶׁמָּא דַּעְתּוֹ לְהַחֲזִירָהּ וְלֶאֱכֹל כְּתֻבָּתָהּ לְאַחַר שֶׁתִּגְבֶּנָּה מִן הֶעָרֵב. וּלְעִנְיַן דִּינָא, עֵרֶב דְּכְתֻבָּה לֹא מִשְׁתַּעְבֵּד וְאֵינוֹ חַיָּב לִפְרֹעַ, וַאֲפִלּוּ אֵין לוֹ נְכָסִים לַבַּעַל. מַאי טַעְמָא, דְּמִצְוָה עָבַד וְלָאו מִידֵּי חִסְרָה. וְאִי עֵרֶב כְּתֻבָּתָא דִּבְרִיָּה הוּא, מִשְׁתַּעְבֵּד, דְּאַבָּא לְגַבֵּיהּ בְּרִיָּה שַׁעְבּוּדֵי שַׁעְבֵּד נַפְשֵׁיהּ. וְקַבְּלָן דִּכְתֻבָּה מִשְׁתַּעְבֵּד, וְיכוֹלָה הָאִשָּׁה שֶׁתִּתְבַּע מִמָּנּוּ תְּחִלָּה, וַאֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ נְכָסִים לַבַּעַל. וְהוּא שֶׁיְּדִיֵּרְנָה הַבַּעַל הֲנָאָה תְּחִלָּה עַל דַּעַת רַבִּים:

משנה ח

הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בִּשְׁטָר. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין כָּתוּב בּוֹ אַחֲרָיוּת נְכָסִים גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים, דְּקַיְּמָא לָן אַחֲרָיוּת טָעוּת סוֹפֵר הוּא אִם לֹא כְּתָבוֹ בִּשְׁטָר, וַהֲרֵי הוּא כְּאִלּוּ נִכְתַּב:

הוֹצִיא עָלָיו כְּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ. וְאֵין שָׁם עֵדוּת אַחֵר:

גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. וְלֹא מִמְּשֻׁעְבָּדִים. דְּכֵיוָן דְּאֵין בּוֹ עֵדִים לֵית לֵיהּ קָלָא וְלֹא יָדְעֵי בֵּיהּ לָקוֹחוֹת כִּי הֵיכִי דְּלִזְדָּהֲרוּ:

אַחַר חֲתוּם שְׁטָרוֹת. אַחַר שֶׁחָתְמוּ הָעֵדִים בִּשְׁטָר, כָּתַב אֲנִי פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי עֵרֵב:

גּוֹבֶה. מִן הֶעָרֵב, מִבְּנֵי חוֹרִין בִּלְבַד. דְּכֵיוָן דְּלֹא חֲתִימֵי סָהֲדֵי עַל הַעַרְבוּת הַוְיָא לָהּ מִלְוָה עַל פֶּה:

אָמַר לוֹ בֶּן נָנָס וְכוּ'. דְּקָסָבַר כָּל עֵרֵב שֶׁאַחַר מַתַּן מָעוֹת לֹא הָוֵי עֵרֵב, שֶׁלֹּא עַל אֱמוּנַת הֶעָרֵב וְהַבְטָחָתוֹ הִלְוָהוּ. וְאַף עַל פִּי שֶׁקִּלֵּס רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֶת בֶּן נָנָס, הֲלָכָה כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל. וְעֵרֵב דְּלְאַחַר מַתַּן מָעוֹת בָּעֵי קִנְיָן, וְאִי לֹא לֹא מִשְׁתַּעְבֵּד. וְשֶׁלְּפָנֵי מַתַּן מָעוֹת לֹא בָּעֵי קִנְיָן: